

วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์

Journal of MCU Haripunchai Review

ISSN : 2586-9310 (Print)

ISSN: 2672-9792 (Online)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

Vol.5 No.1 January - June 2021

จำนวนพิมพ์ 500 เล่ม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนของนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก และเพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่านต่อบทความ ทรศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทรศนะของความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์

เจ้าของ

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105
<http://lpn.mcu.ac.th/lpn/>

กองบรรณาธิการวารสาร

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ บุญรัตน์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ : นายพุทธิพงษ์ กันทะรส

กำหนดเผยแพร่ : ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน- ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม)

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ

พระครูสิริสุตตานุยุต,ดร.ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโกวิทธรรมธาดา,ดร.ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ อุเทน ปัญญา	มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันทธรณ์ ขาวงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ บุญรัตน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิกร ยาอินตา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

ศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหารการศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชปริยัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.
 พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รองศาสตราจารย์,ดร.
 พระครูโสภณปริยัติสุธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
 พระครูสิริสุตตานุยุต,ผศ.ดร
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม
 รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
 รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย พลเมืองดี
 รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง
 รองศาสตราจารย์ พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ พรหมเลิศ
 รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช
 รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง
 รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชัย สิงอุดม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรินทร์ ญ วันนา

อาจารย์ ดร.ชยุฉานันท์ อัครธรรมานนท์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

สาขาวิชาศาสนา, ปรัชญา, พระพุทธศาสนา, สังคมวิทยา, รัฐศาสตร์, รัฐประศาสนศาสตร์, การบริหาร การศึกษา, นิติศาสตร์ และสาขาอื่นๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ นพ.โชติ อิตราพันธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร.วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ แสง จันทร์งาม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ จงแก้ววัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.สนอง วรอุไร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญลือ เผือกผ่อง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ สมหมาย เปรมจิตต์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.จารุณี มณีกุล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ เสกสิน ศรีวัฒนากุลกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ สิริกร กาญจนสุนทร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.กุหลาบ รัตนสังธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.กัณตภณ หนูศรีแก้ว มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ รุ่งวิสัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ อุเทน ปัญโญ มหาวิทยาลัยนอร์ท เชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ บุญกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รองศาสตราจารย์ ดร. ชะลอ รอดคอย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ ภักดี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนันทธร ขาวงาม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ขอบตรง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

รองศาสตราจารย์ ดร. โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิโรจน์ อินทนนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระธรรม เนียมน้ำเพชร	มหาวิทยาลัยเนชั่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อธิปัติ บุญเหมาะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

พิธีงานอักษร

พระมหาไกรสร	โชติปัญญา, ผศ.ดร	พระนฤพันธ์	ญาณิสโร
พระมหาอรุณพล	นริสโร	นางสาว ปิ่นปัทม์ เหลืองพิทักษ์	
นายปรีชา	ศรีสอนใจ	นายจันทร์สม	ตาบุลิ่ง

ออกแบบปก ภาพ/ศิลปกรรม:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สามารถ บุญรัตน์-นายพุทธิพงษ์ กันทะรส-นายกฤษฎากรณ์ กองเงิน

สำนักงาน : ศูนย์บัณฑิตศึกษา อาคาร 2 ชั้น 2 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน 192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง อำเภอเมือง
ลำพูน จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163

จัดพิมพ์โดย : วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
(ออนไลน์)

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ.2564 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

กิจกรรม คำมีจันทร์ วิจัยเรื่อง การศึกษาทำนองที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติกัณฑ์มหาราชในล้านนา พบว่า มีอยู่ 2 วิธี คือ 1.รูปแบบทำนองธรรมวัตร 2.รูปแบบทำนองมหาชาติ ส่วนการวิเคราะห์รูปแบบทำนองที่ใช้ในการเทศน์พบว่า ทำนองแบบธรรมวัตร ใช้สัญลักษณ์การลงเสียง ๐ ส่วนทำนองแบบมหาชาติ ใช้สัญลักษณ์ครบหมดทุกตัว ตั้งแต่ เหนือสูง / เหนือต่ำ , ละม้าย ๙ และการลงเสียง ๐ โดยรูปแบบทำนองที่นิยมมากที่สุดมีอยู่ 3 ทำนอง คือ ทำนองน้ำตกตาด ทำนองมะนาวล่องโขง ทำนองพร้าวไวกว๊อ ทั้ง 3 ทำนองนี้ได้รับยกย่องว่า เป็นทำนองที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการเทศน์กัณฑ์มหาราชของทางล้านนามากที่สุด

พระปรภากร อุดคเตโช (เป็งพะยอม) วิจัยเรื่อง วิธีการประยุกต์ใช้หลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา พบว่าต้องพัฒนาจากจิตใจก่อน เมื่อจิตใจเกิดมูทิตาแล้วก็จะแสดงต่อด้วยการกระทำหรือด้วยคำพูด การพัฒนาจิตด้วยหลักสมาธิ จึงเป็นการฝึกจิตให้สงบ ฝึกให้จิตดี เกิดปัญญา คิดดี ทำดี แล้วจะเกิดมูทิตาต่อผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ 3) วิเคราะห์วิธีการประยุกต์ใช้หลักกรรมมูทิตาในพระพุทธศาสนา พบว่า มีหลักการประยุกต์ใช้มูทิตากับการพัฒนาจิตกับความศรัทธา และกับความกตัญญู ส่วนรูปแบบการประยุกต์ใช้มูทิตา พบว่ามีรูปแบบของการไหว้ การกล่าวสรรเสริญ และการสักการะ/สิ่งของ ซึ่งหลักมูทิตามีวิธีการประยุกต์ใช้ในหลากหลายโอกาสและเหตุการณ์ อาทิ ประยุกต์ใช้หลักมูทิตากับการดำเนินชีวิตประจำวัน กับการบริหารงาน กับการเฉลิมฉลอง กับการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง และกับการเข้ารับตำแหน่งใหม่ เป็นต้น

พระณัฐกิจ ฐิตเมธี (อัมม) วิจัยเรื่อง การศึกษาความเชื่อเรื่องการถวายประทีปของชาวพุทธในล้านนา พบว่า ประทีปคือเครื่องจุดทำให้เกิดแสงสว่างที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ เป็นเครื่องสักการะพระรัตนตรัย บูชารอยพระพุทธบาท และพระเกศแก้วจุฬามณี รวมทั้งเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าในวันเสด็จกลับจากเทวโลกด้วย ชาวล้านนามีความเชื่อเรื่องการถวายประทีปจากวรรณกรรมที่จารึกไว้บนใบลาน ๒ คัมภีร์ คือ อัมมกาเผือกและอัมมอานิสการถวายทานผางประทีป

พระอธิการบันแก้ว อินทปญโญ (วัดโกล) วิจัยเรื่อง พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้ฝนตกนั้น เกิดตามเหตุปัจจัยธรรมชาติ จากการกระทำของมนุษย์ และเกิดจากการตกลงมาของเทพเทวดาผู้มีฤทธิ์ การขอฝนในสังคมไทยมีอยู่ทุกภาค มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก ในภาคเหนือ มีพิธีขอฝนหลายรูปแบบ ได้แก่ พิธีแห่พระเจ้าฝนแสนห่า พิธีจับบอไฟ (จุดบั้งไฟ) บูชาพญาแถน พิธีแห่ช้างเผือก พิธีแห่ปลาซ่อนขอฝน เป็นต้น

พระมหาภฤต จิตวิริโย (อินทธานาคะไชย) วิจัยเรื่อง ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ค่าเฉลี่ย 3.48 ด้านกายกรรม พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยมีค่าเฉลี่ย 4.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ ด้านวจีกรรม พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ค่าเฉลี่ย 4.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ ด้านมโนกรรม พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ค่าเฉลี่ย 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ สรุปโดยภาพรวมพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคมมีความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง

กรวิพัฒน์ ถนอมศรีอุทัย ผลงานเรื่อง การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมยุคดิจิทัล พบว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการทำงานบนทางสายกลาง คือ รู้จักพอเพียง พอประมาณ ไม่โลภ ไม่อยากได้จนเกินไป โดยเฉพาะสังคมยุคดิจิทัลที่อยู่บนพื้นฐานระบบทุนนิยม มนุษย์ต้องการก้าวข้ามขีดความสามารถของตนเอง พัฒนาเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการความสะดวกสบาย ความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร เน้นความเจริญทางด้านวัตถุนิยมจนล้มการพัฒนาด้านจิตใจ

มาลินี เกลี้ยงล้ำ วิจัยเรื่อง การจัดการสวัสดิการเพื่อคุณภาพชีวิตของข้าราชการไทย พบว่า ปัจจุบันข้าราชการจะมีสวัสดิการมากมายแต่ด้วยข้อจำกัดและรูปแบบการบริหารองค์กรยังไม่สามารถรองรับความต้องการของข้าราชการได้มากนักจึงต้องมีการสวัสดิการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างสูงสุดจนสามารถสร้างความสุขตามลักษณะคุณภาพชีวิตที่ควรจะต้องจัดสวัสดิการ ดังนี้ 1.การจัดการสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม 2.ปรับวิธีการทำงานที่ช่วยลดความเครียดลงไป 3.ปรับใช้องค์กรแห่งความสุขให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร 4. ปรับรูปแบบการทำงานให้มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจ 5.เพิ่มสมรรถนะจิตบริการ 6.การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับข้าราชการ

วราพร องค์กรลอย ผลงานเรื่อง การสร้างและการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรรัฐสมัยใหม่ พบว่า การสร้างวัฒนธรรมองค์กรรัฐเป็นหัวใจสำคัญของการหล่อหลอมพฤติกรรม และทัศนคติของข้าราชการหน่วยงานรัฐที่สามารถทำให้เกิดการปฏิบัติงานได้มีคุณภาพภายใต้กรอบคตินิยามการบริการสาธารณะแก่ประชาชนทั่วไป ได้แก่ 1. องค์กรรัฐที่พร้อมรับใช้ประชาชน 2.องค์กรรัฐที่เน้นการบริการอย่างมืออาชีพ 3.องค์กรรัฐที่มองเห็นคุณค่าของมนุษย์ 4. องค์กรรัฐภายใต้ขีดความสามารถของข้าราชการไทย 5.องค์กรรัฐผ่านระบบคุณธรรม และจริยธรรม 6.องค์กรรัฐ

ความรู้สึกเป็นเจ้าร่วมกัน 7.องค์กรรัฐมุ่งสู่ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งองค์กรรัฐอาจต้องใช้เวลาเพื่อแสวงหาเป้าหมายและปรับวัฒนธรรมไปสู่ความทันสมัย

ณัฐพนธ์ คงศิลา ผลงานเรื่อง การสะท้อนและข้อคิดเห็นต่อการบริการประชาชนของหน่วยงานรัฐ พบว่า หัวใจหลักของหน่วยงานรัฐอยู่ที่การบริการประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศ ในฐานะผู้เสียภาษี และในฐานะเจ้านายข้าราชการไทยแม้กระทั่งรัฐบาลก็ตาม ย่อมต้องให้ความสำคัญต่อประชาชนให้มากขึ้นด้วยข้อปฏิบัติเหล่านี้ ได้แก่ 1.การบริการประชาชนด้วยหัวใจของลูกจ้างที่ดี 2.การบริหารจัดการงบประมาณอย่างคุ้มค่าและโปร่งใสที่ประชาชนสามารถรับรู้ได้ 3.การยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมระหว่างคนจนกับคนรวย 4.ความสามารถของหน่วยงานที่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ 5.สร้างบรรทัดฐานอย่างเท่าเทียม และ 6.สร้างภาพลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจให้กับประชาชน

อัครเกียรติ อุทัยสาธ ผลงานเรื่อง บริบททางสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะโลกยุค 5G ที่ก่อให้เกิดการปรับตัวอย่างรุนแรงแบบก้าวกระโดดทั้งในด้านวิทยาการสมัยใหม่ ระบบการเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ ทั้งระบบการตัดสินใจในเชิงการบริหารองค์กรภาครัฐ สามารถก่อให้เกิดความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาของประชาชน บนฐานเทคนิคการบริหารองค์กรภาครัฐด้วยเทคนิค SUPER ได้แก่ 1.Studious หมายถึง ความรอบคอบ 2. Underlie หมายถึง การรองรับ 3. Precipitate หมายถึง การเร่งรัด 4. Expeditious หมายถึง ความรวดเร็ว และ 5. Responsible หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคม

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(ผศ.ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์)

บรรณาธิการวารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์

สารบัญ

วัตถุประสงค์	ก
กองบรรณาธิการ	ก
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองบรรณาธิการ	ก
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ข
สารบัญ	ซ

บทความวิจัย :

การศึกษาทำนองที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติกัณฑ์มหาราชในล้านนา กิจกร คำมีจันทร์	1-9
วิธีการประยุกต์ใช้หลักมูทิดาในพระพุทธศาสนา พระปรภากร อุดคเตโช (เป็งพะยอม)	11-21
การศึกษาความเชื่อเรื่องการถวายประทีปของชาวพุทธในล้านนา พระณัฐกิจ จิตเมธี (อิมัง)	22-31
การศึกษาพิธีกรรมการขอฝนในล้านนา โดยศึกษาพิธีแห่งพระเจ้าไม้แก่นจันทร์ วัดป่าต้นหลวง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง พระอธิการบันแก้ว อินทปญโญ (วิทโล)	32-39
ศึกษาความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอย สะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พระมหาภฤต จิตวิริโย (อินทรานาคะไชย)	31-52

บทความวิชาการ :

การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมยุคดิจิทัล ภูริพัฒน์ ถนอมศรีอุทัย	53-64
การจัดการสวัสดิการเพื่อคุณภาพชีวิตของข้าราชการไทย มาลินี เกลี้ยงล้ำ	65-76
การสร้างและการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรรัฐสมัยใหม่ วราพร องค์กรลอย	77-87
การสะท้อนและข้อคิดเห็นต่อการบริการประชาชนของหน่วยงานรัฐ ณัฐพันธ์ คงศิลา	88-97

5G : การบริหารองค์การภาครัฐในโลกอนาคต	98-
ธำรงเกียรติ อุทัยสาข	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร หรือศูนย์ปริทรรศน์	107

การศึกษาทำนองที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติกัณฑ์มหาราชในล้านนา
A STUDY ON THE PREACHING MELODY FOR MAHACHAT,
MAHARAJ SECTION, IN LANNA

กิจกร คำมีจันทร์

Kijakron kammeechan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

kommeejan@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาทำนองที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติกัณฑ์มหาราชในล้านนา” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติการเทศน์มหาชาติในล้านนา 2) เพื่อศึกษารูปแบบของทำนองที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติกัณฑ์มหาราชในล้านนา 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของทำนองที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติกัณฑ์มหาราชในล้านนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ชั้นทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า ประวัติการเทศน์มหาชาติในล้านนาได้รับความศรัทธาจากที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสในพระไตรปิฎกเรื่องมหาชาติ และเหตุผลนี้จึงกลายเป็นประเพณี วัฒนธรรม ในการฟังเทศน์มหาราชของสังคml้านนามีการจัดในเดือน 12 ของทางภาคเหนือ และพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ คือ จากการแปลคาถาพัน และพระสมณเถระได้นำมาเผยแพร่ในประเทศไทย ส่วนรูปแบบทำนองที่ใช้การเทศน์มหาราช พบว่า มีอยู่ 2 วิธี คือ 1. รูปแบบทำนองธรรมวัตร 2.รูปแบบทำนองมหาชาติ ส่วนการวิเคราะห์รูปแบบทำนองที่ใช้ในการเทศน์ พบว่า ทำนองแบบธรรมวัตร ใช้สัญลักษณ์การลงเสียง ๐ ส่วนทำนองแบบมหาชาติ ใช้สัญลักษณ์ครบหมดทุกตัว ตั้งแต่ เหนินสูง / เหนินต่ำ , ละม้าย ๙ และการลงเสียง ๐ โดยรูปแบบทำนองที่นิยมมากที่สุดมีอยู่ 3 ทำนอง คือ ทำนองน้ำตกตาด ทำนองมะนาวล่องโขง ทำนองพร้าวไวกว๊ว ทั้ง 3 ทำนองนี้ได้รับยกย่องว่า เป็นทำนองที่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการเทศน์กัณฑ์มหาราชของทางล้านนามากที่สุด

คำสำคัญ : ทำนอง,การเทศน์มหาชาติ,กัณฑ์มหาราช

Abstract

Research study “A study on the preaching melody for Mahachat maharaj section in Lanna” aims 1) To study the history of the Mahachat Mahachat in Lanna 2) To study the patterns of the melody used in the Mahachat Kan Maharaj sermon in Lanna 3) To analyze the pattern of

the melody used in the Mahachat Kan Maharaj sermon in Lanna It is a qualitative research. Study from primary school documents Secondary layer And in-depth interviews From a group of 20 key information participants / person, the research found The history of the Mahachat sermon in Lanna gained the faith of what the Lord Buddha spoke in the Tripitaka on the Great Nation. And for this reason it has become a cultural tradition to listen to the Great Sermon of Lanna society. It is held in the 12th month of the North. And found historical evidence is from the interpretation of witchcraft And Phra Sumon Thera has been published in Thailand As for the melody pattern used by the Maharaj sermon, there are two ways. 2. Forms like the great nation The analysis of the melody patterns used in the sermons was found that Using the symbol of the sound o as part of the melody like the great nation Use all symbols , from high / low, ๙, and o with the most popular form of melody. Mekong lemon melody Prao Gai melody, the 3 types of music are regarded as It is the tune that is most suitable for using in the Lanna Preaching Kan Maharaj.

Keywords : melody, Mahachat, maharaj

บทนำ

เมื่อย้อนกลับไปตั้งแต่อดีต จนมาถึงปัจจุบันนี้ประเทศไทยของเราได้มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งชาวไทยส่วนใหญ่ก็ได้มีเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยตลอดจึงทำให้วิถีชีวิตของและประเพณีที่เป็นวิถีชีวิตของคนไทย ล้วนผูกพันผสมผสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย จนสามารถกลมกลืนให้พุทธศาสนิกชนมีความเมตตา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รักสงบและมีความเสียสละ แม้ว่าในปัจจุบันสังคมไทยมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก จนทำให้คนในสังคมไทยเห็นคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศานาน้อยลงแต่วัดก็ยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในชุมชนอย่างแนบแน่นและยังเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมทางสังคมด้านต่างๆ ภายในชุมชนจึงทำให้วัดและชุมชนเกื้อกูลกันอย่างแน่นแฟ้นมาด้วยดีตลอดเวลา (พระมหาสมชาติ นนทรมณีโก. 2549 : 2)

พุทธศตวรรษที่ 19 ถึง 20 ดินแดนทางภาคเหนือของประเทศไทย หรือที่เรียกว่า ดินแดนแห่งล้านนา พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากดินแดนในทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยได้มีพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองอย่างมาก (ลิขิต ลิขิตานนท์. 2533 : 22) ซึ่งพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแพร่สู่ดินแดนล้านนาครั้งแรกเมื่อพระนางจามเทวีย้ายมาจากแคว้นละโว้สู่แคว้นหริภุญชัย เมื่อ พ.ศ.1226 เป็นต้น มาจวบจนมาถึงสมัยในพญาติโลกราชภิกษุชาวล้านนาในสมัยนั้นก็มีความเชี่ยวชาญในภาษาบาลีและล้านนาเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีการศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างละเอียดลึกซึ้ง จนเป็นเหตุให้เกิดการทำสังคยานาขึ้นที่ดินแดนแห่งล้านนา ณ วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) ในปี พ.ศ.2020 โดยถือได้ว่าเป็นการจัดทำสังคยานาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลก และได้เป็นครั้งแรก

ในประเทศไทยของเราโดยมีการทำในเขตพื้นที่ของทางล้านนา (อุดม รุ่งเรืองศรี. 2542 : 156) และในแดนดินล้านนา นั้น ได้มีการเกิดขึ้นของตำรา หนังสือ วรรณกรรม และชาดกต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น มหาชาติชาดก ชาดกทั่วไป ตำนานปูชนียวัตถุ และวรรณกรรมชาดก เป็นต้น ซึ่งในบรรดาวรรณกรรมที่ได้รับยกย่องและนิยมกันมาที่สุดในเขตของทางล้านนานั้นก็คือ เรื่องมหาชาติเวสสันดรชาดก จากการสำรวจทั้งหมด 500 วัดของทางภาคเหนือพบว่ามีมหาชาติเวสสันดรชาดกมีมากกว่าคัมภีร์พระพุทธศาสนาอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในเขตของทางล้านนา (ประคอง นิมนานเทมินทร์. 2526 : 30)

วรรณกรรม ชาดกต่างๆ เหล่านี้ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ไม่ได้เพียงแค่แสดงถึงความสามารถทางด้านอักษรศาสตร์ของภิกษุชาวล้านนาเท่านั้น แต่สิ่งเหล่านี้ยังมีส่วนในการกำหนดแนวคิด ค่านิยมจริยธรรม ตลอดจนถึงโลกทัศน์ในการดำเนินชีวิตของสังคมไทยในล้านนามาโดยตลอดเวลาจึงได้ส่งผลให้มีการกบฏกลายมาเป็นประเพณีการฟังเทศน์มหาชาติ และยังสามารถสร้างอิทธิพลการนำมาเป็นหลักแนวทางของการดำเนินชีวิต และยังเป็นค่านิยมของประเพณีการฟังธรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก ให้กับสังคมไทยทางล้านนาได้เป็นอย่างดี จนมีการสืบทอดประเพณีเหล่านี้จนมาถึงปัจจุบัน ซึ่งการฟังธรรมมหาชาติในทางล้านนาของทางภาคเหนือ นั้น จะนิยมจัดกันขึ้นในช่วงของวัน “ยี่เป็ง” คือ วันเพ็ญเดือน 12 เดือน 3 และเดือน 4 ของทางล้านนา โดยทางล้านนาจะมีการเรียกประเพณีนี้ว่า “การตั้งธัมมหลวง”(กรมศิลปากร. 2544 : 20) และมีความสอดคล้องกับการที่ประวัติการเทศน์มหาชาติในล้านนาได้รับความศรัทธาจากการที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้มีการตรัสไว้ในพระไตรปิฎก ที่เกี่ยวกับเรื่องมหาชาติเกี่ยวกับเป็นพระคาถาได้ถึง 1,000 พระคาถา (ช.ช.อ. 10/547/287.) และเหตุผลทางด้านหลักคำสอนในเรื่องนี้จึงกลายมาเป็นประเพณี วัฒนธรรม ในการฟังเทศน์มหาชาติ และทำการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนได้แพร่ขยายทางด้านความเชื่อสืบทอดต่อกันมาถึงในสังคมล้านนา และการเทศน์ธรรมมหาชาติในล้านนานั้น พระสงฆ์ยังนิยมนำมาเทศน์ให้แก่พุทธศาสนิกชน ได้รับฟังในโอกาสต่างๆ กล่าวคือ การเทศน์มหาชาติแบบสามัญจะเรียกว่า การตั้งธรรมหลวงและแบบเฉพาะกิจคือ เทศน์ในงานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานฉลองวิหาร เป็นต้น (พระครูสิทธิปัญญารักษ์. 2550 : 1)

การฟังเทศน์มหาชาตินั้น เมื่อผู้ที่มาฟังเทศน์มหาชาติ หรือรับอุปถัมภ์เป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์จะได้รับอาานิสงส์มาก หากผู้นั้นตั้งใจตั้งใจสวดรับฟังเวสสันดรชาดกอันประกอบด้วยพระคาถาพันพระคาถา ในวันและคืนเดียวให้จบ ผู้นั้นก็จะพบพระพุทธศาสนาในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย (พระเมณีสพร ขนติสาโร. 2561 : 11) และการเทศน์มหาชาตินั้นเน้นเสน่ห์ หรือจุดเด่นการเทศน์มหาชาติ ก็คือ ทำนองเทศน์หรือที่เราเรียกว่า ระเบียบการเทศน์ โดยระเบียบการเทศน์ในล้านนานั้นมีหลายทำนอง และมีทำนองประจำเมืองแต่ละจังหวัดด้วย เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูนมีระบำน้ำตกตาด พร้าวไกวใบ จังหวัดแพร่มีระบำนกเขาเหิน จังหวัดน่านมีระบำช้างข้ามทุ่ง และจังหวัดลำปางมีระบำพุ่มดวง ซึ่งแต่ละระบำมีความไพเราะไม่แพ้กันเลย (พระครูอดุลสีลิตี. 2554 : 19) แต่การจะถ่ายทอดระเบียบการเทศน์ออกมาได้ไพเราะ หรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับความชำนาญของผู้เทศน์เป็นหลัก หากผู้เทศน์เสียใจดี ทำนองไพเราะ ว่าอักขระพยัญชนะได้ถูกต้องการเทศน์ก็ไพเราะทำให้ฟังได้ไม่เบื่อ แต่การจะเทศน์

ให้ชำนาญนั้น ผู้เทศน์ต้องฝึกฝนอย่างหนักจึงจะสามารถกำหนดระบำนตามทีครู อาจารย์ ผู้สอนได้ถ่ายทอดมาให้แก่ลูกศิษย์ (มณี พยอมยงค์. 2516 : 97)

ปัจจุบันการเทศน์มหาชาติมีพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วิธีการเรียนรู้และการสืบทอดการเทศน์มหาชาติของพระสงฆ์ในอดีตจนถึงปัจจุบันต้องศึกษาเรียนรู้กับครูผู้สอน ซึ่งเป็นทั้งพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาผู้มีประสบการณ์ในการเทศน์โดยวิธีการท่วงทำนอง ระบำน ในการถ่ายทอดนั้น ในแต่ละพื้นที่จึงไม่สามารถกำหนดให้เป็นมาตรฐานเดียวกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำนองและวิธีการเทศน์มหาชาติของชาวล้านนามีรูปแบบวิธีการถ่ายทอดที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีวิธีการแสดงสัญลักษณ์ในการใช้เสียงที่หลากหลาย เช่น การขึ้นเสียง การลงเสียง ทำให้ทำนองการเทศน์เป็นที่น่าสนใจ (จิตติพล กันตวิวงศ์. 2545 : 2) ซึ่งเป็นภูมิปัญญาในการฝึกฝนของแต่ละท้องถิ่นที่สามารถมีความเป็นเอกลักษณ์ และสร้างความมีเสน่ห์ในการใช้ระบำนการเทศน์ได้อย่างเหมาะสมและลงตัวให้กับผู้ฟังในแต่ละพื้นที่ของตนเองได้มีอย่างมีความสุข (พระไกรสร กิตติเวที. 2560 : 76) และปัจจุบันพบว่า ชาวพุทธในทางล้านนานั้นได้มีกรับฟังในการเทศน์มหาชาติกันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกัณฑ์ที่ได้รับนิยมนิพนธ์มากที่สุด 1 ใน 13 กัณฑ์นั่นก็คือ กัณฑ์มหาราช เนื่องจากว่า มีเนื้อหาที่แสดงถึงอารมณ์ของตัวละครที่มีความโศกเศร้ารำพันรำพรรณเป็นสำคัญ จึงนิยมใช้เสียงเล็กซึ่งมีลักษณะเยือกเย็นในการเอื้อนเสียงวิงวอนอย่างไพเราะ และมีเนื้อหาที่สนุกสนานตลกขบขัน ตัวละครเป็นผู้มีอำนาจ เช่น พระเจ้าสุริยชัย ชูชก เป็นต้น (พระครูอดุลย์สถิตติ. 2549 : 231) จึงนิยมใช้เสียงใหญ่เพื่อให้สัมพันธ์กับเนื้อหา เหตุการณ์ และบุคลิกของตัวละคร โดยสิ่งต่างๆ เหล่านี้จึงสามารถสร้างอารมณ์ในการรับฟังได้เกือบทุกๆ รสของเนื้อหา เช่น ความยินดี ความพิศมัย ความเสียใจ ความตื้นตัน และความสนุกสนาน เป็นต้น ซึ่งก็มีความเหมาะสมที่จะสามารถนำมาต่อยอดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่ได้เป็นพระสงฆ์ซึ่งมีหน้าที่ในการถ่ายทอดหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้กับประชาชนภายในท้องถิ่น อีกทั้งเป็นผู้สืบทอดการเทศน์มหาชาติแบบล้านนาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาทำความเข้าใจที่มาของการเริ่มประวัติความเป็นมาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาลจนมาถึงยุคของการเทศน์มหาชาติในทางล้านนาพร้อมกับการศึกษาทำนองที่ใช้ในการเทศน์กัณฑ์มหาราช และนำมาวิเคราะห์ศึกษาถึงว่า การใช้ทำนองการเทศน์ธรรมมหาชาติในกัณฑ์มหาราชทางภาคเหนือล้านนานั้นมี ทำนอง หรือระบำนในรูปแบบใดบ้าง เพื่อเป็นการช่วยการรักษาวินัยซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมวรรณกรรมทางด้านภาษาผ่านการเทศน์มหาชาติทำนอง หรือระบำนแบบล้านนาพร้อมกับการเป็นการสร้างความรู้เข้าใจในเรื่องราวเกี่ยวกับการเทศน์มหาชาติแบบล้านนาที่ถูกต้องให้กับสังคม และสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ เป็นการช่วยสืบทอดทำนองการเทศน์มหาชาติทางล้านนาให้มีความยั่งยืนมิให้มีความสูญหายเพื่อเป็นการสร้างความคู่กับสังคมไทยในล้านนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประวัติการเทศน์มหาชาติในล้านนา
- 2) เพื่อศึกษารูปแบบของทำนองที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติกัณฑ์มหาราชในล้านนา
- 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของทำนองที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติกัณฑ์มหาราชในล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาทำนองที่ใช้ในการเทศน์ธรรมมหาชาติกัณฑ์มหาราชในล้านนา” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร งานวิจัย บทความ และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทำนองที่ใช้ในการเทศน์ธรรมมหาชาติกัณฑ์มหาราช แล้วเสนอการศึกษาวิเคราะห์ตามแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 คณะพระสังฆาธิการผู้บริหารของคณะสงฆ์ จำนวน 4 รูป

กลุ่มที่ 2 คณะพระนักเทศน์ จำนวน 5 รูป

กลุ่มที่ 3 คณะนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูป/คน

กลุ่มที่ 4 คณะผู้ที่มีความสนใจทางด้านการเทศน์แบบล้านนาจำนวน 7 รูป/คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้ข้อมูลที่จัดเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

คือ การเก็บข้อมูลเอกสาร (Documentary) โดยการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับการศึกษาทำนองที่ใช้ในการเทศน์ธรรมมหาชาติกัณฑ์มหาราชในล้านนา

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

คือ การเก็บข้อมูลภาคสนาม ที่ทำการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้เพราะการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และทำการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนา ด้วยเทปบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมเกิดจากการประมวลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

ประวัติการเทศน์มหาชาติในล้านนาได้รับความศรัทธาจากการที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้มีการตรัสไว้ในพระไตรปิฎกที่เกี่ยวกับเรื่องมหาชาติ และเหตุผลทางด้านหลักคำสอนในเรื่องนี้จึงกลายมาเป็นประเพณี วัฒนธรรม ในการฟังเทศน์มหาชาติ และทำการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนได้แพร่ขยายทางด้านความเชื่อสืบทอดต่อกันมาถึงในสังคมล้านนา ที่มีความสนใจในการฟังเทศน์มหาชาติ ซึ่งมีผู้แต่งเป็นสำนวนต่างๆ ตามความถนัดของนักประพันธ์ในแต่ละท้องถิ่นของสังคมล้านนาไทย และการฟังเทศน์มหาชาติจะมีการกำหนดวันเวลาที่อยู่ในระหว่างเดือน 12 (ของทางภาคเหนือ) พฤศจิกายน – ธันวาคม หรือเดือนยี่เหนือ อย่างไรก็ตามการเทศน์มหาชาติ หรือการตั้งธรรมหลวงของล้านนา พบว่า มีที่มาอยู่ 2 แหล่ง คือ 1) มาจากการแปลคาถาพันที่เป็นภาษาบาลี 1000 คาถา ซึ่งพระยาเกื่อนาได้ส่งพระภิกษุใน 3 นิกายทางภาคเหนือได้การแปลเรื่องราวเกี่ยวกับมหาชาติ 2) มาจากนิยายพระสุมนเถระ ได้นำมาเผยแพร่ ซึ่งพบหลักฐานโบราณคดีทางด้านวัตถุที่วัดปงสนุกเหนือ และวัดไหล่หินหลวง เช่น ธรรมาสนในการเทศน์ และการวางผังของวัดเกี่ยวกับการฟังเทศน์มหาชาติในล้านนา

รูปแบบทำนองที่ใช้ในการเทศน์มหาชาติ กัณฑ์มหาธาตล้านนา ปัจจุบันมีวิธีการเทศน์อยู่ 2 วิธีคือ 1) รูปแบบทำนองธรรมวัตร หมายถึง การเทศน์ออกเสียงแบบเป็นลักษณะคำร้อยแก้วธรรมดา 2) รูปแบบทำนองมหาชาติ หมายถึง การเทศน์แบบใช้เทคนิค และสัญลักษณ์เข้ามาช่วยในการบังคับเสียงเพื่อให้เกิดความไพเราะ ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องหมาย เหนือสูง / เหนือต่ำ , ละม้าย ๙ และการลงเสียง ๐ เป็นต้น ส่วนรูปแบบทำนองที่ใช้การเทศน์มหาชาติของกัณฑ์มหาธาตในล้านนา พบว่า รูปแบบทำนองธรรมวัตรก็จะใช้ทำนองน้ำคั้นทอริณ และรูปแบบทำนองมหาชาติ ก็จะใช้ในทำนองพร้าวไกวโบ ทำนองมะนาวล่องโขง และทำนองน้ำตกตาด เข้ามาผสมผสานการใช้ทำนองการเทศน์กัณฑ์มหาธาตในล้านนา

การวิเคราะห์รูปแบบทำนองที่ใช้ในการเทศน์กัณฑ์มหาธาตล้านนา พบว่า ทำนองแบบธรรมวัตร มีวิธีการใช้สัญลักษณ์อักษรเพียงตัวเดียว คือ สัญลักษณ์ลงเสียง ๐ แต่ในรูปแบบการใช้สัญลักษณ์ และเสียงของทำนองแบบมหาชาติ พบว่า มีการใช้เครื่องหมายครบหมดทุกตัวสัญลักษณ์ ตั้งแต่ เหนือสูง / เหนือต่ำ , ละม้าย ๙ (การเพิ่มเสียง) และการลงเสียง ๐ โดยสิ่งเหล่านี้เป็นการเพิ่มคุณภาพให้กับทำนองต่างๆ ในรูปแบบทำนองมหาชาติ ส่วนรูปแบบของทำนองที่นิยมมากที่สุดในการนำมาเทศน์ในกัณฑ์มหาธาตของทางล้านนา พบว่า มีอยู่ 3 ทำนองด้วยกัน คือ ทำนองแบบน้ำตกตาด ทำนองแบบมะนาวล่องโขง และทำนองพร้าวไกวโบ โดยทั้ง 3 ทำนองนี้ได้รับการยกย่องว่า เป็นทำนองที่เหมาะสมแก่การนำมาใช้ในการเทศน์กัณฑ์มหาธาตของทางล้านนามากที่สุด เพราะว่า จะทำให้การเทศน์กัณฑ์มหาธาตมีความไพเราะ และสามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้ฟังได้เป็นอย่างดีสมกับเป็นรูปแบบทำนองของการเทศน์มหาชาติกัณฑ์มหาธาตทางล้านนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การเทศน์มหาชาติในรูปแบบทางล้านนา นอกจากจะมีการท่วงทำนองที่เข้ามาช่วยให้เกิดความไพเราะของการเทศน์แล้วนั้น ในปัจจุบันควรมีวิธีการเทศน์ในรูปแบบใหม่ ที่จะทำให้สังคมล้านนามีความสนใจ และจะต้องสามารถดึงดูดความสนใจ โดยมีการผสมผสานกับการนำนวัตกรรมสื่อและเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนในการเทศน์มหาชาติ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ควรจัดให้มีการเทศน์เป็นแบบการแสดงละครการสาธิตให้เห็นจริง กล่าวคือ การแสดงบทบาทสมมุติโดยมีพระสงฆ์ และอุบาสกอุบาสิกาเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ถ่ายทอดการเทศน์ในแต่ละกัณฑ์ ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้ฟังเทศน์ได้เห็นวิธีการเทศน์จากเดิมที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมได้ชัดเจนขึ้น เหมือนกับวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนที่ได้มีความริเริ่มในการจัดรูปแบบการเทศน์มหาชาติในแต่ละปีของทางวิทยาลัยก็ได้มีการนำเอานวัตกรรมสื่อ และเทคโนโลยี พร้อมกับการแสดงในรูปแบบตัวละครเข้ามาช่วยในการฟังเทศน์มหาชาติแบบทางล้านนา เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจในการฟังเทศน์ได้ง่ายขึ้น

References

- กรมศิลปากร. (2544). **สรุปผลการสัมมนาทางวิชาการระดับอนุภาคเอเชียอาคเนย์ เรื่องท่วงทำนองร้อยกรองไทยในอุษาคเนย์**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- อิทธิพล กันตวิวงศ์. (2545). “ทำนองการเทศน์มหาชาติกัณฑ์มัทรีในประเพณีตั้งอัมม์หลวงจังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประคอง นิมนานเหมินท์. (2526). **มหาชาติล้านนาศึกษาในฐานะเป็นวรรณคดีท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พระครูอดุลสีกิตติ์. (2549). **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในล้านนา ฉบับ ๒๓๕ ปี พระบรมธาตุดอยสุเทพ**. เชียงใหม่: มูลนิธิพระบรมธาตุดอยสุเทพ, ๒๕๔๙.
- พระครูสิทธิปัญญาภรณ์. (2550). “การศึกษารูปแบบ เนื้อหา และวิธีการเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกในจังหวัดเชียงใหม่”. **รายงานวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- พระไกรสร กิตติเวที. (2560). “ศึกษาพัฒนาการและคุณค่าของการเทศน์มหาเวสสันดรชาดกกัณฑ์มัทรีในล้านนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอดุลสีกิตติ์. (2554). “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความนิยมมหาชาติเวสสันดรชาดกในล้านนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมณีพร ขนดีสาร. (2561) “ศึกษาอิทธิพลของประเพณีบุญเทศน์มหาชาติที่มีต่อพุทธศาสนิกชนอำเภอตลาดปาย อดุลย์ จ.จังหวัดบุรีรัมย์”. **วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มณี พยอมยงค์. (2516). **ประวัติและวรรณคดีล้านนาไทย**. กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์.

ลิขิต ลิขิตานนท์. (2533). **ยุคทองแห่งวรรณกรรมพุทธศาสนาของล้านนาไทย**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุดม รุ่งเรืองศรี. (2546). **วรรณกรรมล้านนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สัมภาษณ์ พระเทพรัตนนายก. เจ้าคณะจังหวัดลำพูน. เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร. 28 ธันวาคม
2563.

สัมภาษณ์ พระครูจิรวังโสภณ. เจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน. เจ้าอาวาสวัดช้างเผือก. 11 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระครูไพศาลธรรมมานุสิฐ. รองเจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน. เจ้าอาวาสวัดประตูป่า 17 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระครูสมุห์นันทวิทย์ นนทธมมิโก. เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน. รองเจ้าอาวาสวัดสวนดอก 11
มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระครูอุภัยปริยัติวิธาน. พระนักเทศน์. เจ้าอาวาสวัดบ้านหลุก. 17 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระสมุห์กิตติภูมิ สุมงคล. พระนักเทศน์. เจ้าวัดเสลี่ยมหวาน. 6 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระใบฎีกาชาญณรงค์ จันทโร. พระนักเทศน์. เจ้าวัดทุ่งหมื่นน้อย. 6 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระอธิการดำรง ธีธรมโม. พระนักเทศน์. เจ้าอาวาสวัดสุนนารามหนองเหียง. 3 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระอธิการสมหมาย ชุตินธโร. พระนักเทศน์. วัดครุฑเวฬุวัน (หนองเขียด). 13 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระครูอดุลสีกิตติ. นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา. เจ้าอาวาสวัดธาตุคำ. 6 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระครูโสภณปริยัติกิจ. นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา. อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน. เจ้า
อาวาสวัดป่าดงงาม. 18 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ นายบุญเหลิน ยาวิชัย. นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา. เจ้าหน้าที่ประจำวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน. 18 มกราคม
2564.

สัมภาษณ์ นายพงษ์เทพ มนัสตรง. นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา. ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน. 28
ธันวาคม 2563.

สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์ธนอรธ. เจ้าอาวาสวัดหริการาม. 17 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระอธิการพุทธิชัย ญาณวิทย์. เจ้าอาวาสวัดสันมะโก. 3 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พระทินกร ทินโร. รองเจ้าอาวาสวัดตันโซ. 5 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พ่อหนานศรียุทธ สิงห์กา. มัคทายกวัดเสลี่ยมหวาน. 6 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พ่อหนานกมล วรรณดี. มัคทายกวัดบุชา. 18 มกราคม 2564.

สัมภาษณ์ พ่อหนานไกรฤกษ์ อุประ. มัคทายกวัดสันมะกรูด. 7 มกราคม 2564.

ที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

สัมภาษณ์ พ่อหนานสุรศักดิ์ วิชา. มัคทายกวัดหนองเต่า. 15 มกราคม 2564.

วิธีการประยุกต์ใช้หลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา

THE METHOD OF APPLICATION ACCORDING TO MUDHITA PRINCIPLE IN BUDDHISM

พระปรภากร อุคคเตโช (เป็งพะยอม)

PhraPrakar Ukhtecho (Pangpayom)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Chompoo23101990@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาหลักการพัฒนามูทิตาในพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อวิเคราะห์วิธีการประยุกต์ใช้หลักการมูทิตาในพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แล้วทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา พบว่า มูทิตา หมายถึง ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดีหรือได้รับความสำเร็จ มีความสุข ความเจริญก้าวหน้า มูทิตาจึงเป็นคุณธรรมที่สามารถกำจัดความอิจฉาริษยาได้ หลักมูทิตายังเป็นส่วนประกอบหนึ่งในหลักพรหมวิหาร ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของผู้บริหาร 2) หลักการพัฒนามูทิตาในพระพุทธศาสนา พบว่า ต้องพัฒนาจากจิตใจก่อน เมื่อจิตใจเกิดมูทิตาแล้วก็จะแสดงต่อด้วยการกระทำหรือด้วยคำพูด การพัฒนามูทิตาด้วยหลักสมาธิ จึงเป็นการฝึกจิตให้สงบ ฝึกให้จิตดี เกิดปัญญา คิดดี ทำดี แล้วจะเกิดมูทิตาต่อผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ 3) วิเคราะห์วิธีการประยุกต์ใช้หลักการมูทิตาในพระพุทธศาสนา พบว่า มีหลักการประยุกต์ใช้มูทิตากับการพัฒนาจิต กับความศรัทธา และกับความกตัญญู ส่วนรูปแบบการประยุกต์ใช้มูทิตา พบว่ามีรูปแบบของการไหว้ การกล่าวสรรเสริญ และการสักการะ/สิ่งของ ซึ่งหลักมูทิตามีวิธีการประยุกต์ใช้ในหลากหลายโอกาสและเหตุการณ์ อาทิ ประยุกต์ใช้หลักมูทิตากับการดำเนินชีวิตประจำวัน กับการบริหารงาน กับการเล่นดนตรี กับการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง และกับการเข้ารับตำแหน่งใหม่ เป็นต้น

คำสำคัญ : การประยุกต์, มูทิตา, พระพุทธศาสนา

Abstract

This research entitled “The method of application according to mudhita principle in Buddhism” has the objectives as follows: 1) to study the principle of empathy in Buddhism. 2) to study principles of empathy in Buddhism and 3) to analyze methods of applying the principle of empathy in Buddhism. It is a documentary research by collecting information from documents.

The findings of this research are as follows: 1) The principle of empathy in Buddhism found that empathy means joy and joy. When others have been successful or have been successful, happy and prosperous. So it is a virtue that can get rid of jealousy. The principle of empathy is also a component of the principle of Brahma. Which can be applied to the administration of executives. 2) The principle of empathy development in Buddhism found that it must first develop from the mind. When the mind is rejoicing, it continues with actions or words. The development of empathy through meditation This is to train the mind to be calm, to train the good mind, to be wise, to think well, to do good, and to become proud to others. 3) Analyzing the method of applying the principle of empathy in Buddhism, it was found that there was a principle for applying empathy to spiritual development. With faith And with gratitude As for the form of application of pleasure Found that there was a form of worship Praising And worship / things The principle of empathy is applied in a variety of occasions and events, such as applying the principle of empathy to everyday life. With administration With celebration With welcoming guests to the city And with the new position

Keywords : Application, Mudhita principle, Buddhism

บทนำ

พระโคตมพุทธเจ้าหรือพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน มีพระนามเดิมว่า เจ้าชายสิทธัตถะ เป็นพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะและพระนางสิริมหามายา ประสูติในราชตระกูล ศากยวงศ์ แห่งกบิลพัสดุ์ ขณะที่พระพุทธองค์ประสูตินั้น มีเหล่าทวยเทพได้เข้าเฝ้าและต่างช่วยกันประคองพระโพธิสัตว์ไว้ ดังปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎกว่า “เวลาที่พระโพธิสัตว์ประสูติจากพระครรภ์ของพระมารดา ยังไม่ทันสัมผัสแผ่นดิน เทพบุตร 4 องค์ช่วยกันประคองพระโพธิสัตว์ไปไว้เบื้องพระพักตร์ของพระมารดา”(ม.อ. (ไทย) 14/207/240) จากการที่เหล่าเทพบุตรเข้ามาเฝ้าพร้อมต้อนรับพระโพธิสัตว์นั้น เป็นการแสดงความมุทิตา(พลอยยินดี) ในการประสูติของพระพุทธองค์ผู้เสด็จมาโปรดสัตว์ทั้งหลาย ที่จะช่วยให้สัตว์ทั้งหลายได้หลุดพ้นจากทุกขเวทนา หลังจากเจ้าชายสิทธัตถะประสูติได้ 5 วัน พระเจ้าสุทโธทนะได้เชิญพราหมณ์ผู้เชี่ยวชาญในไตรเวทย์จำนวน 108 ท่าน มาฉันโภชนาหารและให้พราหมณ์ 8 ท่าน ทำนายนลักษณะของพระโอรสและขนานพระนาม การที่พระเจ้าสุทโธทนะได้เชิญพราหมณ์มาฉันโภชนาหารนั้น เป็นการทำพิธีเพื่อการแสดงความยินดีที่พระองค์ได้ราชกุมาร ขณะเดียวกัน พราหมณ์ทั้งหลายที่ได้รับเชิญนั้น ได้แสดงออกถึงความมุทิตา คือ พลอยยินดีกับพระเจ้าสุทโธทนะ และจากเหตุการณ์เมื่อครั้งเจ้าชายสิทธัตถะออกมหาภิเนษกรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 886) จนกระทั่งทรงเจริญมาน บรรลุนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีปรากฏการณ์ของการแสดงมุทิตาต่อพระพุทธเจ้า ดังความว่า “ขณะนั้น อัครরย์ก็บังเกิด มีพื้นมหาปฐพีอันกว้างใหญ่ก็หวั่นไหว พุทธสาธุชนทั้งหลายก็ผลิติดอกออกช่องามตระการตา เทพเจ้าทุกชั้นฟ้าก็แห่ข่งสาธุการ

โปรยปรายบุปผามาลัยทำการสักการบูชา เปล่งวาจาว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นแล้วในโลก ด้วยปิตินดี เป็นอัศจรรย์ที่ไม่เคยมีในกาลก่อน(พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

หลังจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยคณะสงฆ์ และเริ่มมีความขัดแย้งกัน ภายในหมู่สงฆ์ เช่น กรณีพระเทวทัต กรณีของภิกษุชาวโกสัมพี ซึ่งสามารถจำแนกความขัดแย้งออกเป็น 2 ประเด็น คือ ความขัดแย้งในแง่ของธรรม (ทวิญญูสามัญญตาวีติ) คือการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความต้องการ ความเห็น ทัศนคติ ค่านิยม และโครงสร้างที่มีความขัดแย้งกัน ไม่ลงรอยกัน ความขัดแย้งในแง่ของธรรมมีหลายนัย กล่าวคือ ความบาดหมาง การทะเลาะ การแก่งแย่ง การวิวาท การมุ่งร้าย การถกเถียงกัน และประเด็นที่สอง ความขัดแย้งในแง่ของ วินัย (สีลสามัญญตาวีติ) หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ที่เรียกว่า อภิกรรม เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติที่ไม่เสมอกัน แตกต่างกัน จนเป็นเหตุที่เกิดความแตกต่างและกลายเป็นความแตกแยกในที่สุด (อภิขัย โปธิ์ประสิทธิ์ศาสน์, 2551, หน้า 4 – 5) ทำให้เกิดเรื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการปฏิบัติตนต่อเพื่อนมนุษย์โดยชอบ ซึ่งก็คือ หลักพรหมวิหาร 4

พรหมวิหารธรรมหรือพรหมวิหาร 4 เป็นหลักทำให้เกิดเรื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการปฏิบัติตนต่อเพื่อนมนุษย์โดยชอบ คำว่า พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมที่เป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ เป็นธรรมประจำใจและปฏิบัติตนต่อเพื่อนมนุษย์โดยชอบ โดยมีมุทิตาเป็นส่วนประกอบหนึ่งของหลักพรหมวิหาร มุทิตา หมายถึง ความพลอยยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วยความแช่มชื่น เบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงอยู่ปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้น นอกจากนี้ มุทิตา หมายถึง ความเป็นผู้มีใจชื่นชมยินดีในเมื่อผู้อื่นได้ดีหรือได้รับความสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นอาการที่เกิดขึ้นในใจเองโดยมิได้บังคับ เกิดขึ้นเพราะจิตใจปราศจากความอิจฉาริษยา เกิดขึ้นเพราะเป็นผู้มีปกติยอมรับในผลสำเร็จหรือความดีของคนอื่น(พระเทพมงคลญาณ (เสริมชัย ขยมงคล), 2532, หน้า 49)

การแสดงออกซึ่งมุทิตาจิต นั้นมิใช่หมายถึงการนำสักการะไปถวาย การนำกระเช้าดอกไม้ไปให้ การเลี้ยงกันหรือการกล่าวอวยพรกันเท่านั้น มุทิตาที่แท้จริงมุทิตานั้น จะต้องเริ่มต้นเกิดที่จิตใจก่อน(สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์, 2558, หน้า 1) คนที่ทำให้จิตเกิดมุทิตาได้ จึงเป็นบุคคลพิเศษที่ยกระดับจิตใจให้สูงกว่าคนธรรมดาสามัญได้แล้ว เป็นคนเปิดใจกว้าง ยอมรับความดีของผู้อื่นและพร้อมเสมอที่จะแสดงความชื่นชมยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ดี ผู้ทำได้ดังนี้ท่านว่าเป็นผู้ยกระดับจิตใจถึงขั้นระดับเป็นพระพรหม เพราะมุทิตาจิตนั้นเป็น “พรหมธรรม” หรือ “พรหมวิหารธรรม”(ที.สี. (ไทย) 9/87/53) วิธีกำจัดความรู้สึกอิจฉาริษยาต้องสร้างมุทิตาจิตให้เกิดขึ้นแทนที่โดยการค่อย ๆ มองหาความดีของคนอื่น แม้จะมีเพียงน้อย หากให้พบมากลบความไม่ดีของเขาเสีย โดยไปพูดถึง แล้วหัดชมผู้อื่น นำเอาส่วนดีที่พบมาชม และพยายามทำให้เกิดความเคยชินและชมให้มาก ๆ เมื่อชมเป็นแล้วก็แสดงความยินดีในความสำเร็จ ประพฤติแบบนี้ ไม่นานมุทิตาก็จะเกิดเต็มจิต ความหงุดหงิดงุ่นง่านก็จะหมดไป(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525, หน้า 10) อย่างไรก็ตาม ปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบันคือ การขาดมุทิตาต่อกัน ซึ่งโทษการขาดมุทิตาธรรมในสังคมไทยนั้น คือการเกิดขึ้นเพราะจิตใจมีแต่ความอิจฉาริษยาภาวะที่คิดปองร้าย ความพิโรธ

ความแค้น ความดูร้าย ความเกรี้ยวกราด ความไม่เข้มแข็งแห่งจิตเพราะขาดหลักมูทิตา บุคคลที่มีความริษยา ไม่ยอมรับในความดีและความสำเร็จของคนอื่น แสดงความไม่ชื่นชมยินดีกับความสำเร็จของคนอื่นได้ด้วยความไม่เต็มใจ คือความคิดประทุษร้ายบุคคลที่มีจิตเต็มไปด้วยความอาฆาต ความพยาบาท สังคมทั้งในระบบการเมืองการปกครอง จึงล่มจมเพราะมีวาทะริษยาซึ่งกันและกัน เป็นต้น(พระมหาก้อง ฐานงุโร (โป๊ะหนองแขง), 2560, หน้า 210)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้หลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา เพื่อนำหลักมูทิตาในพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้กับสังคมปัจจุบัน เพื่อให้คนในสังคมไม่มีความอิจฉาริษยาซึ่งกันและกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน ให้มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมีความยินดีเมื่อเห็นบุคคลอื่นได้ดี เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข อยู่ร่วมกันโดยสันติ และเป็นกำลังสำคัญในช่วยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงยืนยาวสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาหลักการพัฒนาบุคลิกในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์วิธีการประยุกต์ใช้หลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่ศึกษาหลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาจากคัมภีร์ เอกสาร ข้อมูล ทั้งที่เป็นหนังสือ คือพระไตรปิฎก วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ตำราวิชาการ บทความต่าง ๆ จากห้องสมุด ข่าวสารหนังสือพิมพ์ เทปบรรยาย โทรทัศน์ ค้นหาจากอินเทอร์เน็ต และอื่น ๆ
2. นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเสนอความคิดเห็นของผู้วิจัย เรียบเรียงเขียนเป็นงานวิจัย

ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. หลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา

หลักมูทิตาในพระพุทธศาสนา พบว่า มูทิตา หมายถึงความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี เมื่อผู้อื่นได้รับความสำเร็จ มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า ก็พลอยชื่นชมยินดีในสิ่งที่เขาได้รับ ไม่มีความอิจฉาริษยาในความสำเร็จของเขา ขณะเดียวกัน มีจิตใจผ่องใสบันเทิง เข้มแข็งเบิกบานอยู่เสมอ การแสดงความยินดีสามารถแสดงกับผู้ที่ประสบความสำเร็จ เช่น การเลื่อนฐานะ ตำแหน่ง ยศ เป็นต้น มูทิตาเป็นคุณธรรมที่สามารถกำจัดความอิจฉาริษยาได้ เพราะการอิจฉาริษยาผู้นั้นย่อมมีแต่ความทุกข์จิตใจจะหาความสุขสงบไม่ได้ แต่บุคคลที่มีมูทิตาจะมีความสุขใจ หน้าที่าสดชื่น แจ่มใส เป็นที่รักของคนทั่วไป

หลักมูทิตามีความสำคัญต่อการส่งเสริมให้การปกครองไปในทางที่ดี กล่าวคือ ผู้ปกครองที่มีมูทิตาจะขาดความริษยาเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี ขณะเดียวกัน จะมีความเมตตาต่อผู้อื่นเมื่อเห็นเขาเดือดร้อน ตกทุกข์ และให้ความช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจ

หลักมูทิตาเป็นส่วนประกอบหนึ่งในหลักพรหมวิหาร คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา หลักพรหมวิหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของผู้บริหาร โดยยึดปฏิบัติในการปกครองตนด้วยการมีความความกระตือรือร้น เป็นมิตรและมองโลกในแง่ดี ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและผู้อื่น ต้องรู้จักยกย่องและชมเชยผู้ร่วมงานที่ทำความดีตามความเหมาะสม เผยแพร่ผลงานที่ดีของผู้ร่วมงานทุกคน ชื่นชมผลงานการปฏิบัติงานของบุคคลอื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นกำลังใจให้ผู้ร่วมงานหรือบุคคลอื่นประสบผลสำเร็จในงานที่ได้รับมอบหมาย การที่ผู้บริหารมีมูทิตาจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้คนในองค์กรอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข นำพาองค์กรให้บรรลุสู่เป้าประสงค์ขององค์กรได้

หลักมูทิตายังสามารถจัดเป็นรูปแบบเพื่อนำไปใช้กับการพัฒนาอาชีพในด้านอื่น อาทิ รูปแบบการใช้กับวิชาชีพพยาบาล คือ พยาบาลต้องเป็นผู้มีมูทิตา โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือเลือกให้บริการเฉพาะแต่ผู้ป่วยที่มีฐานะเพียงเพื่อต้องการทรัพยากรจากการบริการเขาเหล่านั้น มูทิตาจึงจะเป็นมูทิตาที่บริสุทธิ์ให้บริการผู้ป่วยทุกคนอย่างเท่าเทียมและมีมูทิตาเมื่อผู้บริการท่านอื่นได้รับของกำนัลจากการปฏิบัติงาน พยาบาลต้องมีมูทิตาเพื่อผู้ป่วยที่รักษาหายจากอาการเจ็บป่วยแล้วได้กลับไปใช้ชีวิตตามปกติของเขาได้ เช่นนี้จึงเป็นการนำรูปแบบของมูทิตาไปใช้กับการพัฒนาอาชีพ

มูทิตายังมีรูปแบบที่ใช้ได้กับการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว อาทิ บิดามารดาแสดงความเมตตา กรุณา มุทิตา อันเป็นความรู้สึกที่บิดามารดาแสดงต่อบุตร ซึ่งจะทำให้บุตรมีบุคลิกภาพและนิสัยใจคอที่ดี มีความรัก ความอบอุ่น เป็นคนอ่อนโยน ละมุนละไมและมีความสุข การแสดงมูทิตาต่อบุตรหลานเมื่อบุตรหลานเล่าเรียนสำเร็จ หรือได้ทำงาน ได้เลื่อนตำแหน่ง มีหน้าที่การงานที่ดี อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญของบิดามารดาที่ต้องแสดงออกคือ การเสริมสร้างปัญญาให้กับบุตร ฝึกเตรียมความพร้อมให้กับบุตรสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเอง ขณะเดียวกัน บุตรหลานสามารถแสดงมูทิตาต่อบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง เมื่อพวกเขาเหล่านั้นได้รับสิ่งที่เป็นมงคล การแสดงมูทิตายังสามารถแสดงออกในรูปแบบของการดูแลเอาใจใส่บิดามารดาเลี้ยงดูท่านในวัยชรา

2. หลักการพัฒนามูทิตาในพระพุทธศาสนา

การพัฒนาเป็นการทำให้เจริญก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่พึงปรารถนา ในพุทธศาสนา พระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยเหลือมนุษย์และสัตว์อื่น ๆ ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางด้านวัตถุ และจิตใจ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ลักษณะสำคัญของการพัฒนา คือเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ มีลักษณะเป็นกระบวนการ เป็นพลวัต เป็นแผนและโครงการ เป็นวิธีการ เป็นปฏิบัติการ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ ผลที่เกิดขึ้น มีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ และมีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด

การพัฒนาจิตใจในพระพุทธศาสนา พบว่า จะต้องเริ่มต้นเกิดที่จิตใจก่อน เมื่อจิตใจเกิดมูทิตาแล้วก็จะแสดงต่อด้วยการกระทำหรือด้วยคำพูด ผู้ที่ทำให้จิตเกิดมูทิตาได้จึงเป็นบุคคลพิเศษที่ยกระดับจิตใจให้สูงกว่าคนธรรมดาสามัญ การพัฒนาจิตใจเป็นการเปิดใจกว้างยอมรับความดีของผู้อื่น และพร้อมเสมอที่จะแสดงความชื่นชมยินดีด้วย เมื่อผู้อื่นได้ดี เพราะมูทิตาจิตนั้นเป็น “พรหมธรรม” หรือ “พรหมวิหารธรรม” มูทิตานี้เกิดได้ยากแต่ที่เกิดได้ง่ายนั้น เพราะมีการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนาจิตใจตามหลักพรหมวิหารธรรมนั้น จึงเป็นการพัฒนาตามลำดับขั้น กล่าวคือ พัฒนาขั้นแรกด้วยการมีเมตตาธรรมก่อน จากนั้นให้มีความกรุณาต่อผู้อื่น แล้วจะเกิดความมูทิตาขึ้นในใจ และใช้อุเบกขาเพื่อรักษาความเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง

การพัฒนาจิตใจหรือการเจริญมูทิตานั้น สามารถพัฒนาได้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยการระงับใจมิให้ริษยาเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน ระวังความโลภที่อยากได้สมบัติของผู้อื่น ให้ฝึกหัดคิดพลอยยินดีกับผู้อื่น และหมั่นพิจารณาตรวจดูจิตมิให้ความริษยาเกิดขึ้น เมื่อไม่มีความริษยาแล้ว มูทิตาก็เกิดขึ้นนั้นย่อมเป็นมูทิตาที่บริสุทธิ์ การเจริญมูทิตาจึงเป็นการอบรมกาย วาจา ใจ เพื่อให้มีมูทิตาที่เจริญขึ้น เพิ่มมากขึ้นจนแผ่กระจายไปยังผู้อื่น

การพัฒนาหลักมูทิตายังสามารถพัฒนาได้ด้วยการสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้น เพราะเมื่อบุคคลใดมีความศรัทธาในตัวบุคคลอื่นแล้วย่อมแสดงออกถึงการมีมูทิตาเกิดขึ้นด้วยความบริสุทธิ์ใจ เมื่อเห็นบุคคลที่ศรัทธาได้รับสิ่งอันเป็นมงคลก็ย่อมแสดงมูทิตาต่อบุคคลนั้น เปรียบได้กับการมีความศรัทธาในพระพุทธเจ้า ผู้นำทางให้มนุษย์หลุดพ้นจากวัฏสงสาร โดยเชื่อว่าอานิสงส์ของการมีศรัทธาจะนำพาตนเองไปสู่สิ่งที่ดีทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ด้วยเหตุนี้การพัฒนาจิตใจจึงควรนำหลักศรัทธามาเป็นตัวเชื่อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาจิตใจ

การพัฒนาจิตใจด้วยหลักกตัญญู เป็นอีกหลักการหนึ่งที่จะสามารถนำมาใช้ ด้วยว่าความกตัญญูเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นและสัมพันธ์กับชีวิตผู้อื่น ชีวิตทางกายภาพดำรงอยู่ได้เพราะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากบุคคลต่าง ๆ มีบิดา มารดา ครูบา อาจารย์ ญาติพี่น้อง เป็นต้น การรู้คุณ และตอบแทนท่านผู้มีพระคุณนั้น หมายถึงการรำลึกถึงพระคุณที่เคยให้ความอุปการะด้วยความเคารพยำเกรง ดังนั้น การพัฒนาจิตใจด้วยหลักกตัญญูจึงเป็นการแสดงออกต่อผู้มีพระคุณ ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า บุคคลผู้ประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ เหมือนถูกเชื้อมาประดิษฐานไว้ในสวรรค์ ซึ่งธรรม 4 ประการนั้น คือ การสุจริต วชิสุจริต มโนสุจริต และความเป็นคนกตัญญูทุกเวที

การพัฒนาจิตใจด้วยการบูชาความดี การยอมรับคุณความดีของกันและกัน เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันด้วยความเรียบร้อยดีงาม การบูชาจึงเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่การบูชาที่ตินั้นต้องประกอบด้วยปัญญา เพราะปัญญาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาถึงเหตุผลต่าง ๆ แยกแยะว่าสิ่งใดควรแก่การบูชา สิ่งใดควรงดเว้นการบูชา เพราะมีเช่นนั้นแล้วจะเป็นการบูชาคนผิด บูชาสิ่งที่ผิดแทนที่จะเป็นคุณกลับเป็นโทษก็เป็นได้ การบูชาการกราบไหว้ การเคารพพิพัทธศาสนิกชนควรปฏิบัติให้เป็นนิสัย ยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างจริงจังและควรทำความเข้าใจยึดถือหลักทางศาสนาอย่างแท้จริง การบูชาจะเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป การบูชายังแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าบุคคลใดหรือสิ่งของที่มีประโยชน์ต่อสังคม ควรส่งเสริมให้มีการบูชา ยอมรับ ยกย่องกันและกัน การ

บูชาจึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญควรที่จะเอาใจใส่ให้มาก รวมทั้งเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ ให้มากกว่ามีความสำคัญและมีประโยชน์ การบูชาจึงมีความสำคัญต่อการแสดงออกด้วยการยกย่องเชิดชูหรือการแสดงออกเพื่อการยอมรับนับถือ คนดีมีคุณธรรม การบูชาเป็นการแสดงออกด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นหลักธรรมที่สำคัญอีกข้อในการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

หลักการพัฒนามูทิตาด้วยหลักสมาธิ การฝึกสมาธิเป็นการพัฒนาในด้านจิตใจซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรม เนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือเจตนาและเป็นไปตามเจตจำนงนั้น และมีแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ตั้งงามแล้วก็จะควบคุมดูแล และนำพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย แม้ความสุขความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจ ยิ่งกว่านั้น ปัญญาจะเจริญงอกงามได้ ต้องอาศัยจิตใจที่เข้มแข็งสู้ปัญหา เอาใจใส่ มีความเพียรพยายามที่จะคิดค้นไม่ทอดทิ้ง จิตที่ฝึกดีแล้วจึงเป็นฐานที่จะให้ปัญญาแก่การทำงาน การพัฒนามูทิตาด้วยหลักสมาธิ จึงเป็นการพัฒนาจิตใจให้มีปัญญา รู้เท่าทันต่อความโลภ ความริษยาที่จะเกิดขึ้นในใจ เพราะเมื่อใดที่ความโลภริษยาเกิดขึ้นแล้ว ความพลอยยินดีหรือมูทิตาก็จะดับสูญสิ้นไป ไม่สามารถที่จะเกิดมูทิตาต่อผู้อื่นได้อย่างบริสุทธิ์ ดังนั้นแล้ว หลักการพัฒนามูทิตาด้วยหลักสมาธิจะช่วยกำจัดสิ่งที่ไม่ดี หรือการคิดร้ายต่อผู้อื่น ดังนั้น การพัฒนามูทิตาด้วยหลักสมาธิ จึงเป็นการฝึกจิตใจให้สงบ ฝึกให้จิตดี เกิดปัญญา คิดดี ทำดี แล้วจะเกิดมูทิตาต่อผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจได้

การแสดงออกถึงการมีมูทิตาต่อกัน พบว่ามีการแสดงออกตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาลจนถึงสมัยปัจจุบัน กล่าวคือ การแสดงมูทิตาต่อพระพุทธเจ้าตอนประสูติโดยเหล่าเทพบุตรด้วยการกล่าวสรรเสริญ การแสดงมูทิตาตอนพระพุทธเจ้าประสูติได้ 3 วัน ของอสิตดาบสด้วยการกราบ การแสดงมูทิตาตอนพระพุทธเจ้าประสูติได้ 5 วัน ของพราหมณ์ 108 คน ด้วยการรับโภชนาหาร การแสดงมูทิตาของพระเจ้าสุทโธทนะต่อพระราชโอรส 2 ครั้งด้วยการกราบ การแสดงมูทิตาของเหล่าทวยเทพตอนพระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยการร่ายรำ ขับร้องและสรรเสริญ การแสดงมูทิตาของมุจลินทนาคราชหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยการแผ่เบี่ยงปกคลุมพระพุทธเจ้า การแสดงมูทิตาของตปุสสะและภัลลิกะหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยการนำข้าวสาคูก้อนและสัตตผงเข้าไปถวายและแสดงตนเป็นปฐมอุบาสกของถึงพระรัตนะ 2 ประการ คือ พระพุทธเจ้าและพระธรรม เป็นสรณะที่พึ่งตลอดชีวิต การแสดงมูทิตาของปัญจวัคคีย์ด้วยการอภิวาทหลังรับรู้การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

รูปแบบการแสดงมูทิตาในพระพุทธศาสนา พบว่า มีการแสดงมูทิตาด้วยการไหว้ ในส่วนของพระภิกษุสงฆ์จะนั้น ผู้อุปสมบทภายหลังควรไหว้ผู้อุปสมบทก่อน ควรไหว้ภิกษุณานาสังวาสผู้มีพรรษาแก่กว่า เป็นธรรมเนียมที่ และควรไหว้พระเถระาคตผู้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ขณะเดียวกัน พิธีการแสดงมูทิตาในพระสงฆ์ที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไปคือ การแสดงมูทิตาด้วยการทำสามิจิกรรม ซึ่งเป็นธรรมเนียมของสงฆ์อย่างหนึ่ง ที่ภิกษุสามเณรพึงทำ ความชอบต่อกันเพื่อความสามัคคี อยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข หมายถึงการขอขมาโทษกัน ให้อภัยกัน ซึ่งรูปแบบการแสดงมูทิตาด้วยการทำสามิจิกรรมนี้จะประกอบด้วย การไหว้ การกล่าวคำขมา การถวายสักการะ ด้วยดอกไม้ รูปเทียน เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีรูปแบบการแสดงมุทิตาด้วยการถวายสักการะต่อผู้ที่ล่วงลับ ด้วยการระลึกถึงพระคุณูปการที่บุคคลนั้นได้ทำประโยชน์ต่อประเทศชาติ สังคมส่วนรวมไว้ ดังตัวอย่างการถวายสักการะสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน) และยังพบว่ามีการแสดงมุทิตาในงานเฉลิมฉลองต่าง ๆ อาทิ งานเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 9 การแสดงมุทิตาด้วยขบวนพยุหยาตราของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รับเสด็จ รัชกาลที่ 7 ประพาสเมืองเชียงใหม่ การถวายมุทิตาจิต สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก การแสดงมุทิตาจิตต่อพระเกตุ กนต์สาโร (หลวงปู่เกตุ กนต์สาโร) ของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณฯ รัชกาลที่ 10 การแสดงมุทิตาจิตต่อเจ้าคณะจังหวัดลำพูนครั้งได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะจังหวัดลำพูน และการแสดงมุทิตาสักการะพระราชปริยัติกิจ, ศ.ดร. อธิการบดีในอาววัฒนมงคล 59 ปี เป็นต้น

3. วิเคราะห์วิธีการประยุกต์ใช้หลักการมุทิตาในพระพุทธศาสนา

1) หลักการประยุกต์ใช้มุทิตาในพระพุทธศาสนา พบว่า มีการประยุกต์ใช้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1.1) การประยุกต์ใช้มุทิตากับการพัฒนาจิต การฝึกจิตเพื่อลดความริษยาอันเป็นต้นเหตุที่ตัดทอนมิให้มุทิตาเกิดขึ้น ผู้ที่เจริญมุทิตาต้องตัดเหตุของความริษยาให้ได้ก่อน การตัดริษยาออกไปได้นั้น ต้องใช้ปัญญาในการวินิจฉัยถึงเหตุและผลที่จะตนเองควรตัดความริษยานั้นออก แล้วจึงพัฒนาจิตของตนให้เกิดมุทิตาต่อไปได้ การเจริญมุทิตาด้วยการพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีนั้น ให้ปฏิบัติโดยการแผ่จิตที่หวังดีนี้ออกไปโดยเจازงหรือไม่เจازง โดยกำหนดจิตคิดในทางที่เป็นคุณต่อผู้อื่น อวยพรให้เขารักษาสิ่งที่เขาได้ให้คงอยู่กับเขาอย่างยาวนานที่สุด

1.2) หลักการประยุกต์ใช้มุทิตากับหลักศรัทธา ด้วยเหตุที่ว่าความศรัทธาเป็นบ่อเกิดที่จะนำไปสู่การแสดงมุทิตาต่อกัน ดังที่ความศรัทธาที่มนุษย์ทั้งหลายมีต่อพระพุทธเจ้า นำไปสู่การคิดดี ทำดีต่อกัน ด้วยเชื่อว่าหากทำดีต่อกันแล้วจะได้รับอานิสงส์ของผลบุญนั้น หลักความศรัทธาจึงเป็นตัวเชื่อมเพื่อนำไปสู่การเกิดมุทิตา

1.3) หลักการประยุกต์ใช้มุทิตากับหลักปัญญา เป็นการกำหนดความประพฤติการปฏิบัติตนในการรู้บุญ รู้คุณของผู้อื่นที่เคยเกื้อหนุน ทั้งบิดา มารดา ครู อาจารย์ ด้วยการตอบแทนบุญคุณกับเขาทั้งหลายเหล่านั้น

2) รูปแบบการประยุกต์ใช้มุทิตาในพระพุทธศาสนา พบว่า มีการแสดงมุทิตาในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการประยุกต์ใช้ที่หลากหลายรูปแบบดังนี้

2.1) การไหว้ การไหว้มีสัญลักษณ์ของการแสดงออกถึงความเคารพ นับถือ บุคคลใดที่ถูกผู้อื่นไหว้ย่อมมีเกียรติและศักดิ์ศรี ขณะเดียวกันในหมู่สงฆ์จะมีวิธีการปฏิบัติของการไหว้ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงกำกับไว้ว่าบุคคลที่ภิกษุควรไหว้ 3 จำพวก คือ 1) ผู้อุปสมบทภายหลังควรไหว้ผู้อุปสมบทก่อน 2) ควรไหว้ภิกษุนานาสังวาสผู้มีพรรษาแก่กว่า เป็นธรรมาภิ และ 3) ควรไหว้พระตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดา การไหว้ในสมัยพุทธกาลยังมีปรากฏว่า อสิตดาบส ได้อภิวัตพระเจ้าสุทโธทนะ และกราบพระบาททั้งสองของพระพุทธเจ้า และแม้แต่พระเจ้าสุทโธทนะ ก็ได้ไหว้พระราชโอรสถึง 2 ครั้ง รวมถึงการไหว้พระพุทธเจ้าจากปัญจวัคคีย์ทั้ง 5

การไหว้จึงเป็นการแสดงออกถึงการให้เกียรติ แสดงถึงความมีสัมมาคารวะแก่กันและกัน แสดงถึงการขอบคุณ การขอโทษ การยกย่อง หรืออื่น ๆ ตามแต่โอกาส การไหว้ในปัจจุบันนั้น มีการไหว้พระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ทั้งยังรวมไปถึงโบราณสถานหรือศาสนสถานอันเนื่องมาจากพุทธศาสนา การไหว้ผู้มีพระคุณหรือผู้อาวุโส ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติผู้ใหญ่ ครูบาอาจารย์ หรือผู้ที่ควรเคารพ และการไหว้บุคคลทั่วไปและบุคคลเสมอกัน วัยไม่สูงกว่าผู้ไหว้ การไหว้นั้น ผู้ไหว้ยังได้รับอานิสงส์ในโลกหน้าด้วยการมีรูปงาม ผิวพรรณดี มั่งคั่งด้วยโภคทรัพย์และสูงศักดิ์ด้วย

2.2) การกล่าวสรรเสริญ รูปแบบการประยุกต์ใช้มุทิตาด้วยการกล่าวสรรเสริญ พบตั้งแต่สมัยพุทธกาลเริ่มจากการประสูติของพระพุทธเจ้า ด้วยการทูลของเหล่าเทพบุตร เป็นการแสดงมุทิตาด้วยการกล่าวสรรเสริญถึงความยิ่งใหญ่ของพระพุทธเจ้าในภายหน้า รวมถึงการแสดงมุทิตาด้วยการรำรำ ขับร้อง การกล่าวคำสรรเสริญ ล้วนแล้วแต่เป็นรูปแบบการประยุกต์ใช้มุทิตาทั้งสิ้น แม้แต่ในปัจจุบัน ยังมีการใช้รูปแบบดังกล่าวนี้อย่างต่อเนื่อง อาทิ การกล่าวสรรเสริญเมื่อไปแสดงความยินดีกับการรับตำแหน่งใหม่ การกล่าวสรรเสริญถึงผู้ที่มีคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ ต่อสังคมส่วนรวม หรือระหว่างบุคคลต่อบุคคล

2.3) การสักการะ/สิ่งของ เป็นการแสดงออกถึงรูปแบบการประยุกต์ใช้มุทิตาอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันการมอบสิ่งของเป็นการแสดงมุทิตาอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมเป็นอย่างมาก สิ่งของที่มอบให้แก่ผู้อื่น มีลักษณะที่แตกต่างกันตามแต่โอกาสหรือสถานการณ์ เหตุการณ์นั้น ๆ นอกจากนี้ การถวายสักการะกับผู้ล่วงลับไป ซึ่งเป็นการระลึกถึงมุทิตาจิตในพระคุณูปการของท่าน ดังที่มีการถวายสักการะสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒโน)ผู้มีพระคุณอันประเสริฐที่ได้สิ้นพระชนม์ ได้มีการขอแสดงความอาลัยและระลึกถึงมุทิตาจิตในพระคุณูปการของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชฯ ในฐานะเป็นพระเถระของประชาชนโดยแท้ และผู้นำคณะสงฆ์สูงสุดแห่งโลกพระพุทธศาสนาองค์แรก และในพิธีกรรมของหมู่สงฆ์ยังมีการแสดงมุทิตาด้วยรูปแบบการทำสามัคคีธรรมของคณะสงฆ์ ซึ่งมีองค์ประกอบของเครื่องสักการะ คือ ดอกไม้ รูปเทียน เพื่อชมลาโทษระหว่างพระสงฆ์ด้วยกัน

3) วิธีการประยุกต์ใช้แนวทางมุทิตาในพระพุทธศาสนา พบว่า มีการวิธีการประยุกต์ใช้ในหลากหลายโอกาสและเหตุการณ์ โดยสรุปได้ดังนี้

3.1) วิธีการประยุกต์ใช้แนวทางมุทิตากับการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้หลักมุทิตาเพื่อสร้างให้พระภิกษุผู้เผยแผ่ศาสนาเป็นผู้ที่มีความเมตตา มีความยินดีต่อผู้อื่น ๆ เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับสิ่งของโดยให้มือเบกขา คือ ความวางเฉยในความริษยา และสร้างความปรองดองให้เกิดแก่หมู่สงฆ์ ขณะเดียวกัน การแสดงมุทิตาจากผู้ที่เกี่ยวข้องในพระพุทธศาสนา มีการแสดงออกด้วยการถวายข้าวปลาอาหาร สิ่งของ ผ้าครอง และการมอบสิ่งปลูกสร้างที่เป็นวิหาร เพื่อการถวายเป็นพุทธบูชาเป็นต้น พระพุทธองค์ยังทรงใช้วิธีเจริญมุทิตาภาวนาด้วยการแผ่จิตไปให้กับบุคคลอื่น ที่แม้จะไม่ใช่มุทิตาของตนเอง แสดงให้เห็นว่า แม้แต่พระสงฆ์ผู้เจริญแล้วยังต้องมีจิตที่

ประกอบด้วยมุทิตาเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะหากไม่มีจิตที่เมตตาต่อผู้อื่นแล้ว มุทิตาย่อมไม่เกิดขึ้น จึงเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนาเจริญอยู่ถึงกาลปัจจุบัน

3.2) วิธีการประยุกต์ใช้แนวทางมุทิตากับการดำเนินชีวิตประจำวัน คือการฝึกให้มีความพลอยยินดี กิริยาที่พลอยยินดี ภาวะที่พลอยยินดี โดยปราศจากความริษยาเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข ซึ่งการจะประพฤตินโดยไม่ให้เกิด ความริษยาต่อผู้อื่น เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับสิ่งที่เป็นมงคลหรือได้มาซึ่งลาภ ยศ สักการะ หรือแม้แต่ตำแหน่ง ชื่อเสียงเงิน ทองนั้น ต้องมีฝึกการเจริญมุทิตาให้เกิดขึ้นกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้มีจิตที่บริสุทธิ์เพื่อเกิดการเกื้อกูลต่อ ผู้อื่น ทั้งกลับบุคคลในครอบครัวของตนเองและบุคคลอื่น ๆ เพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันบนโลก หรือมี ความเมตตาต่อสรรพสัตว์ที่มีบุคคลต่อมนุษย์

3.3) วิธีการประยุกต์ใช้แนวทางมุทิตากับการบริหารงาน การนำหลักมุทิตามาใช้ในการบริหารงาน เป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรประพฤติปฏิบัติ บริหารงานด้วยการมีคุณธรรม ทำจิตใจแจ่มใส จิตใจสุขุมเยือกเย็น ความพลอย ยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข และแสดงถึงความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อดหนุนจุนเจือ เมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จและมี น้ำใจพลอยยินดี เมื่อประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน อย่างไรก็ตาม มุทิตาจะเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากการ มีเมตตา ก่อน เพื่อสลัดซึ่งความพยาบาท แล้วกรุณาจะเกิดขึ้น คือ การไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น เมื่อไม่คิดร้ายต่อผู้อื่นแล้วจะ ไม่เกิดความลำเอียง ไม่คิดว่าจะชอบหรือไม่ชอบเมื่อพบเห็นการกระทำที่ไม่ถูกใจ แล้วมุทิตาจะเริ่มเกิดขึ้น เมื่อไม่มี ความพยาบาท ไม่คิดร้าย ไม่ลำเอียงแล้ว จิตจะบริสุทธิ์จนนำไปสู่การมีความพลอยยินดีเกิดขึ้นจากความจริงใจเมื่อ เห็นผู้อื่นได้ดี มีความปรารถนาที่จะเห็นผู้อื่นได้ดี หรือสังคมดี

3.4) วิธีการประยุกต์ใช้แนวทางมุทิตากับการเฉลิมฉลอง วิธีการมุทิตาจิตสามารถประยุกต์ใช้เข้า กับเหตุการณ์เฉลิมฉลอง เพื่อแสดงความยินดีได้ มุทิตาที่เกิดขึ้นจากการเฉลิมฉลองนี้ จะสร้างไมตรีจิต เชื่อม ความสัมพันธ์นำไปสู่มิตรไมตรีที่จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

3.5) วิธีการประยุกต์ใช้แนวทางมุทิตากับการต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง พบว่า มีการต้อนรับแขก บ้านแขกเมือง หรือผู้ปกครองเมือง มีการแสดงมุทิตาด้วยการแต่งขบวนพ็อนแห่พร้อมกับเครื่องสักการะในพิธี การ แสดงออกนี้เป็นการแสดงออกถึงการมีมุทิตาต่อผู้มาเยือน โดยทั้งนี้ ยังเป็นการแสดงออกทางการเมือง ที่บ่งบอกถึง การยอมรับการอยู่ใต้อาณัติของผู้มาเยือน ซึ่งในปัจจุบัน มีการนำพิธีการนี้มาใช้ในการต้อนรับผู้ปกครองที่มา ประจําการในหน้าที่ อาทิ พิธีการต้อนรับผู้ว่าราชการจังหวัด

3.6) วิธีการประยุกต์ใช้แนวทางมุทิตากับการเข้ารับตำแหน่งใหม่ พบว่า มีการประยุกต์ใช้มุทิตา สามารถใช้กับการรับตำแหน่งใหม่ ซึ่งเป็นการแสดงมุทิตาที่ดีกับตำแหน่งใหม่ที่ผู้อื่นได้รับ แม้ว่าจะเป็นฝ่ายตรงข้าม หรือมีความแตกต่างทางความคิด ก็ย่อมที่จะใช้โอกาสนี้แสดงมุทิตาต่อกันได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1) ภาครัฐ ควรส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมการมีมูทิตาต่อกันสังคมส่วนร่วมให้เกิดพื้นฐานของการมีจิตที่เกื้อกูลต่อกันด้วยความจริงใจ

2) ภาครัฐ ควรสนับสนุนงบประมาณให้กับองค์กรทางศาสนาเพื่อนำไปใช้กับการพัฒนาจิต อันเป็นฐานรากของการคิดดี ทำดี การเสริมสร้างปัญญาให้เกิดขึ้นเพื่อใช้กับการดำรงชีวิตที่ไม่มีความริษยาต่อกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ภาครัฐ ควรส่งเสริมการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เหล่าข้าราชการ เพื่อให้มีมูทิตาต่อการให้บริการแก่ประชาชน

2) ภาครัฐ ควรเปิดช่องทางและสนับสนุนงบประมาณการแสดงการมีมูทิตาต่อพระสงฆ์ที่สูงอายุและพระสงฆ์ที่อาพาธ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะเรื่องของมูทิตาในพระพุทธศาสนาและเฉพาะในประเทศไทย ยังไม่ครอบคลุมถึงการแสดงมูทิตาของประเทศอื่น ๆ ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบการมีมูทิตาของประเทศอื่น ๆ ด้วย

2) การวิจัยในครั้งต่อไปควรจัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

References

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). **วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพมหานคร.

พระเทพมงคลญาณ (เสริมชัย ชยมงคลโล). (2532). **ธรรมสร้างสุข**. กรุงเทพมหานคร : วัดหลวงพ่อดสตธรรมกายาราม.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. 9 ราชบัณฑิต. (2548). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด**.

วัดราชโอรสาราม : กรุงเทพมหานคร.

พระมหาก้อง ฐานงกโร (โปะหนองแวง). (2560). “การศึกษามูทิตาธรรมที่ปรากฏในพุทธศาสนาเถรวาท”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักพัฒนาการประชาสัมพันธ์. (2558). **ปัญหาสังคมไทยในปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ กรุงเทพมหานคร.

ที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์ศาสน์. (2551). **พระพุทธศาสนามหายาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัย.

การศึกษาความเชื่อเรื่องการถวายประทีปของชาวพุทธในล้านนา

A Study on Lanna Buddhist Beliefs on Lantern Offering and Merit

พระณัฐกิจ ฐิตเมธี (อิมัง)

Phra Natthakit Thitamethi (Imang)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

maongke@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องการถวายประทีปในพระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาความเชื่อการถวายทานประทีปในล้านนาและ ๓) เพื่อวิเคราะห์สาระธรรมที่ปรากฏในความเชื่อเรื่องการถวายทานประทีปของชาวพุทธในล้านนา

ประทีปคือเครื่องจุดทำให้เกิดแสงสว่างที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ เป็นเครื่องสักการะพระรัตนตรัย บูชารอยพระพุทธบาท และพระเกศแก้วจุฬามณี รวมทั้งเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าในวันเสด็จกลับจากเทวโลกด้วย ชาวล้านนามีความเชื่อเรื่องการถวายประทีปจากวรรณกรรมที่จารึกไว้บนใบลาน ๒ คัมภีร์ คือ ธรรมกาเผือกและธรรมอันสงส์การถวายทานผางประทีป สาระธรรมที่ปรากฏในความเชื่อเรื่องการถวายทานประทีปของชาวพุทธในล้านนา ได้แก่ ๑) หลักการบูชา เพราะการถวายประทีปจัดเป็นอามิสบูชาในพระพุทธศาสนา อันส่งผลไปสู่การปฏิบัติบูชาด้วย ๒) หลักกตัญญูกตเวที เนื่องจากการถวายประทีปเป็นสัญลักษณ์แห่งความกตัญญู ดังที่ปรากฏในเรื่องแม่กาเผือก และ ๓) หลักศรัทธา เพราะการถวายประทีปเป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งของชาวล้านนา นอกจากนี้ การถวายประทีปยังมีคุณค่าในด้านความเป็นประเพณีที่ดั่งาม การท่องเที่ยว การอนุรักษ์วัฒนธรรม การส่งเสริมพระพุทธศาสนา อันส่งผลต่อความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอีกด้วย

คำสำคัญ : ความเชื่อ, ประทีป, ล้านนา

Abstracts

This study is a qualitative research. This thesis has three objectives: 1) to study the beliefs of offering lantern in Buddhism; 2) to study the beliefs of offering lantern in Lanna, and 3) to analyze the Dhamma contents in belief of offering lantern of the Buddhists in Lanna.

Lantern means the sacrifice in Buddhism which is the igniter leading to the light it has been influenced by Brahminism in India. The offering of lantern is believed that it is the offering to pay respect to Triple Gem, worshiping the Buddha's footprint on the bank of the Nammanthanee River in India, and it is also a homage to Phra Ket Kaew Chulamanee that enshrined in the Tavatimsa Heaven and is still believed to be worshiping the Lord Buddha on the day of his return from the world. Lanna people have faith in offering lantern from literature that inscribed on the palm leaves called Dhamma. The Dhamma mentioned the ceremony for offering lantern there are two scriptures, including Dhamma Ka Phuak that has the belief of worshiping gratitude and Dhamma's benefits of the lantern offering. Dhamma content that appears in the beliefs of offering lanterns of Buddhists in Lanna, including 1) the principle of worship because the offering lanterns that is Amisa puja in Buddhism which resulted in the practice of worship as well, 2) the principle of gratitude because the offering lantern is a symbol of gratitude that appears in the story of Mae Ka Phuak, and 3) the principle of belief because the offering lantern is an expression of the deep faith in Buddhism of the Lanna people. In addition, the offering lantern is also valuable in terms of being traditionally good which expresses the identity of the Lanna people and has been interested in tourism, cultural conservation, Promotion of Buddhism affecting the economic growth as well.

Keyword : Beliefs, Lantern, Lanna

บทนำ

ไฟเป็นสิ่งที่อยู่กับมนุษย์มานานนับพันปีแล้ว เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดแสงสว่างให้กับมนุษย์ในการใช้ชีวิต แต่เป็นสิ่งที่มนุษย์ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าไฟนั้นมาจากที่ใดและเกิดขึ้นครั้งแรกได้อย่างไร แต่ความสำคัญของไฟนั้นถือได้ว่า

ที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

เป็นเครื่องส่องสว่างให้กับมนุษย์ทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า (การบูชาไฟ) ซึ่งในยุคต่อมานั้นได้มีการเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อทางศาสนาเข้ากับไฟด้วย กลายเป็นพิธีกรรมในการบูชาไฟ

ในมัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก ได้กล่าวถึงเรื่องไฟไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ไฟติดขึ้นเพราะ อาศัยเชื้อเพลิงใด ๆ ก็นับว่า “ไฟ” ตามเชื่อนั้น ๆ ไฟที่เกิดขึ้นเพราะอาศัยไม้ ก็นับว่า “ไฟไม้” ไฟที่ เกิดขึ้นเพราะอาศัยปากก็นับว่า “ไฟปาก” ไฟที่เกิดขึ้น เพราะอาศัยหญ้า ก็นับว่า “ไฟหญ้า” ไฟที่ติดขึ้น เพราะอาศัยมูลโค ก็นับว่า “ไฟมูลโค” ไฟที่ติดขึ้นเพราะอาศัยแกลบ ก็นับว่า “ไฟแกลบ” ไฟที่ติดขึ้น เพราะอาศัยหยากเยื่อก็นับว่า “ไฟหยากเยื่อ” เป็นต้น ในคัมภีร์พราหมณ์ได้ระบุไว้ว่า ไฟหรืออัคคี ถือว่าเป็นเทพและมีบทบาทสำคัญในการกระทำพิธีทั้งปวงในพิธีกรรมต่าง ๆ เมื่อถึงตอนที่สำคัญ จะต้องมีการถวายเครื่องสังเวย หรือสวดอ้อนวอนแก่อคินีเทพ (เทพแห่งไฟ) เพราะถือว่าอคินีเป็นทูตแห่งเทพทั้งหลายหรือเป็นสื่อกลางนำบรรดาเครื่องสังเวยขึ้นไปยังเทพทั้งหลาย เมื่อใส่เครื่องสังเวยเข้าไปในไฟนั้น ถือว่าได้ใส่ลงไปโอบอุ้มแห่งอคินีเทพ เมื่อเปลวและควันไฟพุ่งขึ้นก็หมายความว่าองค์อคินีเทพได้นำเอาเครื่องเซ่นสรวงนั้นขึ้นไปยังสรวงสวรรค์ที่ตาของมนุษย์มองไม่เห็น เมื่อขึ้นไปถึงสวรรค์แล้ว องค์อคินีเทพก็ป้อนเครื่องเซ่นสรวงสังเวยนั้นแก่วัยเทพผู้เป็นภรรยาทั้งหลายด้วยโอษฐ์ของพระองค์ ดุจแม่นกป้อนเหยื่อลูกนกนั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า เรื่องของไฟนั้น ในศาสนาพราหมณ์มีการบูชาไฟซึ่งเป็นความเชื่อในเรื่องของศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้อง เป็นการบูชาเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธศาสนาเชื่อว่าไฟมีจุดกำเนิดไปตามชื่อของสิ่งที่ไฟนั้นอาศัยเชื้อเพลิงเป็นฐาน นอกจากนั้น ในศาสนาพุทธยังมีความเชื่อเรื่องของการถวายทานไฟซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ประทีป ซึ่งถือว่าเป็นการบูชาไฟอย่างหนึ่ง เพียงแต่ว่าลักษณะในการบูชานั้นแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการบูชา พระอุตรคณาธิการ (ขวินทร์ สระคำ) ได้กล่าวถึงการบูชาไฟในหนังสือ “ประวัติ พระพุทธศาสนาในอินเดีย” ไว้ว่า เรื่องราวของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ตอนต้นจนถึงปัจจุบันและศาสนาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในกรณีการบูชาไฟและเรื่องการบูชายัญไว้พอสมควร โดยเริ่มกล่าวความเป็นมาของการบูชาไฟสมัยเริ่มแรกจนถึงสมัยที่พวกพราหมณ์หันมาใช้กลอุบายให้ผู้คนฆ่าสัตว์บูชายัญ อันเป็นเหตุให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวและบางพวกมัวเมาอยู่กับการบูชายัญ ไม่นิยมแสวงหาทางพ้นทุกข์หรือค้นหาในทางปรัชญา แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้นไม่ได้มีการบูชาไฟโดยตรง แต่ในยุคหลังได้มีการบูชาไฟเพื่อเป็นเครื่องบูชาคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการให้ทานตามคติความเชื่อของ ชาวพุทธ

การให้ทานในสังคมไทยมีความเชื่อสืบทอดมาเป็นเวลาช้านาน เพราะคนไทยได้รับอิทธิพลจากคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ว่า การให้ทานจะทำให้เกิดความสุขและความร่ำรวยในชาติหน้า การให้ทานจะได้ไปเกิดบนสวรรค์ การให้ทานจะทำให้ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติและนิพพานสมบัติ ความเชื่อเหล่านี้ล้วนเกิดจากหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น การให้ทานในพระพุทธศาสนาเป็นการกำจัดความโลภ เห็นได้จากอุปนิสัยของคน

ที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

ไทย จะนิยมทำบุญตักบาตรแก่พระสงฆ์จึงเป็นภาพที่เห็นได้อยู่ทั่วไปการให้ทานนั้นถือว่าเป็นการทำความดีเบื้องต้นของชาวพุทธ การให้ทานย่อมได้อานิสงส์ส่งผลดีงามให้แก่ผู้ให้ทานทั้งหลาย ในพระพุทธศาสนาแบ่ง ทาน ๒ อย่าง คือ ๑) อามิสทาน การให้สิ่งของ การให้วัตถุ เครื่องกิน ของใช้ เครื่องประกอบชีพ การยกมอบแก่ผู้อื่นให้ของที่ควรให้เพื่อเป็นประโยชน์แก่บุคคลผู้ได้รับ ๒) ธรรมทาน การให้ธรรมเป็นทาน การให้คำแนะนำสั่งสอนผู้อื่นให้ตั้งอยู่ในธรรมให้คำแนะนำ สั่งสอน ให้ข้อคิด และชี้แนะในทางปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการให้ทานวัตถุสิ่งของจะเป็นที่ได้รับความนิยมจากพุทธศาสนิกชนคนไทยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะความเชื่อในด้านการถวายทานเพื่อการบูชาและเพื่อการอุทิศ เช่น การถวายทานอาหารคาวหวาน ผลไม้ เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว การถวายทานข้าวพระพุทธ เพื่อบูชาพระพุทธเจ้า เป็นต้น และนอกจากนั้นยังมีการถวายทานเพื่อบูชาพระพุทธเจ้ารอยพระพุทธบาทในเมืองบาดาล และพระธาตุเกศแก้วจุฬามณีบนสวรวรค์ นั่นก็คือ การถวายทานประทีปโคมไฟ

การถวายประทีป ปรากฏมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เมื่อพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วชนทั้งปวงทั้งเทวดาละมนุษย์ ต่างก็บูชาพระองค์ ชนทั้งหลายพากันบูชาเชิงตะกองของพระศาสดาตามกำลังของตน ได้ตามประทีปไว้ไม่ไกลเชิงตะกอง ประทีปนั้นลูกโหลงจนพระอาทิตย์ขึ้น ด้วยการถวายประทีปนั้น ทำให้ไม่รู้จักรักหุติเลย เพราะผลแห่งการถวายประทีปดวงเดียว ความเชื่อในเรื่องการถวายประทีปดังกล่าวได้ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ซึ่งมีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล และได้มีการสืบทอดแนวคิดความเชื่อดังกล่าวเรื่อยมาในแต่ละยุคสมัยและผ่านความเชื่อของชาวสุวรรณภูมิ (อาณาบริเวณประเทศพม่า และไทย) ที่ได้รับอิทธิพลด้านพระพุทธศาสนาจากอินเดีย หรือชมพูทวีปและลังกาทวีป นำเอาแนวคิดความเชื่อเกี่ยวกับการถวายทานประทีปเข้ามาด้วย การถวายประทีปที่ปรากฏในประเทศพม่า เรียกว่า “ตะชาวังโด่ง” เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับฤดูกาลวันเพ็ญ ศาสนา และดวงไฟ ในวันเพ็ญเดือนแปดของพม่า มีประเพณีจุดไฟตามประทีป และในดินแดนล้านนา ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับประเพณียี่เป็ง และประเพณีวันเพ็ญเดือนสิบสองของไทย ในระหว่างเดือน ตุลาคม ถึง พฤศจิกายน จะเป็นช่วงเดือนแปดของประเทศพม่า ในช่วงเวลานี้จะมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกันอยู่ ๒ งาน คือ งานกฐิน และ งานจุดไฟตามประทีปซึ่งจัดในวันสุดท้ายของเทศกาลกฐินของพม่า ตามความเชื่อของชาวพม่านั้น มูลเหตุของเทศกาลจุดไฟตามประทีปในวันเดือนเพ็ญตะชาวังโด่งได้ถูกอธิบายตามพระสูตรในสูตรสามัญญผล ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่พระเจ้าอชาตศัตรูเสด็จไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ในยามค่ำคืน ทำให้เหล่าเสนาอำมาตย์ทั้งหลายได้จุดไฟตามประทีปในขบวนและเส้นทางเสด็จเป็นที่สว่างไสว จากนั้นเป็นต้นมาจึงเป็นเหตุให้เกิดประเพณีจุดไฟตามประทีปมาจนทุกวันนี้

ในยุคสมัยปัจจุบัน ทางล้านนาเองก็มีความเชื่อในเรื่องของการถวายประทีปในวันเพ็ญเดือนยี่ หรือที่เรียกว่า การบูชาประทีป ผางประทีส หรือ ผางประทีป เป็นเครื่องสักการะ เป็นเครื่องสักการะบูชา คำว่า ผาง คือ ภาชนะดินเผาคล้ายถ้วยเล็ก ๆ ใช้เป็นถ้วยสำหรับใส่ขี้ผึ้งหรือน้ำมันที่สกัดได้จากมะพร้าว หรือไขมันจากหนังหมูทอดและไส้ของ

ที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

ประทีปที่ทำมาจากเส้นฝ้าย ในช่วงประเพณียี่เป็ง ชาวล้านนานิยมจุดผางประทีปเป็นพุทธบูชา สืบเนื่องมาจากตำนานพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ ได้แก่ พระกกุสันธะ พระโกนาคมะ พระกัสสปะ พระโคตม (พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน) พระศรีอริยเมตไตร พระพุทธเจ้าทั้งห้าพระองค์ได้ถือกำเนิดจากแม่กาเผือก และวันหนึ่งขณะที่แม่กาออกไปหาอาหารได้เกิดพายุทำให้ไข่ทั้งห้าฟองของแม่กาเผือกถูกพัดตกจากรังไหลไปตามแม่น้ำ มีแม่ไก่ แม่นาค แม่เต่า แม่โค และแม่ราชสีห์เก็บไปเลี้ยง เมื่อไข่ทั้งห้าฟองฟักออกมาเป็นมนุษย์เป็นเพศชาย และได้บวชเป็นฤๅษีทั้งห้าองค์ เมื่อฤๅษีทั้งห้าได้พบกัน จึงได้ถามถึงมารดาของแต่ละองค์ แต่ละองค์ก็ตอบว่า แม่ไก่เก็บมาเลี้ยง แม่นาคเก็บมาเลี้ยง แม่เต่าเก็บมาเลี้ยง แม่โคเก็บมาเลี้ยง และแม่ราชสีห์เก็บมาเลี้ยง ฤๅษีทั้งห้าองค์จึงสงสัยว่า แม่ที่แท้จริงของตนเป็นใคร จึงพากันอธิษฐานขอให้ได้พบแม่ ด้วยคำอธิษฐาน จึงทำให้พกาพรหมผู้เป็นแม่ได้แปลงกายเป็นกาเผือกบินลงมาเล่าเรื่องในอดีตให้ฤๅษีทั้งห้าฟัง และได้บอกว่าหากคิดถึงแม่ ให้นำด้ายดิบมาพันเป็นด้นกาจุดเป็นประทีปบูชาในวันยี่เป็ง ด้วยอานิสสงส์แห่งการถวายประทีปตينا จึงทำให้ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าทั้งห้าพระองค์ ในภาคกลางและภาคใต้ การบูชาประทีปในลักษณะของการทำเป็นกระทง เพื่อบูชาพระรัตนตรัย และมักทำกันในวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปี

วัตถุประสงค์ของการถวายทานประทีป ตั้งแต่ในสมัยพุทธกาลนั้นเพื่อต้องการสักการบูชาพระรัตนตรัย และเพื่อหวังอานิสงส์ของการถวายทานเพื่อความสุขในภพภูมิหน้า ในส่วนของยุคสมัยสุโขทัยที่มีการกล่าวถึง การเผาเทียนเล่นไฟการถวายประทีปก็เพื่อสักการบูชาพระพุทธศาสนา สมัยรัตนโกสินทร์ในช่วงรัชกาลที่ ๓ ได้มีการประพันธ์นางนพมาศ และประเพณีลอยกระทง ณ ช่วงเวลาวันเพ็ญเดือนสิบสอง รวมทั้งปัจจุบันภาคกลางและภาคใต้ การถวายประทีปในลักษณะกระทง เพื่อสักการะรอยพระบาทที่ประดิษฐานไว้บนหาดทราย ณ แม่น้ำนัมมทานที ในประเทศอินเดีย และเพื่อบูชาพระเศวตแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ซึ่งเป็นที่บรรจุพระเศวตธาตุของพระพุทธเจ้า ในความเชื่อของชาวอีสานการถวายประทีปมีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาครั้งเมื่อพระพุทธเจ้าได้เสด็จลงมาสู่โลกในวันเทโวโรหณะ ทางล้านนากล่าวผางประทีปเพื่อสักการบูชาพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ซึ่งทำในวันเดือนยี่เป็ง หรือการทำบุญเดือนสองของทางเหนือ ในปัจจุบันนี้ได้รับความนิยมในการถวายทานไฟฟ้า (หลอดไฟ) แทนประทีปเพื่อใช้ในการส่องสว่างภายในวัด ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยและความจำเป็นในการใช้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีการถวายทานประทีปอยู่ในหลายพื้นที่และยังได้รับความนิยมในชุมชนชนบทของล้านนา เช่น จังหวัดลำพูน เชียงใหม่ เชียงราย เป็นต้น เป็นสิ่งที่อาจจะสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด ความเชื่อ และความนิยมในการถวายทานประทีปอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว

จากความเป็นมาและความสำคัญของความเชื่อเรื่องการถวายทานประทีปดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อการถวายประทีปในพระพุทธศาสนา รวมทั้งศึกษาคติความเชื่อการถวายทานประทีปใน

ที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

ล้านนา และวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสารธรรมที่ปรากฏในความเชื่อเรื่องการถวายทานประทีปของชาวพุทธในล้านนา ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นถึงความเป็นมา พัฒนาการ คติความเชื่อ อานิสงส์ที่เกิดขึ้นจากการถวายทานประทีป และความเปลี่ยนแปลงในบริบทของการถวายทานประทีปที่มีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องการถวายประทีปในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาความเชื่อการถวายทานประทีปในล้านนา
3. เพื่อวิเคราะห์สารธรรมที่ปรากฏในความเชื่อเรื่องการถวายทานประทีปของชาวพุทธในล้านนา

วิธีการดำเนินวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเรื่องการถวายประทีปของชาวพุทธในล้านนา” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

- 1) ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประทีป กรณีตัวอย่างที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ตลอดทั้งพระธรรม พระวินัยที่เกี่ยวกับการใช้ประทีปของพระภิกษุ
- 2) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องประทีป ของชาวพุทธในล้านนา พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางที่ถูกต้องแก่ฆราวาสผู้ที่ต้องการศึกษาเรื่องประทีป

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 6 คน ชาวบ้านทั่วไป จำนวน 12 คน รวมทั้งหมด 24 รูป/คน เพื่อให้ทราบถึงความเชื่อเรื่องการถวายประทีปของชาวพุทธในล้านนา และแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาเรื่องการถวายประทีป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยศึกษาจากเอกสารเชิงวิชาการ และจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับประทีป โดยมีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
- 3) สร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
- 4) เสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

การเก็บข้อเอกสาร คือ ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับประเพณีที่ปรากฏในคัมภีร์เหล่านี้ พร้อมทั้งตัวอย่างหลักธรรม อานิสงส์ที่เกี่ยวข้องกับการถวายประทีป

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

การเก็บข้อมูลจากสถานที่ทำการวิจัย อันเป็นข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยการทำการบันทึกด้วยเทปบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ข้อมูลที่เกิดจากการรวบรวมเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

พบว่า ประทีป หมายถึง เครื่องบูชาสักการะในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องจุดทำให้เกิดแสงสว่าง ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ประเทศอินเดีย การถวายทานประทีปในพระพุทธศาสนา มีอิทธิพลจากการศาสนาพราหมณ์จากพิธีการบูชาไฟที่ทำการบูชาสักการะอันวอนในเทพเจ้า สืบเนื่องมาถึงในสมัยพุทธกาล การถวายทานประทีปเป็นการจุดบูชาเพื่อสักการบูชาคุณของพระพุทธเจ้า และเพื่ออานิสงส์ในการเสวยสุขในภพภพชาติอื่น ซึ่งการถวายประทีปในสังคมไทยปรากฏมีมาตั้งแต่ยุคสมัยกรุงสุโขทัย ซึ่งเป็นยุคสมัยที่พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ในสมัยกรุงสุโขทัยนั้น มีทั้งประทีปโคมลอย ประทีปโคมแขวน และประทีปที่ลอยน้ำ จัดขึ้นในช่วงเวลา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เรียกว่าประเพณีการลอยพระประทีป หรือลอยโคม และสืบเนื่องมาถึงในยุคสมัยกรุงอยุธยา และรัตนโกสินทร์ จนถึงในยุคสมัยปัจจุบัน มีคติความเชื่อว่าเป็นการบูชาสักการะรอยพระบาท ณ ผังแม่น้ำนัมมทานี และบูชาพระเกศแก้ว จูฬามณี บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ การถวายทานประทีปในสังคมไทยนั้นส่วนมากพบว่าเกี่ยวข้องกับการประเพณีลอยกระทงทั้งสิ้น แต่การถวายประทีปนั้นยังปรากฏในพิธีกรรมและเทศกาลอื่น ๆ ด้วย เช่น เทศกาลวันออกพรรษา และนอกจากนั้น ประเภทของประทีป ยังแบ่งออกเป็น ประทีปโคม ประทีปเรือไฟ ผางประทีป และเทียน สังคมไทยในยุคสมัยปัจจุบันยังคงพบเห็นการถวายประทีปได้ตามประเพณีเทศกาลต่าง ๆ ที่มี

ที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

ความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา การถวายทานประทีปถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นส่วนหนึ่งของรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงไว้คู่กับสังคมไทย

จุดประสงค์ของการถวายทานประทีปในล้านนาก็เพื่อเป็นการบูชาพระรัตนตรัย ประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นการบูชาโดยอาศัยประเพณีเป็นตัวเชื่อมสำคัญคือ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีลอยขโมด ซึ่งเป็นประเพณีที่มีมายาวนานนับพันปีตามความเชื่อเกี่ยวกับการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวนครศรีธรรมราช นอกจากนั้นยังมีวัตถุประสงค์เพื่อการบูชารอยพระพุทธบาทและการสะเดาะเคราะห์อีกด้วย นอกจากผางประทีปแล้ว ชาวล้านนายังนิยมถวายทานโคม ซึ่งเป็นเครื่องบูชาอย่างหนึ่งที่จะต้องใส่ผางประทีปบูชาด้วย ในปัจจุบันโคมถูกประดิษฐ์เพื่อจุดบูชาพระพุทธรูป เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อถวายโคม ขาดิ หน้าจะเกิดมาสติปัญญาดี เนื่องจากแสงสว่างเป็นแสงที่ส่องเข้าไปยังความมืดเปรียบเสมือนปัญญาที่ จะสามารถพิจารณาเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ ความสำคัญของการถวายประทีปตามแนวคิดทั้งแบบพื้นบ้านล้านนาและแบบพระพุทธศาสนานั้นมีความเชื่อมโยงกันเป็นอย่างมาก การให้ความสำคัญของการถวายทานประทีปนั้นโดยส่วนมากแล้วจะเป็นไปเพื่อการบูชาเป็นสำคัญ ทั้งการบูชาในรูปแบบของผางประทีป โคมไฟ และเทียน ซึ่งปรากฏอยู่ในประเพณีสำคัญ ๆ ของล้านนา อาทิ เดือนยี่เป็ง ลอยกระทง เดือนสี่เป็งตานหลวงไฟพระเจ้า พิธีกรรมสืบชะตา เป็นต้น

การถวายทานประทีปของชาวพุทธในล้านนา ไม่ได้ปรากฏเพียงแค่สารธรรมที่ได้เท่านั้น แต่ได้ค้นพบข้อสำคัญที่เป็นการต่อยอดจากความเชื่อเรื่องการถวายทานประทีปคือ คุณค่าและความสำคัญของการถวายทานประทีปของชาวพุทธในล้านนา ซึ่งพบว่ามีคุณค่าและความสำคัญ 2 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจชุมชน ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนด้วยการทำผางประทีปจำหน่าย ทำโคมจำหน่าย โดยเฉพาะจังหวัดลำพูน ซึ่งวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร ที่ได้จัดงานเทศกาลโคมแสนดวงขึ้นเป็นประจำทุกปี เกิดการจ้างงานในชุมชนจังหวัดลำพูนให้ผลิตโคมส่งให้กับวัดพระธาตุหริภุญชัย หรือแม้แต่การผลิตผางประทีปเพื่อจำหน่ายของชุมชนต่าง ๆ ซึ่งมีการจำหน่ายมากที่สุดในช่วงเทศกาลยี่เป็ง ที่มีความต้องการในการใช้ผางประทีปจำนวนมาก ก็สามารถที่จะสร้างรายได้ให้กับครอบครัว/ชุมชนได้เป็นอย่างดี และ 2) ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นคุณค่าและความสำคัญที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้วิถีวัฒนธรรมล้านนา ประเพณีล้านนา โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการถวายทานประทีป อาทิ ประเพณียี่เป็งวัดพันเตา เทศกาลโคมแสนดวงวัดพระธาตุหริภุญชัย เป็นต้น ซึ่งได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นการนำเอาประเพณีและวัฒนธรรมมาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการด้านการท่องเที่ยว ในส่วนของหลักพุทธธรรมในการถวายทานประทีป พบว่า หลักธรรมที่ค้นพบได้แก่

1) หลักบูชา ซึ่งเป็นอามิสบูชา คือการถวายทานประทีปหรือแสงสว่างต่อปุชนียบุคคล คือการบูชาบุคคลที่ควรบูชา เช่น การบูชาคุณของพระพุทธเจ้า การบูชาคุณพระธรรม และยังบูชาต่อปุชนียวัตถุ เช่น การบูชาพระธาตุ

ที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

เจดีย์ เกศแก้วจุฬามณี และรอยพระพุทธรูป ๓ องค์ริมแม่น้ำน่านมณฑลพิษณุโลก อันเป็นสถานที่สำคัญของพระพุทธศาสนา และยังเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าด้วย ผ่านประเพณีที่มีความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ของชาวล้านนา

2) หลักกตัญญูกตเวที มีความสอดคล้องและปรากฏหลักความกตัญญูตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่สองประเภทด้วยกัน กล่าวคือ การกตัญญูต่อพระพุทธเจ้า และกตัญญูต่อบิดามารดา ผ่านกระบวนการบูชาผาง ประทีป ซึ่งมีหลักธรรมเรื่องความกตัญญูสอดแทรกอยู่ในเนื้อหาธรรม และถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบ ด้วยกระบวนการทำให้ดู ปฏิบัติให้เห็น

3) หลักศรัทธา ซึ่งแฝงอยู่ในการถวายทานประทีป เป็นความศรัทธาในคัมภีร์ธัมม 3 เรื่อง คือ เวสสันดร ชาดก 13 กัณฑ์ ธัมมเมกกาผ็อก และธัมมอานิสงค์ผางประทีป ซึ่งความเชื่อความศรัทธาที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องให้เกิดการถวายทานประทีปของชาวล้านนา และมีการยึดถือ สืบทอด และอนุรักษ์ไว้ตราบนานัปการ

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยประเด็นเกี่ยวกับการถวายประทีปของชาวพุทธในล้านนา ยังมีเรื่องที่น่าสนใจในการที่จะศึกษาวิเคราะห์ต่อไปอีกหลายประเด็น โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะประเด็นสำหรับศึกษาวิจัยในเรื่องครั้งต่อไป ดังนี้

1) การค้นคว้าวิจัยควรศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรม วิถีชีวิตการเป็นอยู่อาศัยรวมถึงภูมิปัญญาของสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น การศึกษาถึงความเชื่อ ความเป็นมาของวัฒนธรรมและประเพณี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวในอดีตและปัจจุบัน

2) การอนุรักษ์ การปลูกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้ตระหนักถึงผลดีและผลเสียที่จะตามมาในอนาคต เพื่อให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรม ส่งเสริมสนับสนุนผ่านการจัดกิจกรรมการอบรมเชิงลึกเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นคนท้องถิ่น

3) การฟื้นฟู โดยการศึกษาข้อมูล คัดสรรกิจกรรมที่กำลังจะสูญหาย หรือสูญหายไปแล้ว มาฟื้นฟู เพื่อให้กลับมามีมูลค่าต่อสังคมในท้องถิ่น เป็นการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม และเพื่อให้มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต

4) การพัฒนา ประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย สถานการณ์ของสังคมในปัจจุบัน การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ต่อคนในพื้นที่ โดยเน้นถึงการเสริมสร้างรายได้ภาคเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ดำรง

5) การถ่ายทอด โดยการนำวัฒนธรรมภูมิปัญญาเดิมที่มีอยู่แล้ว พัฒนาให้เป็นองค์ความรู้ที่เข้าใจง่าย และเข้าถึงได้ง่าย ถ่ายทอดในเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักในสังคมวงกว้าง ให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมและปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม

References

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2553). **ลอยกระทง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรมิพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- บุญมี แท่นแก้ว. (2546). **ประวัติศาสตร์ต่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์
- พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ). (2534). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในอินเดีย**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ (ถนอม ภิณโณจิต). (2546). “การศึกษาเปรียบเทียบตัวอย่างการให้ทานในพระสูตรต้นตอปัญหาการปฏิบัติในลำพูน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ และคณะ. (2558). **ลอยกระทง เรือพระราชพิธี วัฒนธรรมน้ำรวมราก**. กรุงเทพมหานคร : ห.จ.ก. โรงพิมพ์อักษรไทย.

การศึกษาพิธีกรรมการขอฝนในล้านนาโดยศึกษาพิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์วัดป่าตันหลวง อำเภอแม่ทะ
จังหวัดลำปาง

A study of Praying for Rian in Lanna by Study of the Kaen chan Buddha Image Parade
Ceremony, Wat Pa Tan Luang, Maeta dictric, Lampang Province

พระอธิการปันแก้ว อินทปญโญ (วัดโล)

Phraatikarn Pankaew Indhapañño (Watlo)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Pankaew.wathalo@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาพิธีกรรมการขอฝนในล้านนา โดยศึกษาพิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์ วัดป่าตันหลวง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติการขอฝนในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาพิธีกรรมการขอฝนในล้านนา กรณีศึกษาพิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์ วัดป่าตันหลวง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง และ 3) เพื่อวิเคราะห์พิธีกรรมเกี่ยวกับการขอฝนในพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษา พบว่า พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้ฝนตกนั้นเกิดตามเหตุปัจจัยธรรมชาติ จากการกระทำของมนุษย์ และเกิดจากการดลบันดาลของเทพเทวดาผู้มีฤทธิ์ การขอฝนในสังคมไทยมีอยู่ทุกภาค มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก ในภาคเหนือ มีพิธีขอฝนหลายรูปแบบ ได้แก่ พิธีแห่พระเจ้าฝนแสนห่า พิธีจับอกไฟ (จุดบังไฟ) บูชาพญาแถน พิธีแห่ช้างเผือก พิธีแห่ปลาซ่อนขอฝน เป็นต้น

ที่วัดป่าตันหลวง ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีพระเจ้าไม้แก่นจันทน์ ที่เชื่อกันว่า เมื่ออัญเชิญ แห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์ สามารถบันดาลให้ฝนตกลงมาได้ วัดป่าตันจะมีการอาราธนาอัญเชิญพระเจ้าไม้แก่นจันทน์ ปีละ 2 ครั้ง คือช่วงปีใหม่เมืองหรือวันสงกรานต์ และในประเพณียี่เป็ง หากว่าปีไหนที่เกิดฝนแล้ง จะมีการอัญเชิญแห่ พระเจ้าไม้แก่นจันทน์เป็นกรณีพิเศษ ชุมชนจะร่วมมือช่วยกันจัดงาน เกิดความสามัคคี การสืบทอดประเพณีอันล้ำค่า และเป็นการสร้างรายได้กระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน

คำสำคัญ: พิธีกรรม, การขอฝนในล้านนา และพระเจ้าไม้แก่นจันทน์

Abstract

A study of Praying for Rain in Lanna by Study of the Kaen chan Buddha Image Parade Ceremony, Wat Pa Tan Luang, Mae Ta District, Lampang Province were as follows: 1) to study the history of praying for rain in Buddhism, 2) to study the ritual of praying for rain in Lanna by studying the procession of Kaen chan Buddha Image at Wat Pa Tan Luang, Mae Ta District, Lampang Province, and 3) to analyze the ritual about praying for rain in Buddhism. This study is a qualitative research methodology, commentary, study from documents and in-depth interviews.

The study found that Buddhism is mentioned that the factors cause the rain it is caused by natural factors, it is caused by human actions and which is believed that it arises from the inspiration of the powerful deities. Praying for rain in Thai society there are sectors, very similar as well as having similar foundations of belief, the northern region has many forms of rain praying rituals, including the procession of Phra chao fon sa ha, Chi Bang Fai (Light Fireball), Worship to Phrayathan, the procession of White Elephant, the procession of Plachon Praying for Rain etc.

Wat Pa Tan Luang, Mae Ta District, Lampang Province there is Kaen chan Buddha Image that was believed when invited Kaen chan Buddha Image that can inspire the rain. Wat Pa Tan Luang will invite Kaen chan Buddha Image twice a year that is New Year or Songkran Day and Yi Peng Festival. If there is a drought they will invite Kaen chan Buddha Image in special circumstances, the community cooperated helped to organize the ritual causing harmony, inherited the precious traditions and to generate income with encouraging the economy in the community.

Keywords: Ritual, Rain Praying in Lanna and the Kaen chan Buddha Image Parade Ceremony

บทนำ

ปัญหาภัยแล้งเป็นภัยธรรมชาติที่นำความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งทางด้านการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และด้านผลิตผลทางการเกษตรที่ต้องพึ่งพาน้ำจากธรรมชาติ ประกอบกับประเทศไทยเป็นประเทศที่ส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรที่สำคัญ ในตลาด โลก ภัยแล้งจึงมีผลกระทบโดยตรงต่อการลดลงของผลิตผลทางการเกษตรของไทย และมีผลกระทบทางอ้อม ได้แก่ การอพยพทั้งที่ดินทำกิน ละทิ้งที่อยู่อาศัยไปหางานทำในเมือง ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทาง ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมตามมา ปัญหาภัยแล้งจึงจัดเป็นปัญหาสำคัญของชาติ (สิตาวี ธีรวิรุฬ. 2558: 1) ส่งผลให้คนไทยซึ่งมีพื้นฐานความเชื่อในเรื่องสิ่ง

เหนือธรรมชาติเกิดความคิดถึงจินตนาการถึงเหตุอันทำให้ไม่เป็นไปตามที่หวัง โดยเฉพาะในเรื่องของพืชผลการเกษตรที่ได้ผลผลิตไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยเพราะสืบเนื่องจากฝนแล้งหรือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติจึงนำไปสู่พิธีกรรมในการบูชาเพื่ออ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลบล้างบาปให้ฝนตก เพื่อให้ชาวนาหรือเกษตรกรได้ลงมือไถหว่านหรือทำไร่ไถนาตามวิถีชีวิตของชาวไร่ชาวนา (ธัญญาภรณ์ พลายนามและคณะ. 2560: 99-114)

ในทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ฝนตกในบางครั้งบางคราว ว่าเป็นอำนาจของเหล่าเทวดาที่มีชื่อว่า เทพวัสสาลาหก ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกพระภิกษุได้ทูลถามพระพุทธองค์ถึงเทพวัสสาลาหกว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอ เป็นเหตุให้มีฝนในกาลบางคราว” (ส.ข. (ไทย) 17/606/373) พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสตอบว่า “เทพพวกวัสสาลาหกมีอยู่ เมื่อใด เทพเหล่านั้นมี

ความคิดอย่างนี้ว่า ทำอย่างไรหนอ พวกเราพึงยินดีด้วยความยินดีของตนเอง เมื่อนั้น เพราะอาศัยความตั้งใจของเทพเหล่านั้น ฝนจึงมีภิกขุ นี้แล เป็นเหตุเป็นปัจจัยให้มีฝนในกาลบางคราว” (ส.ข. (ไทย) 17/606/374.)

จะเห็นได้ว่า แม้พระพุทธศาสนาจะมีแนวคิดเรื่องอุตุนิยาม กฎธรรมชาติอันเป็นความแน่นอนตามธรรมดาที่เกี่ยวข้องกับอุณหภูมิจึงความร้อน ฝน ฟ้า และสภาพภูมิอากาศ (सानู มหัทธนาตุล. 2558: 1) แต่ก็ปฏิเสธว่าเทวดาก็เป็นผู้สามารถลบล้างบาปให้เกิดฝนตกต้องตามฤดูกาล และตกเป็นบางครั้งบางคราว พระไตรปิฎกเองก็ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ฝนไม่ตกกว่ามีสาเหตุมาจากการที่มนุษย์ไม่ประพฤติอยู่ในธรรม คือ ในกาลเวลาที่พระราชา ข้าราชการ พราหมณ์ คหบดี และประชาชนทั้งหลายไม่ตั้งอยู่ในธรรม เป็นเหตุปัจจัยส่งผลให้ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์โคจรไปไม่สม่ำเสมอ เมื่อหมุนวนนักษัตรโคจรไปไม่สม่ำเสมอ คีรีและวันก็หมุนเวียนไปไม่สม่ำเสมอ เดือนหนึ่งและครั้งเดือนก็หมุนเวียนไปไม่สม่ำเสมอ ฤดูและปีก็หมุนเวียนไปไม่สม่ำเสมอ เมื่อฤดูและปีหมุนเวียนไปไม่สม่ำเสมอ ลมก็พัดไปไม่สม่ำเสมอ พัดไปผิดทางไม่สม่ำเสมอ พวกเหล่าเทวดาก็ขัดเคืองใจจึงทำให้ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล (อง.จตุกก. (ไทย) 21/70/114-115.)

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้ฝนตก โดยเชื่อว่าฝนจะตกหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับภพกรรมทำดีและชั่วของมนุษย์ หากพระราชาผู้ปกครองข้าราชการและประชาชนตั้งอยู่ในธรรมเมื่อใด จะทำให้ธรรมชาติมีความเป็นไปอย่างเป็นปกติสม่ำเสมอ เมื่อเป็นแบบนี้แล้วก็จะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ฝนตกสม่ำเสมอ ในขณะที่เดียวกันเมื่อนมนุษย์ไม่ตั้งอยู่ในศีล ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ก็จะทำให้เกิดผลเสียต่างๆ ตาม โดยเฉพาะความประพฤติของกษัตริย์พระเจ้าแผ่นดินจะส่งผลมากกว่าประชาชนธรรมดา เป็นเพราะว่าพระราชาเป็นผู้แลสุขทุกข์ของประชาชน เมื่อพระราชาให้ความดูแลปกครองโดยธรรม ประชาชนก็จะมีความสุข ตั้งอยู่ในคุณงามความดี แต่ถ้าพระราชาเป็นผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรมก็จะทำให้เกิดอธรรมความชั่วช้านในประเทศ ความเป็นอยู่ของประชาชนก็จะลำบาก ทำให้เกิดสงครามต่อสู้ทำลายกัน ส่งผลให้ธรรมชาติได้รับผลกระทบไปด้วย ด้วยเหตุนี้เองฝนจึงไม่ตกต้องตามฤดูกาล (อง.เอกก. (ไทย) 21/70/114-115) พระพุทธศาสนายังกล่าวอีกว่าสาเหตุที่ทำให้ฝนตกใน พระพุทธศาสนาเกิดจากการเหตุปัจจัยทางธรรมชาติ แต่เมื่อใดที่มีฝนตกผิดแปลกธรรมดาที่ไม่ใช่ฝนในฤดู เชื่อว่าเป็นฝนที่เกิดจากการลบล้างบาปของเทพเทวดา

ผู้มีฤทธิ์ เทพผู้มีฤทธิ์สามารถบันดาลฝน นั้น ได้แก่ ท้าวสักกะเทวราช (อง.ปญจก (ไทย) 22/54/527-528) เทพวัสสวลาหก เทพปัชชุน หรือมนุษย์ผู้สำเร็จมานสามารถบันดาลฝนได้เช่นกัน ส่วนการขอฝนนั้น พบในวรรณคดีเรื่องปลาพระโพธิสัตว์หรือพญาปลาช่อนขอฝน (ขุ.เอก.อ. (ไทย) 3/2/207)

การขอฝนในสังคมไทยมีอยู่ทุกภาคและมีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมากและยังมีพื้นฐานความเชื่อที่คล้ายๆ กัน เช่น ปู่แฉน ที่มีอิทธิพลความเชื่อทั้งในเขตภาคอีสาน ภาคกลางเหนือ และภาคกลาง นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมที่คล้ายคลึงกัน เช่น พิธีแห่นางแมว บุญบังไฟ รวมไปถึงการเทศน์คาถาปลาช่อนเนื่องด้วยประเทศไทยได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมการขอฝนโดยส่วนใหญ่แล้วจะจัดทำขึ้นในปีที่ฝนแล้ง หากฝนตกต้องตามฤดูกาลก็ไม่มีจัดการพิธีแต่อย่างใด พิธีขอฝนที่ปรากฏในสังคมไทยโดยแบ่งตามภูมิภาค ได้แก่

- 1) ภาคเหนือ ได้แก่ พิธีแห่พระเจ้าฝนแสนห่า วัดเหมืองง่า จังหวัดลำพูน พิธีจับอกไฟ (จุดบังไฟ) บูชาพญาแฉน พิธีแห่ช้างเผือก พิธีแห่ปลาช่อนขอฝน
- 2) ภาคกลาง ประเพณีแห่นางแมวขอฝนทำนา เล่นเพลงปรบไก่ ปั่นเมฆขอฝน (การปั่นหุ่นร่วมเพศ)
- 3) ภาคอีสาน ได้แก่ พิธีแห่บังไฟขอฝน พิธีเทศน์พญาคันคากขอฝน พิธีแห่นางดังขอฝน
- 4) ภาคใต้ เป็นภาคที่มีฝนตกชุกอยู่ตลอดปี ทำให้ไม่ค่อยมีพิธีกรรมการขอฝนแต่การขอฝนก็ยังปรากฏอยู่ คือ ประเพณีชักพระ

ในประเทศไทย การขอฝนเป็นความเชื่อหนึ่งที่มีอยู่ในสังคมไทยเรียกว่า พิรุณศาสตร์ เป็นพระราชพิธีสมัยแต่โบราณกาล หรือเรียกอย่างภาษาชาวบ้านว่า พิธีขอฝน เพื่อเป็นการบูชาขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยดลบันดาลให้ฝนฟ้าตกลงมาเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่พสกนิกร ในการทำอาชีพเกษตรกรรม และใช้ประโยชน์จากน้ำฝนที่ตกลงมา โดยมีพระเจ้าแผ่นดินผู้เปรียบประดุจดั่งสมมติเทพที่ทรงอวตารมาเพื่อปกครองมวลมนุษย์ และยังมีความเชื่ออีกว่าฝนฟ้าจะตกต้องตามฤดูกาลนั้นขึ้นอยู่กับพระเจ้าแผ่นดินอีกด้วย พิธีกรรมการขอฝนของไทยในอดีตถือเป็นพระราชพิธีสำคัญ เพราะมีคนบางกลุ่มเชื่อว่า ดิน ฟ้า อากาศ มักเป็นไปตามพระราชจริยาวัตรหรืออาการประพฤติกรรมของพระเจ้าแผ่นดิน จึงมีเรื่องราวแต่โบราณกาลว่า พระเจ้าแผ่นดินทรงทราบพระองค์เพื่อให้ฝนตก ดังที่ปรากฏในคัมภีร์มหาวงศ์ พงศาวดารลังกาว่า “พระเจ้าแผ่นดิน ลงบรรทมอยู่ในลานพระเจดีย์ด้วยตั้งอธิษฐานว่า ถ้าฝนไม่ตกลงมาข้างลานพระเจดีย์จนพระองค์ลอยขึ้น ก็จะไม่เสด็จลุกขึ้น” (พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. 2463: 540) การขอฝนจึงเป็นอีกหน้าที่หนึ่งที่มีความสำคัญต่อพระเจ้าแผ่นดินที่จะทำเพื่อราษฎรด้วย ในหลักฐานตามประวัติศาสตร์ ได้บันทึกลงไว้ในหนังสือนางนพมาศ แต่งโดย ท้าวศรีจุฬาลักษณ์และพระราชกรณียานุสร พระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในหัวข้อ “ว่าด้วยพิธีพิรุณศาสตร์” (กรมศิลปากร. 2505: 81)

พิรุณศาสตร์หรือพิธีกรรมการขอฝน ไม่ได้ปรากฏในเฉพาะพระราชพิธีในสำนักพระราชวังเท่านั้น ปัจจุบันการขอฝนเป็นพิธีกรรมความเชื่อของประชาชนในสังคมไทยหลากหลายแห่ง มีตำราเกี่ยวกับการขอฝนหลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันไปตามความเชื่อ บางแห่งมีพระภิกษุเป็นผู้ทำพิธีขอฝนสวดเจริญพุทธมนต์และคาถาสวดขอฝน (สมเด็จพระพุทธาจารย์ พุทธสมมหาเถระ. 2500:15) บางท้องถิ่นมีพิธีแห่ดอกไม้เจ้าพ่อ รูป

อวัยวะเพศชาย เรียกว่า “ขุนเพ็ด” ทำด้วยต้นกล้วยหรือต้นข่อยใหญ่ จากนั้นแห่ขุนเพ็ดไปตามหมู่บ้านแล้วก็เอาไปเก็บไว้ที่ศาลเจ้าแม่ชายทุ่ง ผ่นจะตกทันที เมื่อเจ้าพ่อกับเจ้าแม่ได้อยู่ด้วยกัน แต่พิธีที่บันทึกไว้ในตำราพิรุณศาสตร์ ใช้วิธีปั้นเมฆ ปั้นรูปชายหญิงเปลือยกาย พิธีนี้จะอุจาด ไม่ให้ทำในพระนคร จึงต้องไปทำกันตามกลางทุ่งนา วิธีการที่แพร่หลายคือ การแห่นางแมว เอาแมวตัวเมียใส่ลอบดักปลา หรือใส่ในภาชนะที่เรียกว่า “ตะเหลว” แห่ไปตามหมู่บ้านแล้วก็ร้องเพลงขอฝนไปด้วย ขณะร้องเพลง หน้าบ้านใคร เจ้าของบ้านก็ต้องหาน้ำไปสาดน้ำรดแมว บางหมู่บ้านทำกันวันเดียว บางหมู่บ้านทำกันสามคืน คืนที่สาม ชาวบ้านจะจัดข้าวสาร ผัก พริกปลาร้า และไก่ให้พวกแห่นางแมวได้ทำอาหารเลี้ยงกัน ในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ชาวพุทธล้านนามีความนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเกี่ยวเนื่องกับน้ำหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นพญานาค ปชุนเทพบุตร มอม คัมภีร์พญาปลาซ่อน พระเจ้าฝนแสนห่า ฝิขุนน้ำ และฝิอื่นๆ เป็นต้น (สุทธิรักษ์ โกช่วย. 2559 :1315-1328) ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีความเชื่อว่าจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เป็นต้น

ในภาคเหนือตอนบนของไทย ชาวพุทธล้านนา มีความนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเกี่ยวเนื่องกับน้ำหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นพญานาค ปชุนเทพบุตร (ขุ.ชา. (ไทย) 27/75/31.) มอม คัมภีร์พญาปลาซ่อน พระเจ้าฝนแสนห่า ฝิขุนน้ำ และฝิอื่นๆ โดยจำแนกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ 4 อย่างได้ ได้แก่ 1) เรื่องพญาเถนหรือเทพเจ้าบันดาลฝน 2) เรื่องอำนาจแห่งพระพุทธเจ้าและเทวดา 3) เรื่องพระพิรุณและพระมหากษัตริย์ และ 4) เรื่องฝิขุนน้ำหรือฝิฝ่าย

จากความเชื่อทั้ง 4 ลักษณะข้างต้น ส่งผลให้เกิดพิธีกรรมขอฝนในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่ามีกว่า 14 พิธีกรรม ได้แก่ 1) การแห่พระเจ้าฝนแสนห่าขอฝน 2) การฟังธรรมพญาปลาซ่อนขอฝน 3) การเลี้ยงฝิขุนน้ำ เลี้ยงฝิฝ่ายขอฝน 4) การจิบอกไฟขอฝน 5) พิธีสงฆ์พระธาตุม่อนเบี้ยขอฝน 6) การแห่ช้างเผือกเผือกขอฝน 7) การแห่ปลาซ่อนขอฝน 8) การสวดคาถาขอฝน 9) สลากภัตขอฝน 10) การแห่หมอมขอฝน 11) การแห่นางแมวขอฝน 12) การสืบชะตาเขื่อนขอฝน 13) การแห่ตุ๊กตาขอฝน และ 14) แห่โคราเอม่อนขอฝน เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล

สำหรับอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีพิธีกรรมขอฝนที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนานคือการแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญของอำเภอแม่ทะ ดังปรากฏในคำขวัญของอำเภอแม่ทะว่า “ลำน้ำจางหล่อเลี้ยงเศรษฐกิจ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์พระเจ้าไม้แก่นจันทน์ หินแร่สำคัญถ่านหินดินขาว อาชีพยืนยาวไม้แกะสลัก แหล่งประจักษ์ธรรมชาติพระสวาย”

ประเพณีพิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์ วัดป่าต้นหลวง ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เพื่อขอฝนถูกจัดทำขึ้นในปีที่มีฝนแล้ง โดยชาวบ้านมีความเชื่อว่าจะเชื่อว่าจะถูกสร้างขึ้นในสมัยพุทธกาล (สงวน โชติสุขรัตน์. 2551 : 68-73) โดยพระเจ้าปเสนทิโกศลรับสั่งให้นายช่างฝีมือดีเป็นผู้แกะสลักเพื่อนำมาสักการะยามที่พระพุทธองค์ไม่อยู่เมื่อเวลาผ่านไปพระพุทธรูปไม้แก่นจันทน์ได้ถูกย้ายไปนำไปประดิษฐานหลายแห่งจนมาถึงพะเยาเชียงใหม่ ต่อมาเกิดสงครามขึ้นจึงถูกนำไปซ่อนและพ้อคำก็ได้พบเข้าแล้วนำมาประดิษฐานไว้ที่ วัดป่าต้นหลวง อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีตำนานกล่าวว่าพระพุทธรูปไม้แก่นจันทน์ไปประดิษฐานอยู่ที่ใดก็จะทำให้บ้านเมืองนั้นมีฟ้าฝนอุดมสมบูรณ์ทำให้เจ้าเมืองที่ได้ยินกิตติศัพท์เกิดความต้องการมาไว้ ณ เมืองของตน เมื่อมาพระพุทธรูปไม้แก่นจันทน์ได้มา

ประดิษฐานอยู่วัดป่าต้นหลวง ก็ได้ทำให้หมู่บ้านมีฟ้าฝนตกต้องตามฤดู แต่หากปีไหนที่ฝนไม่ตกก็จะ อารารณา อัญเชิญพระพุทธรูปไม้แก่นจันทน์มาประทับอยู่บน โฉลงแล้วแห่ตามหมู่บ้านเพื่อบันดาลให้ฝนตก

พิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์โดยปกติแล้วจะแห่ปีละ 2 ครั้ง คือช่วงปีใหม่เมืองหรือวันสงกรานต์และ ประเพณียี่เป็ง หากปีใดเกิดฝนแล้งชาวไร่ชาวนาไม่สามารถที่จะทำการเกษตรได้ จะมีการอัญเชิญเป็นกรณีพิเศษถือเป็นครั้งที่ 3 ชาวบ้านจะร่วมมือช่วยกันตกแต่งขบวนแห่เพื่ออารารณาอัญเชิญแห่ไปประดิษฐานไว้ ณ วัดบ้านหลุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง เป็นเวลา 3 วัน 3 คืน ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น 1 วัน 1 คืน จะมีพิธีเทศน์ธรรมดำนานพระเจ้าไม้แก่นจันทน์ ธรรมพญาปลาซ่อน มีการสวดมนต์ตัน และเจริญพุทธมนต์ โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้พิธี จากนั้นจึงอารารณากับสูกุมิลำเนาเดิม ประชาชนชาวบ้านมีความเชื่อในพระเจ้าไม้แก่นจันทน์ว่าสามารถลดบันดาลฝนให้ตกอย่างแน่นอน จากประสบการณ์ที่ได้ร่วมพิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์มาตั้งแต่เด็กจนถึงปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์พิธีกรรมเกี่ยวกับการขอฝนในพระพุทธศาสนา พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์ของชาวอำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง ชาวบ้านมีทัศนคติมีความเชื่อโดยไม่มีความลังเลสงสัยใดๆ ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์มาเป็นเวลานานที่มีการสืบทอดกันมา และเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปไม้แก่นจันทน์หรือพระเจ้าไม้แก่นจันทน์ว่าสามารถลดบันดาลให้เกิดฝนตกได้จริง ด้วยประสบการณ์และความประจักษ์ของชุมชนชาวอำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง

พิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์มีความสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนและเรื่องราวในพระไตรปิฎกโดยเฉพาะ การทำบุญทำทานใหญ่อย่างพิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์ ทำให้ชาวบ้านได้ตั้งอยู่ในธรรมโดยหมู่ใหญ่ ทำให้ชาวบ้านพุทธศาสนิกชนผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ทำบุญ รักษาศีล ถวายทานแด่พระสงฆ์ผู้เป็นเนื้อนาบุญ เทวพยาดาทั้งหลายซึ่งพระพุทธศาสนามีความเชื่อว่าเทพเทวดามีอยู่จริง เกิดความยินดีปรีดาที่ชาวโลกทำบุญกุศล เกิดความเห็นอกเห็นใจที่มนุษย์กำลังได้รับความทุกข์จึงได้บันดาลฝนให้ตกลงเป็นรางวัล ทำให้ชุมชนให้มิขวัญกำลังใจ มีความหวังลดความตึงเครียด เกิดความผ่อนคลาย เกิดความสามัคคีในชุมชน เป็นการรักษาประเพณีจารีตที่ดั้งเดิมของชาวอำเภอมะนัง และยังเป็นการสร้างรายได้แก่วัดและชุมชนอีกด้วย

พระพุทธรูปไม้แก่นจันทน์หรือพระเจ้าไม้แก่นจันทน์ เป็นพระพุทธรูปที่เคารพนับถือแทนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงเป็นศาสดาของศาสนาพุทธ ชาวพุทธโดยทั่วไปจะทำการสักการบูชาเสมือนหนึ่งเป็นพระพุทธเจ้า ประชาชนมีความเชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปที่เกิดขึ้นในสมัยที่พระพุทธองค์ทรงมีพระชนม์ชีพอยู่ พระองค์ได้สดับเห็นแล้วและทรงยินดีที่ได้สร้างพระพุทธรูปแก่นจันทน์นี้ขึ้นมาเป็นตัวแทนพระองค์ เพื่อไว้สำหรับสักการบูชาในยามที่พระพุทธองค์ไม่อยู่ ปัจจุบันพระพุทธองค์ไม่ได้อยู่แล้วเหลือเพียงพระธรรมคำสั่งสอนที่ยังสืบทอดกล่าวสอนพุทธศาสนิกชนมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับผู้ที่เชื่อว่าพระเจ้าไม้แก่นจันทน์เป็นพระพุทธรูปองค์เดียวกันในตำนานพระเจ้าไม้แก่นจันทน์นั้นถือว่า ถือว่าเป็นอุทเทสิกเจดีย์ สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นแทนพระพุทธองค์ ควรสักการบูชาในฐานะที่เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า ไม่ควรบูชาในฐานะที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ เพราะการบูชาแบบนั้นจะทำให้ห่างไกลจากพระธรรมที่พระศาสดาทรงตรัสไว้ดีแล้ว สำหรับผู้ที่ไม่เชื่อว่าพระพุทธรูปไม้แก่นจันทน์เป็นพระพุทธรูปองค์

ดั้งเดิม แต่เชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปไม้แก่นจันทน์ที่ถูกแกะสลักใหม่หรือคนละองค์กัน ก็ให้ถือว่าเป็นอุทเทสิกเจดีย์ สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นแทนพระพุทธรูป สามารถเคารพบูชาเป็นกรณีฐาน คือ พุทธานุสสติกรรมฐานไว้เป็นที่ระลึกให้เป็นฐานที่ตั้งแต่งสติ และถึงจะไม่เป็นพระพุทธรูปองค์เดียวกันกับต้นฉบับดั้งเดิม แต่ก็พระพุทธรูปที่ให้คุณแก่ชุมชนอย่างมหาศาล เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนอย่างมากมาย ที่สำคัญเป็นที่พึ่งสุดท้ายไม่มีที่พึ่งได้อีกแล้ว

พิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์จึงควรได้รับการอนุรักษ์รักษาไว้ไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา โดยเฉพาะผู้นำและวัดควรปลูกฝังให้เยาวชนได้เห็นและตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของพิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์ เมื่อเข้าใจถึงความสำคัญและคุณค่าแล้วก็จะทำให้เกิดความตระหนักในการที่จะอนุรักษ์ดูแลรักษา ถือเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกคนให้ชุมชน ทั้งภาครัฐที่จะต้องร่วมมือกันสนับสนุนเชิญชวนให้เกิดความสามัคคีเพื่อให้พิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์อันทรงคุณค่านี้ได้อยู่คู่บ้านคู่เมืองเป็นขวัญกำลังใจให้กับชุมชนและเกษตรกรสืบไป

References

- กรมศิลปากร. (2505). **นางนพมาศหรือตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์**. ธนบุรี: โรงพิมพ์ส่งเสริมอาชีพ.
- ปัญญาภรณ์ พลายงาม. ชนัย วรณสี และอัครวิทย์ เรืองรอง. (2560). **พิธีกรรมและการแสดงในการขอฝนของวัฒนธรรมอีสาน**. วารสารสารสนเทศ ปีที่ 16 ฉบับที่ 2. (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2560).
- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว. (2463). **พระราชพิธีสิบสองเดือน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สงวน โชติสุขรัตน์. (2551). **ตำนานพระแก่นจันทน์**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุด) มหาเถระ. (2500). **ตำราดูลักษณะแมว กวนข้าวทิพย์ พิธีพิธีกรรมศาสตร์ ของวัด อนงคาราม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- สุธีรักษ์ โกช่วย. (2559). “สัญลักษณ์ บทบาทหน้าที่และคุณค่าของพิธีกรรมการขอฝน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- सानุ มัทธนาตุล. (2558). “คำตอบของพระพุทธศาสนาเรื่องความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมภายใต้กรอบนิยาม 5”. **บทความวิชาการ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิตาวิ ธีรวิรุฬ. (2558). “การแก้ไขปัญหาภัยแล้งอย่างยั่งยืน”. **บทความวิชาการของสำนักวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุกัญญา สุฉายา. (2558). “พิธีขอฝนของชนชาติไท”. **วารสารมนุษยศาสตร์ ปีที่ 22 ฉบับที่ 2**. (กรกฎาคม-ธันวาคม).
- สัมภาษณ์ ผอ.เจริญใจเชื้อ. (2563). ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. 11 ตุลาคม 2563.

สัมภาษณ์ พระครูปริยัติสุนทร. (2563). เจ้าอาวาสวัดสันฐาน ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. 12 ตุลาคม 2563.

สัมภาษณ์ พระครูโกศลธัญญกิจ. (2563). เจ้าอาวาสวัดป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. 10 ตุลาคม 2563.

สัมภาษณ์ พระอรรณณ อุชจาโร. (2563). รองเจ้าอาวาสวัดบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. 14 ตุลาคม 2563.

สัมภาษณ์ พ่ออาจารย์คำหมื่น ณ มา. (2563). มัคทายกวัดสันฐาน ตำบลป่าตัน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. 9 ตุลาคม 2563.

สัมภาษณ์ หลวงพ่ออินแก้ว อินทังโส. (2563). พระลูกวัดบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. 14 ตุลาคม 2563.

สัมภาษณ์ อาจารย์เดชา ไชยชุมภู. (2563). ฝ่ายประชาสัมพันธ์พิธีแห่พระเจ้าไม้แก่นจันทน์ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. 13 ตุลาคม 2563.

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

ศึกษาความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม
อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

A Study of the Belief on Evil in Buddhism of the High School Students in Doi Saket
Witthayakhom School Doi Saket District Chiang Mai Province

พระมหากฤต จิตวิริโย (อินทรานาคะไชย)

Phramaha Krit Thitaviriyo (Intranakhachai)

เทพประวิณ จันทรแรง

Thepprawin Chanraeng

เทวัญ เอกจันทร์

Tewan Eakjan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อระดับความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบการบรรยาย ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในครอบครัว มีระดับการปฏิบัติเป็นบางครั้ง ค่าเฉลี่ย 2.82 อาทิเช่น ผู้ปกครองได้สอนท่านให้เว้นจากการละเมิดศีล 5 เพราะการละเมิดศีล 5 เป็นเหตุแห่งการทำบาป ด้านการอบรมเลี้ยงดู พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ค่าเฉลี่ย 3.43 อาทิเช่น ผู้ปกครองจะดุและลงโทษทันทีที่ท่านทำผิด โดยที่นักเรียนไม่มีโอกาสที่จะอธิบายถึงความผิดนั้น ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ค่าเฉลี่ย 3.48 ด้านกายกรรม พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยมีค่าเฉลี่ย 4.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ ด้านวจีกรรม พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ค่าเฉลี่ย 4.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ ด้านมโนกรรม พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ค่าเฉลี่ย 4.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ สรุปโดยภาพรวม พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคมมีความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : ความเชื่อ, บาป, พระพุทธศาสนา.

Abstract

This thesis aims to examine the fundamentals of Buddhism affecting the level of beliefs in evils among the high school students of Doi Saket Witthayakhom School, Doi Saket District Chiang Mai Province. This research carried out through a quantitative research method. All data were analyzed through frequency, percentage, mean and standard deviation and presented them in a descriptive table.

The results of the study revealed the general behavior of the students' family of Buddhism was at a certain level of practice, and it gains an average of 2.82. For example, parents instructed them to abstain from violating the Five Precepts because it was the cause of allowing evil. In the parenting aspect, overall, there was a level of practice at the Sometime Level; it gains an average of 3.43. For example, a student's parents would scold and punish them as soon as they made a mistake without communicating the opportunity to them to explain the reason for the offense. On the Buddhist behavior in schools, on average, it showed there was the practice at the Sometime Level, and it gains an average of 3.48. In terms of bodily actions, it overall reported the average of 4.34. They believed in evil, but remained in doubt. When considered at each question, it found they believed in evil, however, they produce questions about those evils. On the verbal action, it gains the average of 4.13, they believed in evil but however had doubts, considering on each question, it showed that they believed in evil but still had all doubts. On the mental action, on average of 4.26, they accept a belief in evil but remain in doubt. When considering on each of the questions, it showed they had doubts on every list. Broadly, it showed that high school students at Doi Saket Witthayakhom School believed in evil at a moderate level.

Keywords: Belief. Evil. Buddhism.

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนาสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ มีประวัติศาสตร์ปรากฏชัดเจน มีหลักฐานโบราณ ได้แก่โบราณสถานที่เป็นศาสนสถานโบราณวัตถุ เช่น พระธรรมจักร ใบเสมา พระพุทธรูป ศิลากาจิกร เป็นต้น ประเทศไทยนั้นเป็นสังคมหนึ่งซึ่งยอมรับพระพุทธศาสนา และได้รับการหล่อหลอมจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มีระบบความเชื่อ ความศรัทธาที่ตั้งอยู่บนรากฐานของปัญญา มีหลักความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล กล่าวคือความเชื่อเรื่องกรรม เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อเรื่องผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ กรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ

ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรม จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่า ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า “มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง”(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2554 : 140)

บาปกล่าวได้ว่าเป็นหลักคำสอนที่สำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา ที่มีปรากฏในโอวาทปาฏิโมกข์หรือโอวาท แปลโดยใจความว่า “การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย”(ขุ.ข. (ไทย) 10/90/50-51) เพื่อดำเนินไปสู่ทางแห่งความดีและความบริสุทธิ์แห่งจิต เพราะเมื่อบาปเกิดขึ้นแล้วย่อมจะนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ หลายประการอันเป็นทุกข์และโทษทั้งต่อตนทั้งต่อสังคมคนรอบข้างอีกด้วย อนึ่งพระพุทธศาสนาสอนเรื่องการทำความชั่วไว้ชัดเจนอยู่แล้วว่า “บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น คนทำชื่อย่อมได้ดี ทำชัวย่อมได้ชั่ว”(ส.ส.อ. (ไทย) 15/256/374) เพื่อให้เกิดความสงบสุขทั้งต่อตนเองและสังคมนั่นเอง อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาจะยืนยันคู่ชาติไทยได้นานเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อ และความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนยังมีความเชื่อความศรัทธา ปฏิบัติตามหลักคำสอนโดยเคร่งครัด พระพุทธศาสนาก็จะเจริญรุ่งเรืองยั่งยืนสืบไป ทางตรงข้ามกันหากพุทธศาสนิกชนขาดความเชื่อ ความศรัทธา ไม่ปฏิบัติตามคำสอนดังกล่าว พระพุทธศาสนาก็อาจจะเสื่อมไปจากประเทศไทย ในสังคมไทยแต่เดิมมาชาวพุทธทั่วไปจะสอนบุตรให้เชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม โดยเชื่อว่าถ้าทำดีแล้วจะได้บุญหรือได้ขึ้นสวรรค์ ถ้าทำชั่ว จะเป็นบาป ตายไปตกนรก ได้รับผลกรรมต่าง ๆ สรุปได้ว่า ศีลธรรมหรือหลักความประพฤติสำหรับราษฎร ท่านไม่ได้แยกสอนไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหาก แต่สอนรวมอยู่ในเรื่องเกี่ยวกับกรรมที่คนทุกคนไม่ว่าชนชาติใดเมื่อทำแล้วก็จะได้รับผลเสมอเหมือนกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2543 : 34)

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก โดยมีความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว จนจิตใจของคนในชาติปรับเปลี่ยนให้สมดุลกันไม่ได้ จึงทำให้เกิดภาวะ “ล้าหลังทางวัฒนธรรม” (Cultural lag) กล่าวคือความไม่สมดุลระหว่างความเจริญทางวัตถุและจิตใจ สังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุอันเป็นอันมากแต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวหาได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่แท้จริง คนนิยมวัตถุมากขึ้นก็ย่อมมีกิเลสมากขึ้น และสิ่งที่ขาดคือศีลธรรม สภาพสังคมพองพະ ซึ่งสอดคล้องกับที่ จานงค์ ทองประเสริฐ กล่าวไว้ว่า “ในปัจจุบันนี้ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทอันสำคัญในการพัฒนาบ้านเมือง แต่พร้อม ๆ กันนี้วิทยาศาสตร์ก็ได้นำความยุ่งยากเข้ามาสู่สังคมไทยด้วย” (จานงค์ ทองประเสริฐ. 2512 : 17) จะเห็นได้ว่า การรับเอาอารยธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างรวดเร็วโดยไม่มีวิจารณญาณทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปโดยมีผลกระทบต่อสภาวะทางจิตใจของประชาชนจากเดิมที่เคยเลื่อมใส ศรัทธา มีทัศนคติที่ดีต่อศาสนาเปลี่ยนเป็นความเลอะเลือนขาดความศรัทธาหลง ไม่เชื่อในเรื่อง นรก-สวรรค์ หรือในเรื่อง บุญ-บาป ไม่ยอมรับหรือมีข้อกังขาในเรื่องกฎแห่งกรรม ลุ่มหลงในความเจริญด้านวัตถุจนขาดสติยั้งคิด และขาดสำนึกในความเป็นไทยที่เคยยึดมั่นในพระพุทธศาสนาจนขาดความเป็นพุทธศาสนิกชน

ที่ดีไปในที่สุดโดยนัยเดียวกัน พระราชวิสุทธิโมลี ได้กล่าวไว้ว่า “ชาวพุทธมีความลังเลใจไม่เชื่อในเรื่อง นรก-สวรรค์ หรือในบุญ-บาป เพิ่มมากขึ้น”(พระราชวิสุทธิโมลี. 2526 : 23)

ความเชื่อเรื่องกรรมหรือเรื่องบุญ-บาป ในสังคมไทยถือว่าเป็นรากฐานที่ยังลึกอยู่ในจิตใจของ พุทธศาสนิกชนแทบทุกคน เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อในกฎแห่งกรรม ดังที่ เสฐียรพงษ์ วรรณปก ได้กล่าวถึง พุทธพจน์ ไว้ตอนหนึ่งว่า “กมฺมุนา วตตตี โลโก” แปลความว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม แต่ในปัจจุบัน ชาวพุทธ บางส่วนมีความลังเลสงสัย ไม่เชื่อเรื่อง บุญ-บาป เพิ่มมากขึ้น (เสฐียรพงษ์ วรรณปก. 2544 : 12) ดังที่ เสฐียรโกเศศ ได้กล่าวถึงความเชื่อทางศาสนาว่า “ความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของศาสนา ถ้าขาดความเชื่อเสียอย่างเดียว ศาสนาก็ไม่มีความก้าวหน้า” (เสฐียรโกเศศ. 2515 : 30) และสุชีพ ปุญญานุภาพ ก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า “บุคคลที่ขาดความศรัทธาเสียแล้วศาสนาที่ตนอ้างว่านับถือก็ไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นที่พึ่งแก่บุคคลนั้นได้จริง” (สุชีพ ปุญญานุภาพ. 2516 : 13) นอกจากนี้ เสถียร พันธรั้งซี กล่าวถึงความเชื่อเรื่องบุญบุญ-บาป สรุปได้ว่า ความเชื่อในเรื่องของบุญ-บาปนี้ เป็นความเชื่อพื้นฐานอย่างหนึ่งที่ประกอบประกอบของศาสนา ตั้งแต่ศาสนาในสมัยโบราณจนถึง ศาสนาในสมัยปัจจุบัน ศาสนาของชาวอัสซีเรียน (Assyian) โบราณ เชื่อผลของการกระทำความดีและความชั่ว ชาว อียิปต์โบราณมีการนำสัตว์ เช่น แพะ แกะ มาสังเวยเพื่อลดบาป ศาสนาคริสต์ก็มีคำสอนเรื่องบุญ-บาป และนรก-สวรรค์ ศาสนาพราหมณ์ของพวกอารยันก็เชื่อในเรื่อง บุญ-บาป แต่เน้นหนักไปในเรื่องของการบูชาัญญและการเอาใจ เทพเจ้าต่าง ๆ เพื่อจะพ้นบาปกรรมและได้ไปสู่สวรรค์ สำหรับพระพุทธศาสนานั้นก็สอนให้มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาป เช่นเดียวกัน แต่ไม่เน้นการฆ่าสัตว์และมนุษย์และให้หันมาทำงานสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนการชำระจิตใจของตนให้ บริสุทธิ์แทน (เสฐียร พันธรั้งซี. 2521 : 17) ดังคำกล่าวของสุชีพ ปุญญานุภาพ ที่ว่า พระพุทธศาสนาซึ่งอุบัติขึ้น ท่ามกลางศาสนาพราหมณ์ และลัทธิต่าง ๆ มากมายในอินเดียได้ปฏิรูปหลักคำสอนเรื่องบุญ-บาปของศาสนา พราหมณ์เสียใหม่ โดยสอนว่าการทำบุญที่จะต้องได้ผลนั้นจะต้องไม่มีการฆ่าสัตว์หรือฆ่ามนุษย์บูชาสังคตศีลพิธีหรือ กระทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน หากแต่สอนให้ทำงานสังคมสงเคราะห์แทนการเบียดเบียน และให้หาทางชำระจิตใจของตน ให้บริสุทธิ์ว่าเป็นบุญ (สุชีพ ปุญญานุภาพ. 2516 : 130) จะเห็นได้ว่าทุกศาสนามีความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ปรากฏอยู่ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบันและคงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนให้ศาสนิกชนเป็นคนดีและมีศีลธรรมจริยธรรมอันจะ นำมาซึ่งความสงบสุข และความมั่นคงนั่นเอง

การปลูกฝังความเชื่อในพระพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากเยาวชนมีความ เชื่อในพระพุทธศาสนา และมีความเข้าใจ เรื่องบาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องแล้ว เมื่อเติบโต ใหญ่ ก็ จะ ตั้งมั่น อยู่ในศีลธรรม และ ปฏิบัติตน เป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติ ดังที่ สมพร เทพสิทธิ กล่าวถึงปัญหาและความประหลาดที่ไม่เหมาะสมของเยาวชน สรุปได้ว่า ประเทศไทยมีพลเมือง ประมาณ 60 ล้านคน ในจำนวนนี้ เป็นเยาวชนถึง 2 ใน 3 หรือประมาณ 40 ล้านคน เยาวชนได้รับการยกย่องว่าเป็น หัวใจและอนาคตของชาติ ความประหลาดของเยาวชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการศึกษาอบรมในด้านศีลธรรม วัฒนธรรม และจิตใจ จึงมีผลต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมและความเจริญมั่นคงก้าวหน้าของประเทศ ความ

ประพจน์ของเยาวชนจึงเป็นปัญหาที่น่าห่วงที่สุดปัญหาหนึ่ง (สมพร เทพสิทธา. 2542 : 17) ในทำนองเดียวกัน ปาน จันทราบุตร ก็ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนมีบทบาทสำคัญยิ่งในทุกวงการ เริ่มตั้งแต่ครอบครัว เด็กไม่ดีพ่อแม่ก็มีทุกข์ เมื่อเข้าไปศึกษาเล่าเรียนก็มีบทบาทสำคัญในสถานศึกษาทั้งทางดีและทางชั่ว มีผลกระทบถึงครูอาจารย์ โดยทั่วไปในที่สาธารณะ ความประพฤติของเด็กก็มีผลกระทบถึงเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลความสงบสุขของประชาชน แม้แต่ในวัดเด็กก็อาจจะก่อความวุ่นวาย หรือช่วยให้วัดเจริญเรียบร้อยได้ยาก (ปาน จันทราบุตร. 2523 : 22)

باب หมายถึง ความชั่ว สิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่ไม่น่าปรารถนา ไม่น่าพอใจ ส่วนแรงจูงใจหรือมูลเหตุให้เกิดบาปหรือความชั่วมาจากสิ่งที่เรียกว่ากรรมว่า กิเลส ได้แก่สภาวะธรรมฝ่ายชั่วที่มีอยู่ในสันดานมนุษย์บุุณญ มีลักษณะทำให้จิตเสื่อมทราม ชักจูงทำให้ความชั่วต่าง ๆ กิเลสเหล่านั้นเป็นสภาวะที่มีความสลับซับซ้อนและแฝงลึกอยู่ในจิตของมนุษย์เป็นตัวคอยบังคับบัญชาพฤติกรรมทั้งหลายของมนุษย์ ให้เป็นไปต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ของมัน ทั้งรู้ตัวและไม่รู้ตัว กิเลสที่เป็นรากเหง้าของบาปหรือความชั่ว ที่กระตุ้นชักจูงเป็นสาเหตุให้มนุษย์หรือสรรพสัตว์กระทำความชั่ว ได้แก่อกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ และโมหะ นั่นเอง ที่เรียกว่าบาปนั้น จะต้องอยู่ในลักษณะหรือกรอบของกรรม ซึ่งอาจเกิดขึ้นทางกาย ทางวาจา หรือทางใจก็ได้ เมื่อเกิดขึ้นที่ใจแล้วย่อมเป็นกระบวนการที่เกี่ยวพันกันกับกาย วาจา แต่อย่างไรก็ตาม อกุศลกรรมที่เกิดขึ้นทางกายและทางวาจานั้นจะปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนจากพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมา นอกจากนี้ ความเยาะว้ายและขาดประสพการณ์ เยาวชนเหล่านี้จึงอาจมีความสับสน ไม่สามารถรู้ได้ว่าอะไรผิด อะไรถูก ไม่รู้บาป ไม่รู้บุญ ไม่รู้ดี ไม่รู้ชั่ว ไม่กลัวกฎแห่งกรรม จนกล้าที่จะทำความชั่วได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มัวเมาในอบายมุข เช่น ดิเวยาสพยติด ต้มเหล้า สูบบุหรี เล่นการพนัน ตลอดจนรวมกลุ่มก่ออาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น ดังที่ พรณิ ชูทัย ได้กล่าวถึง เรื่องนี้ตามแนวคิดของ ฮาวิกฮอร์สต์ (Havighurst) ไว้ สรุปได้ว่า วัยรุ่นตอนต้นและตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี มีความรู้สึกและความเข้าใจเรื่องค่านิยมตลอดจนรู้จักตัดสินค่านิยมและมาตรฐานที่ตนควรยึดถือเป็นหลักเพื่อเป็นแนวทางชีวิต (พรณิ ชูทัย. 2522 : 12)

สรุปได้ว่า นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นผู้มีความรู้ในพระพุทธศาสนา มาแล้วจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรและจากกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของทางโรงเรียน เช่น การเข้าร่วมศาสนพิธี การฟังธรรม การปฏิบัติสมาธิและเจริญปัญญา เป็นต้น แต่นักเรียนบางคนก็ไม่ได้ตั้งมั่นอยู่ในความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ความดี ความชั่ว และกฎแห่งกรรมถูกต้อง ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของนักเรียนที่กระทำผิดในด้านต่าง ๆ เช่น ผิดระเบียบวินัยภายในโรงเรียนตลอดจนปัญหาอื่น ๆ เช่น ยาเสพติด เป็นต้น

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีความเหมาะสมที่จะเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาความเชื่อเรื่องบาป ได้เป็นอย่างดี เพราะเยาวชนในวัยนี้อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะก้าวไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และเริ่มมีความคิดพิจารณาเหตุผล ทศนคติ ค่านิยม กลุ่มเยาวชนในวัยเรียนดังกล่าวมีความเชื่อเรื่องบาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับใด เพื่อทราบถึงระดับความเชื่อดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำหลักอกุศลกรรมบถ ที่สามารถแสดงออกทางไตรทวารคือ กายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม ซึ่งสามารถวัดได้มาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาระดับความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ในการศึกษารุ่นนี้ประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 360 คน โดยใช้สูตรเครจซี่และมอร์แกน (Krejci & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และขนาดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยตามสูตรนี้ จำนวน 186 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ กำลังเรียนระดับชั้นเรียน สถานะในครอบครัว การอยู่อาศัยในครอบครัวในปัจจุบัน อาชีพของผู้ปกครอง ศาสนาที่นักเรียนนับถือ โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ แบบสอบถามมีจำนวน 15 ข้อ ใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยการแปลความหมายคะแนนแบบสอบถาม ใช้เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนมากเป็นเพศหญิง ด้านการศึกษาของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้น ส่วนมากกำลังเรียนระดับชั้น ม.4 และ ม.6 รองลงมาคือ ม.5 สถานะในครอบครัว ส่วนมากเป็นบุตรคนที่ 1 รองลงมาเป็นบุตรคนที่ 2 การอาศัยอยู่ในครอบครัวในปัจจุบัน ส่วนมากอาศัยอยู่กับมารดาบิดา รองลงมาคืออื่น ๆ อาชีพของผู้ปกครองนักเรียน ส่วนมากจะประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาคือประกอบอาชีพเกษตรกร และอาชีพค้าขาย ศาสนาที่นักเรียนนับถือ ส่วนมากจะนับถือศาสนาคริสต์ รองลงมาคือนับถือศาสนาพุทธ

2. ปัจจัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในแต่ละด้านมีดังนี้

2.1 ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในครอบครัว โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติเป็นบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับเป็นส่วนมากคือ พ่อแม่ได้สอนให้ท่านเว้นจากอบายมุข สิ่งเสพติดให้โทษทุกชนิด รองลงมาอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง เรื่องลำดับจากมากไปหาน้อยคือ พ่อแม่ได้สอนท่านให้เว้นจากการละเมิดศีล 5 เพราะการละเมิดศีล 5 เป็นเหตุแห่งการทาบบาป พ่อแม่ได้สอนท่านให้รู้จักการไหว้พระสวดมนต์ เจริญสมาธิก่อนนอนทุกคืน พ่อแม่ได้อบรมพร่ำสอนปลูกฝังเรื่องการรักษาศีล การนั่งสมาธิ และการเจริญสติภาวนา และอยู่ในระดับเป็นส่วนน้อยคือ พ่อแม่จะชวนท่านทำบุญตักบาตรก่อนไปโรงเรียนทุกเช้า

2.2 ด้านการอบรมเลี้ยงดู โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับเป็นส่วนมากคือ พ่อแม่จะกล่าวตักเตือนเมื่อลูกทำผิด รองลงมาคือ พ่อแม่จะปลอบใจและให้กำลังใจในยามที่ท่านผิดหวัง ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน และก่อนที่พ่อแม่จะลงโทษ มักจะบอกถึงสาเหตุและห้ามไม่ให้ทำสิ่งที่เป็นความผิดเช่นนั้นอีก อยู่ในระดับเป็นบางครั้งคือ พ่อแม่จะดูดำและลงโทษทันทีที่ท่านทำผิด โดยที่ท่านไม่มีโอกาสที่จะอธิบายถึงความผิดนั้น และอยู่ในระดับเป็นส่วนน้อยคือ เวลาที่ท่านทำอะไรผิด หรือทำในสิ่งที่เสียหาย พ่อแม่ไม่เคยตำหนิหรือดูดำว่ากล่าว

2.3 ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่มีระดับเป็นส่วนมากคือ โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม โรงเรียนของท่านจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา และโรงเรียนของท่านได้มีการอบรมพร่ำสอนให้นักเรียนได้ตระหนักถึงการรักษาศีล 5 และโทษของการล่วงละเมิดศีล 5 รองลงมาอยู่ในระดับเป็นบางครั้งคือ โรงเรียนของท่านจัดให้มีกิจกรรมการเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนเป็นประจำทุกปี และโรงเรียนของท่านจัดโครงการครูพระสอนศีลธรรมเข้าไปสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา ตามลำดับ

3. ความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม ด้านมโนกรรม สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านกายกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เรื่องบาปเป็นของเฉพาะตน ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว การได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทองของผู้อื่นโดยเจ้าของเขาไม่ได้เต็มใจให้ถือว่าเป็นบาป ตนเองไม่กล้าทำบาป แต่สั่งหรือใช้ให้ผู้อื่นทำแทน เพื่อการฆ่า การลัก การประพฤติดังกล่าวเพศกับลูกเมียผู้อื่น ถือว่าเป็นบาป การฆ่า การเบียดเบียนผู้อื่น ถ้ามีเจตนาไม่ว่าจะฆ่าหรือเบียดเบียนด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม ถือว่าเป็นบาปทั้งนั้น การมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา สามี หรือลูกหลานของผู้อื่น แม้จะสมยอมทั้งสองฝ่าย ก็ถือว่าเป็นบาป การทำบาปหรือ

สิ่งที่ไม่ดีไว้ จะส่งผลให้ผู้ที่ทำมีจิตใจที่เศร้าหมองไม่มีความสุข และบาปหรือสิ่งที่ไม่ดีที่ทำไว้ จะส่งผลไม่ดีต่อผู้ทำแน่นอน ไม่ชาตินี้ก็ชาติหน้า ตามลำดับ

3.2 ด้านจริกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ การพูดหลอกลวงผู้อื่นเพื่อไปค้าประเวณี ถือว่าเป็นบาป การพูดโกหกเพื่อหลอกลวงผู้อื่น ถือว่าเป็นบาป เพียงแค่คิดอยากได้ของคนอื่น อยากจะฆ่าหรือคิดวางแผน จะทำในสิ่งผิดกฎหมาย ถึงจะยังไม่ลงมือทำถือว่าเป็นบาป การพูดส่อเสียดผู้อื่น พูดให้คนสองฝ่ายทะเลาะกัน ถือว่าเป็นบาป การพูดคำหยาบหรือข่มขู่ผู้อื่นให้กลัว ถือว่าเป็นบาป การพูดโกหก พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ เพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงครอบครัว ถือว่าเป็นบาป และการพูดเล่น พูดเรื่องไร้สาระ ไม่มีประโยชน์ ไม่เป็นไปเพื่อความสามัคคี ถือว่าเป็นบาป ตามลำดับ

3.3 ด้านมนกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ การฆ่า การลัก และการเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด ถึงจะแอบทำโดยไม่มีผู้พบเห็น ถือว่าเป็นบาป กรรมดีหรือกรรมชั่ว เป็นเรื่องเฉพาะตนจะทดแทนกันมิได้เสมือนการกินข้าวใครกินใครอิ่มถือว่าเป็นหลักความจริงในทางพระพุทธศาสนา เพราะความโลภ ความโกรธ และความหลงของคนเราเป็นเหตุ จึงทำให้คนเราทำความผิดได้ทุกรูปแบบ จิตที่ไม่บริสุทธิ์มีแต่ความโลภ ความโกรธ ความหลง ย่อมนำไปสู่ทุกข์หรืออนрк คนที่เคยทำผิดหรือเคยคิดผิดมาก่อน แต่ไม่กลับตัวกลับใจที่จะทำหรือคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ถือว่าเป็นบาป และบางคนทำความชั่วมากมาย แต่กลับได้ดีมีฐานะร่ำรวย เป็นเพราะกรรมยังไม่ส่งผล ทำให้คนจำนวนมากเข้าใจผิด และหลงทำชั่ว ในที่สุดถูกตำรวจจับกุมดำเนินคดี และเห็นผู้ทำสิ่งที่ไม่ดีแล้วสะใจ ดีใจ หรือเห็นด้วยกับการกระทำของเขา ถือว่าเป็นบาป ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในครอบครัว

โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติเป็นบางครั้ง ย่อมแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวคือพ่อแม่ได้อบรมสั่งสอนให้นักเรียนผู้เป็นลูกให้ปฏิบัติตนในทางที่เหมาะสมถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ แต่นักเรียนหรือลูกนั้นได้นำไปปฏิบัติเป็นบางครั้ง จากการปฏิบัติเป็นบางครั้งนี้ ย่อมชี้ให้เห็นว่า นักเรียนหรือลูกมีความเชื่อเรื่องบาปน้อยหรือค่อนข้างไม่เชื่อว่าบาปมีจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กนักเรียนหรือลูกนั้นมีเหตุปัจจัยอื่นที่ทำให้มีแนวความคิดเรื่องบาปหรือความชั่วเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อยก็เป็นไปได้ จึงทำให้มีความเชื่อที่หลากหลายเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเสถียร พันธรัณย์ (2521 : 148) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ศาสนาโบราณ ว่า ความเชื่อและศาสนาย่อมเปลี่ยนแปลง หรือมีผู้นำไปใช้ในทางต่าง ๆ จึงนับเป็นตัวจักรและปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคม ความคิดโดยรวมของคนเปลี่ยนแปลงหรือถูกชักนำไปในทางต่าง ๆ ได้เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง มีปัญหาใหม่ ๆ เกิดขึ้น ศาสนาย่อมมีส่วนช่วยแก้ไขหรือทำให้ปัญหาซับซ้อนขึ้นได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสินสมุทร พลพันธ์ (2544) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดเลย

ปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดเลยมีความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย โดยเฉพาะมีความเชื่อในเรื่องบุญ ด้านศีล ด้านทาน และด้านภาวนา ส่วนนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในครอบครัว โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์ โดยภาพรวมจึงอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานความเชื่อระหว่างศาสนานั้นมีความแตกต่างกัน

ด้านการอบรมเลี้ยงดู

โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ย่อมแสดงให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ นั้นเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ค่อนข้างจะเป็นประชาธิปไตยในครอบครัวพอสมควร พ่อแม่จะว่ากล่าวตักเตือนเมื่อลูกทำผิด จะปลอบใจและให้กำลังใจในยามที่ผิดหวัง ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน และก่อนที่พ่อแม่จะลงโทษ มักจะบอกถึงสาเหตุและห้ามไม่ให้ทำสิ่งที่เป็นความผิดเช่นนั้นอีก ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจากบุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพ่อแม่ นั้น เป็นปัจจัยหลักที่จะส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี เพราะว่าการอบรมเลี้ยงดูลูกให้รู้สึว่าตนเองมีความรักและความอบอุ่นจากพ่อแม่ ในการหล่อหลอมให้ลูกเป็นคนดีในสังคมและเป็นที่พึ่งของสังคมได้ในปัจจุบันและอนาคต ขึ้นอยู่กับการเอาใจใส่และการอบรมเลี้ยงดูลูกเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาสินสมุทร พลขันธ์** (2544) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดเลย พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีส่วนสำคัญในการช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อ ความศรัทธา และความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะถ้าพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ให้ความรักความสนใจ เอาใจใส่อบรมสั่งสอนลูกของตนในทางที่ดี ปลุกฝังความเชื่อ คำสอนในทางพระพุทธศาสนา เด็กก็จะรับรู้และเชื่อฟัง โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่นพ่อแม่มีเวลาให้ลูกซึ่งตรงข้ามกับครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่สนใจ ไม่ดูแลอบรมสั่งสอน เด็กก็จะขาดความอบอุ่นและเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อสังคม และอาจส่งผลทำให้กลายเป็นคนที่ไม่เชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ฉลอง ภิรมรัตน์** (2521) ได้กล่าวถึงวัยรุ่นว่า “วัยรุ่นจะดีหรือชั่วในอนาคตขึ้นอยู่กับให้การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา ถ้าให้การอบรมเลี้ยงดูที่ดีที่ถูกต้อง ก็จะรอดพ้นจากระยะอันตรายไปได้ แต่ถ้านการเลี้ยงดูที่ผิด ๆ หรือไม่มีเวลาเอาใจใส่ลูกก็จะทำให้กลายเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดีได้...” ดังนั้น การอบรมเลี้ยงดูจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการอบรมสั่งสอนบุตร ไม่ว่าบุตรจะเป็นคนดีหรือไม่ ก็ล้วนแล้วแต่ขึ้นอยู่กับอบรมสั่งสอนทั้งสิ้น และการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดและความเอาใจใส่จากบิดามารดาจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เด็กได้ซาบซึ้งต่อคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาเป็นต้น

ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ย่อมแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันโรงเรียนได้กลายมาเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลในการที่จะปลุกฝังทั้งความรู้ ความเชื่อให้แก่ นักเรียนหรือเยาวชนของชาติเนื่องจาก

สภาพแวดล้อมในปัจจุบันนี้ทำให้นักเรียนส่วนมากมีเวลาอยู่ในโรงเรียนหรืออยู่กับกลุ่มเพื่อนมากกว่าที่จะอยู่กับครอบครัว เพราะพ่อแม่จำเป็นที่จะต้องเอาเวลาส่วนใหญ่อยู่กับการทำงาน เวลาที่จะอบรมสั่งสอนหรือทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกับลูกจึงมีน้อย ด้วยเหตุนี้ พฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียนจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญเป็นปัจจัยพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนา เพราะในโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น โรงเรียนได้จัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม จัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับ ศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา และได้มีการอบรมพร่ำสอนให้นักเรียนได้ตระหนักถึงการรักษาศีล 5 และโทษของการล่วงละเมิดศีล 5 เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้นักเรียนได้ซึมซับพฤติกรรมที่ดีที่ได้รับจากโรงเรียนในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมสวัสดิ์ เตชพุดพิชน์** (2553) เรื่อง “ความรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร” พบว่า พื้นฐานทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียนส่งผลโดยตรงต่อความรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนได้ให้ความสำคัญในการปลูกฝังอบรมสั่งสอนและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี เช่นเดียวกับงานวิจัยของ **พระภิกษุพล กตสาโร (ทวงวไรสง)** (2549) ซึ่งได้สรุปไว้ว่า ครู โรงเรียนมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการปลูกฝัง และให้ความรู้ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมแก่นักเรียน เนื่องจากในปัจจุบันนี้นักเรียนส่วนใหญ่ได้ใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนหรือกลุ่มเพื่อนมากกว่าอยู่กับครอบครัวหรือพ่อแม่

ด้านกายกรรม

โดยภาพรวมอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อเรื่องบาปด้านกายกรรมว่าสิ่งที่ทำแล้วเป็นบาปแต่ยังมีข้อสงสัย ซึ่งเรื่องบาปเป็นของเฉพาะตน ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว การได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทองของผู้อื่นโดยเจ้าของเขาไม่ได้เต็มใจให้ถือว่าเป็นบาป ตนเองไม่กล้าทำบาป แต่สั่งหรือใช้ให้ผู้อื่นทำแทน เพื่อการฆ่า การลัก การประพฤติดิตถ์ทางเพศกับลูกเมียผู้อื่น ถือว่าเป็นบาป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามมีความไม่มั่นใจว่าสิ่งที่ทำไปแล้วเป็นบาปทั้งหมดหรือเป็นบาปเพียงเล็กน้อย ตราบใดที่ไม่ได้ลงมือทำด้วยตนเองก็อาจจะไม่เชื่อหรือยังมีข้อสงสัย ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อในสาฬหสูตร อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต (อง.เอกก. (ไทย) 20/506/218) ความว่า อย่าได้เชื่อถือตามถ้อยคำที่ได้ยินได้ฟังมา ฯลฯ อย่าได้เชื่อถือโดยความนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา จนกว่าเมื่อใดท่านทั้งหลายถึงรู้ด้วยตนเองว่าธรรมเหล่านี้เป็นกุศล ธรรมเหล่านี้ไม่มีโทษ ธรรมเหล่านี้ผู้รู้สรรเสริญ อย่างไรก็ตาม คติความเชื่อดั้งเดิมของสังคมในยุคนี้ซึ่งก็คือศาสนาพราหมณ์ ดังนั้น จึงมีส่วนที่เกี่ยวคู่กันและความเชื่อในสิ่งที่อยู่นอกเหนือธรรมชาติเหนืออำนาจของมนุษย์ธรรมดา ความเชื่อ นิสย ความคิดทั้งของแต่ละบุคคล และกลุ่มชนเป็นการแสดงความหมายทางอารมณ์ต่อธรรมชาติที่เกิดขึ้นหรืออำนาจของสิ่งลึกลับ และนำไปสู่พฤติกรรมเพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งชั่วร้ายหรือผลประโยชน์บางประการ

ด้านจริกรรม

โดยภาพรวมอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามมีความเชื่อเรื่องการทำบาปว่าได้บาปแต่ยังมีข้อสงสัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีพื้นฐานความรู้หรือศาสนาที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นความเชื่ออยู่ในระดับเดียวกัน จึงทำให้ระดับความเชื่อเหมือน ๆ กัน อาทิเช่น การพูดหยาบคายผู้อื่นเพื่อไปค้าประเวณีถือว่าเป็นบาป การพูดโกหกเพื่อหลอกลวงผู้อื่น ถือว่าเป็นบาป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมสวัสดิ์ เตชพทธรินันท์ (2553) เรื่อง “ความเชื่อ และพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร” จากการศึกษาถึงระดับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร มีระดับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมอยู่ระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรา บุญสุยา (2545) เรื่อง “ศึกษา ระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับไม่แน่ใจ

ด้านมนิกรรม

โดยภาพรวมอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัยทุกรายการ ย่อมแสดงให้เห็นว่า มโนกรรมอันเป็นฝ่ายอกุศลหรือที่เรียกว่าเป็นบาปนั้น ทุกข้อนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามยังมีความเชื่อว่าเป็นบาปแต่ก็ยังมีข้อสงสัย อาทิเช่น การฆ่า การลัก และการเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด ถึงจะแอบทำโดยไม่มีผู้พบเห็นถือว่าเป็นบาป กรรมดีหรือกรรมชั่ว เป็นเรื่องเฉพาะตนจะทดแทนกันได้เสมือนการกินข้าวใครกินใครอิ่มถือว่าเป็นหลักความจริงในทางพระพุทธศาสนา เพราะความโลภ ความโกรธ และความหลงของคนเราเป็นเหตุ จึงทำให้คนเราทำความผิดได้ทุกรูปแบบ ดังกล่าวนี้นี้แล้วแต่เชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสินสมุทร พลจันทร์ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดเลย ปรากฏว่า นักเรียนส่วนใหญ่ในจังหวัดเลย มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย โดยเฉพาะมีความเชื่อเรื่องบาป ด้านมนิทุจริต ด้านจิตทุจริต และด้านกายทุจริต อยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” สรุปได้ว่า ด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในครอบครัว โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติเป็นบางครั้ง จากข้อค้นพบนี้ ครอบครัวคือพ่อแม่ต้องเอาใจใส่ดูแลลูกและอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับเรื่องบาปบุญคุณโทษให้มากกว่านี้ ให้ลูกประพฤติปฏิบัติตนตามหลักคำสอนทางศาสนาให้มากกว่าที่เคยปฏิบัติมา ด้านการอบรมเลี้ยงดู โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง และด้านพฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ด้านการอบรมเลี้ยงดูและด้าน

พฤติกรรมทางพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ดังนั้นทางโรงเรียนคือครูและพ่อแม่ต้องดูแลเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูเด็กนักเรียนหรือลูกให้ดีกว่านี้ ส่วนความเชื่อเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดอยสะเก็ดวิทยาคม ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม ด้านมโนกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย จากข้อค้นพบนี้ ทำให้ทราบได้ว่านักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีความเชื่ออยู่ที่ระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันเป็นเหตุให้มีความเชื่อที่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนมากนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจะนับถือศาสนาคริสต์ การนับถือศาสนาก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้ระดับความเชื่อเรื่องบาปอยู่ในระดับเชื่อแต่ยังมีข้อสงสัย

เพราะฉะนั้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบาปของนักเรียนหรือกลุ่มผู้สูงอายุที่นับถือพระพุทธศาสนา ว่ามีความเชื่อเรื่องบาปมากน้อยเพียงใด ควรมีการศึกษาถึงโทษของบาปหรือการทำบาปที่ปรากฏในพระไตรปิฎก แล้วนำมาเสนอในรูปแบบของงานวิจัยให้เห็นซึ่งโทษของบาปหรือการทำบาป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียนที่มีความเชื่อเรื่องบาปกับกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีความเชื่อเรื่องบาป ว่ามีพฤติกรรมความก้าวร้าวต่างกันอย่างไร และควรมีการศึกษาถึงเหตุผลและสาเหตุของการตัดสินใจทำบาปของนักเรียน เพื่อหาวิธีการป้องกันและแก้ไขไม่ให้เกิดการทำบาป เพราะจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่สังคมหรือพฤติกรรมที่เคียดชัง จนมองเรื่องของการทำบาปกลายเป็นเรื่องปกติ

References

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2512). “วิทยาศาสตร์กับสังคมปัจจุบัน”. ใน ชะลออุทกภาชน วิจัยพุทธปรัชญาเปรียบเทียบ หลักวิทยาศาสตร์.
- ฉลอง ภิรมรัตน์. (2521). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ประจักษ์การพิมพ์.
- ปาน จันทราบุตร. (2523). **ศีลธรรมกับปัญหาเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร.
- พรรณี ชูทัย. (2522). **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: วรวิทย์การพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต). (2554). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 24. นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- _____. **พุทธธรรม**. (2543). พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. **ไตรภูมิพระร่วงอิทธิพลต่อสังคมไทย**. (2543). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี สุรเตโช). (2526). **หลักธรรมสำหรับพัฒนาจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- พระภิกษุพล กตสโร (หงวนไธสง). (2549) “การศึกษาความเชื่อเรื่องบุญและบาปของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 2”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- พระมหาสินสมุทร พลจันทร์. (2544). “ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภัทรา บุญสุยา. (2545). “ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2542). **ศาสนาและจริยธรรมกับความมั่นคงของชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สมาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2516). **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- เสฐียรโกเศศ. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. (2515). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2544). **เพื่อความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับหลักกรรม**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.
- เสถียร พันธรัชนี. **ศาสนาโบราณ**. (2521). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมสวัสดิ์ เตชพฤทธินันท์. (2553). “ความรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมเรื่องกฎแห่งกรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมยุคดิจิทัล

Applying the sufficiency economy philosophy to the digital age society

ภุริพัฒน์ ธนอมศรีอุทัย

Phuriphat Thanomsriuthai

กรรมการบริหาร บริษัท เอ พลัส ซัพพลาย จำกัด

Executive Director , A PLUS SUPPLY Co.,Ltd

gotzaki@yahoo.com

บทคัดย่อ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการทำงานบนทางสายกลาง คือ รู้จักพอเพียง พอประมาณ ไม่โลภ ไม่อยากได้จนเกินไป โดยเฉพาะสังคมยุคดิจิทัลที่อยู่บนพื้นฐานระบบทุนนิยม มนุษย์ต้องการก้าวข้ามขีดความสามารถของตนเอง พัฒนาเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการความสะดวกสบาย ความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร เน้นความเจริญทางด้านวัตถุนิยมจนลืมการพัฒนาทางด้านจิตใจ ทำให้สังคมยุคดิจิทัลเสื่อมทรามด้านศีลธรรม ไม่มีคุณธรรม มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น เบียดเบียนผู้อื่นและคนรอบข้าง ฉ้อโกง และคอร์รัปชัน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานในสังคมยุคดิจิทัลจึงเป็นสิ่งที่ดียิ่ง ซึ่งจะทำให้สภาพสังคมที่เป็นอยู่ไม่เสื่อมทรามไปกว่านี้

คำสำคัญ : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ยุคดิจิทัล, ความพอประมาณ, ทางสายกลาง

Abstract

Sufficiency Economy Philosophy is a guideline for living and working on the middle path. i.e. knowing enough, moderation, not being greedy, not wanting too much. Especially in the digital age society based on capitalism. Human beings want to transcend their own abilities. Develop cutting-edge technology to meet the needs of comfort, speed of communication. Emphasize materialistic prosperity until the psychological development is forgotten. This causes the digital society to deteriorate morally, lack morality, and become more selfish. It has persecuted others and those around them, cheating and corruption, and applying the Sufficiency Economy Philosophy to life and work in the digital age society is a very good thing. This will make the existing social condition not deteriorate any more.

Keywords : Sufficiency Economy Philosophy. Digital Era. Modesty. Middle Way

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ข้อมูลข่าวสารหลั่งไหลมากมาย ผู้คนสามารถเลือกบริโภคหรือเสพข่าวสาร ซึ่งมีทั้งที่เป็นข้อมูลจริงและข้อมูลเท็จ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของผู้บริโภคที่จะกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ บางครั้งอาจจะเชื่อข่าวสารที่ผิด ๆ แล้วนำมาปฏิบัติตามจนส่งผลให้เกิดความสูญเสียทั้งเงินทองหรือแม้กระทั่งเสียชีวิต ดังจะเห็นได้จากข่าวสารหน้าจอโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอข่าวทั้งจริงบ้างเท็จบ้าง หรือบางครั้งข่าวสารนั้นยังไม่ได้มีการกลั่นกรองหรือหาข้อเท็จจริงยังไม่ได้เลย แต่ผู้บริโภคข่าวสารเหล่านั้นเชื่อไปแล้วหรือเลือกข้างไปแล้ว เช่น กรณีคดีฆ่าน้องชมพู่ คดีครูจอมทรัพย์ คดีห้วย 30 ล้าน เป็นต้น ข้อมูลข่าวสารที่หลั่งไหลมากมายและมีความรวดเร็วยิ่งขึ้นเกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย พร้อมลึบความสะดวกสบายให้กับผู้บริโภค หรือที่เราเรียกยุคการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยว่า “ยุคดิจิทัล” การพัฒนาความก้าวหน้าเพื่อความสะดวกสบาย การสื่อสารที่รวดเร็ว การมีเทคโนโลยี AI ที่ล้ำสมัย การใช้โซเชียลมีเดียที่หลากหลายเพื่อการติดต่อสื่อสารและการทำงานแบบเครือข่าย ฯลฯ ถือว่าเป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องแบบไม่หยุดหยั้งของยุคดิจิทัล เพราะการวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในปัจจุบันนี้นิยมวัดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วัดความล้ำเลิศการใช้ AI เพื่อลดการทำงานของมนุษย์ วัดการผลิตเชิงอุตสาหกรรมสะอาดหรืออุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) ซึ่งแตกต่างจากการวัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอดีตที่ใช้เครื่องมือที่เป็นปัจจัยการผลิตทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้แรงงาน มีจำนวนแรงงานมากจะได้เปรียบในการผลิต ผลิตแล้วขายในราคาถูกกว่าคนอื่น ฯลฯ ซึ่งนั่นก็หมายความว่าผลผลิตที่ได้ของประเทศจะทำได้ ส่งออกได้มากขึ้น มีการจ้างงาน คนมีงานทำ และทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เพิ่มสูงขึ้น และนั่นคือการแข่งขันในเชิงเศรษฐกิจในอดีตที่เน้นเรื่องแรงงานและปัจจัยการผลิต แต่ยุคศาสตร์การพัฒนาประเทศสมัยใหม่เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีที่เน้นการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยที่เรียกว่า “ดิจิทัล” ในการควบคุม สั่งการ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์และได้ข้อมูลข่าวสารทันที (Real Time) เพื่อตอบสนองความต้องการ (Need) ของผู้บริโภคที่ต้องการเสพสื่อผ่านโซเชียลแบบทันสถานการณ์ (ณัฐวัฒน์ คณาภิสมมติ. 2561: 144-145) เช่น สถานการณ์เงินดอลลาร์สหรัฐอ่อนค่า หนี้สาธารณะประเทศสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาส่งทหารถล่มกองกำลังอัฟกานิสถาน ขวพม่ารวมตัวกันประท้วงเพื่อขับไล่รัฐบาลทหารพม่า ฯลฯ แต่การใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต เพื่ออุตสาหกรรม เพื่อการสื่อสาร และอื่น ๆ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย หากไม่มีการควบคุมหรือการระมัดระวังในการใช้ที่ถูกต้อง ซึ่งหลาย ๆ ประเทศได้มีกฎระเบียบและข้อห้ามในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และรวมถึงประเทศไทยด้วย สังคมสมัยใหม่ที่ดำเนินไปด้วยดิจิทัลที่ทันสมัย หากไม่ระมัดระวังและรู้ทันเทคโนโลยีดิจิทัลก็จะมีผลเสียมากกว่าผลดี ประเทศไทยได้มีการเน้นการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปตามระดับ โดยใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการขับเคลื่อนประเทศเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) เป็นต้นมา จุดมุ่งหมายเพื่อให้ก้าวทันต่อยุค

โลกาภิวัตน์ เพื่อให้พร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม (ค่านาย อภิปรีญาสกุล. 2558: 45-46) ให้เกิดความสมดุล ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยความพอเพียงจากปรัชญาที่พ่อหลวง (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9) ได้ตรัสไว้ให้เน้นความพอเพียง พอควร พออยู่พอกิน มีความสุขไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน เป็นต้น ซึ่งสังคมยุคดิจิทัลในประเทศไทยควรตระหนักในการบริโภคเป็นอย่างยิ่ง การใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัลหากมีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใจ มโนสำนึกหรือในจิตใจเบื้องต้นจะทำให้สังคมและสิ่งแวดล้อมรอบข้างดีขึ้น เป็นสังคมที่น่าอยู่มากขึ้น

เข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเผยแพร่เพื่อให้พสกนิกรชาวไทยได้ใช้ชีวิตบนทางสายกลาง เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตในระดับสังคมท้องถิ่นและตลาดระดับสากล เน้นแนวทางที่สมดุล โดยประเทศชาติสามารถทันสมัย และก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ ดังพระราชดำริที่ว่า “มันไม่มีความจำเป็นที่เราจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC)” พระองค์ทรงอธิบายว่า ความพอเพียงและการพึ่งตนเอง คือ ทางสายกลางที่จะป้องกันการเปลี่ยนแปลงความไม่มั่นคงของประเทศชาติได้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 มีใจความว่า...“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป”...

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล และองค์กรทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพตนเองและสภาวะแวดล้อม ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองโดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งนำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

เศรษฐกิจ หมายถึง งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542)

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี

และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้ความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (ค่านาย อภิปรัชญาสกุล. 2558: 38)

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน ที่มีความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2562: 80) ได้อธิบายและบรรยายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ... “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็ม ที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป”...

วิธีดำเนินการไปสู่เป้าหมาย 4 ด้านตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การใช้ 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข่นั้นคือ 3 ห่วง ได้แก่ พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ส่วนอีก 2 เงื่อนไข่นั้น ได้แก่ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม

ห่วงที่ 1 คือ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ห่วงที่ 2 คือ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจ ดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วน โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

ห่วงที่ 3 คือ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม (ค่านาย อภิปรัชญาสกุล. 2558: 40-42)

เงื่อนไขที่ 1 คือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ประกอบด้วย ความรอบรู้ คือ ความรู้ลึกในงานที่ทำและความรู้กว้างในสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ ความระลึกรู้ (สติ) คือ การยังคิดพิจารณาและรู้ทันสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะกระทำการใด ๆ และความรู้ชัด (ปัญญา) คือ การเห็นและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างชัด ถูกต้องตามเหตุตามผลและความจริง

เงื่อนไขที่ 2 คือ เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปอย่างดีงาม ประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต คือ ความประพฤติชอบ มีการพูดและการกระทำซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน ต่อตนเอง และผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง มีเจตนาบริสุทธิ์ ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง และไม่เอาเปรียบ ความอดทน มีความเพียร คือ ความบากบั่น ความกล้าแข็ง มีความหนักแน่น ไม่ท้อถอย ทำให้การดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไปจนประสบความสำเร็จ

และความรอบคอบระมัดระวัง คือ การพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในทุกแง่มุมก่อนที่จะดำเนินงาน เพื่อมิให้เกิดความเผลอเรอและพลั้งพลาด

ภาพที่ 1 สามห่วงสองเงื่อนไขของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: แฟ้มสะสมงานออนไลน์ หมวดสังคมศึกษา : เศรษฐกิจพอเพียง. ออนไลน์. 2560

เข้าใจยุคดิจิทัล

โลกก้าวหน้าไปไกลมากขึ้นตามเทคโนโลยีและพฤติกรรมการใช้งาน มีการพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ ทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง ยุคปัจจุบันนี้เรียกว่า “ยุคดิจิทัล” เป็นยุคที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างครบครัน มีระบบ AI เข้ามาเกี่ยวข้องในการใช้ชีวิตมากยิ่งขึ้น ซึ่งเกิดจากการพัฒนาศักยภาพในการประดิษฐ์ของมนุษย์ เพื่อก้าวข้ามขีดความจำกัดต่าง ๆ รวมถึงเป็นการออกแบบงานสร้างสรรค์จากความคิดของคนรุ่นใหม่และพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ หรือจะเรียกยุคนี้ก็อย่างหนึ่งว่า “ยุค Machine to Machine” ซึ่งเป็นยุคที่เราสามารถปิด-เปิดเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านของเราด้วยระบบแอปพลิเคชัน สั่งปรี้งานผ่านระบบอินเทอร์เน็ตจากที่ไหนก็ได้ของโลก เป็นต้น ความรวดเร็วและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เกิดจากความก้าวหน้าจากการประดิษฐ์ของมนุษย์มีแนวโน้มจะพัฒนาต่อยอดไปไกลมากยิ่งขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องปรับตัวให้ทันเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น เพราะนั่นคือการใช้ชีวิตเพื่อตอบโจทย์ในชีวิตประจำวันที่ยั่งยืน

ยุคดิจิทัล (Digital Era) คือ สิ่งในโลกของเรากำลังให้ความสำคัญทั้งในด้านธุรกิจการทำงาน ด้านสาธารณูปโภคไปจนถึงการใช้ชีวิตประจำวันของคนทั่ว ๆ ไป ดิจิทัลที่ว่านี้เป็นการเรียกรวม ๆ ของเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นมาเพื่อช่วยให้ชีวิตของผู้คนสะดวกสบายยิ่งขึ้นและสนองความต้องการของมนุษย์ในแบบใหม่ ๆ อีกด้วย โดยสิ่งที่คนส่วนมากเข้าถึงและใช้กันเป็นประจำในชีวิตประจำวันก็คือโซเชียลมีเดีย (Social Media) ซึ่งโซเชียลมีเดียนี้มีลักษณะเป็นกลุ่มสังคมออนไลน์ (Subbrain. 2019: Online)

สังคมยุคดิจิทัลมีวิวัฒนาการและเริ่มต้นจากการที่มนุษย์พัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อมาใช้งานแทนเครื่องที่ดั้งเดิมที่มีการเก็บข้อมูลแบบเป็นแฟ้มเอกสาร หรือการพิมพ์หนังสือด้วยเครื่องพิมพ์ดีด โดยการพัฒนาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ให้สามารถเชื่อมโยงกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สามารถส่งข้อมูลข่าวสารไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วไร้ขีดจำกัด และมีการพัฒนาจาก PC Computer มาเป็น Tablet Computer และพัฒนาให้สามารถใช้งานได้สะดวกและคล่องตัวมากขึ้นเป็น Tablet และ Smart Phone ที่เราใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยการทำงานผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบให้สามารถเลือกใช้งานตามความต้องการ สามารถทำงานได้สะดวกรวดเร็วมีประสิทธิภาพ ค่าใช้จ่ายน้อย ในการบริหารจัดการ การผลิต การค้า การลงทุน การบริการ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน (ปิ่นท๊อต กาญจนะวสิต. 2560: 5-6) ซึ่งแบ่งวิวัฒนาการของสังคมยุคดิจิทัลออกเป็น 4 ยุคดังนี้

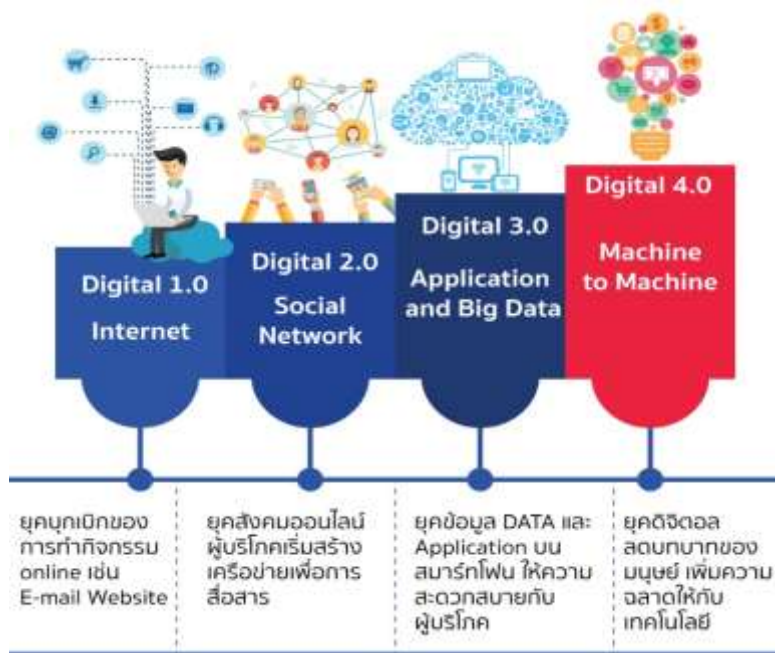
1. ยุค 1.0 : Internet เป็นยุคที่เริ่มต้นการนำอินเทอร์เน็ตมาใช้งานในการดำเนินชีวิตและการทำงาน เปลี่ยนจากสังคมออฟไลน์ (Offline) เป็นสังคมออนไลน์ (Online) มากยิ่งขึ้น มีการจัดทำเว็บไซต์ของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะ มีการส่งจดหมายทางอีเมล แทนการส่งจดหมายทางไปรษณีย์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนหันมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการทำธุรกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

2. ยุค 2.0 : Social Media เป็นยุคที่มีการพัฒนาแอปพลิเคชันต่าง ๆ มาใช้บนเครื่องคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือ สามารถติดต่อสื่อสารบนโลกออนไลน์ เป็นเครือข่ายสังคม Social Network สามารถพูดคุยหรือแชตกับเพื่อนทางออนไลน์ทั้งเป็นกลุ่มและบุคคล พัฒนา Social Media สำหรับการดำเนินธุรกิจผ่านระบบออนไลน์ทำให้ผู้บริโภคและผู้บริการสามารถติดต่อกันได้ง่ายยิ่งขึ้นโดยลดต้นทุนในการลงทุน และนอกจากนั้นยังมีประโยชน์ในการสื่อสารประชาสัมพันธ์หน่วยงานหรือองค์กรให้มีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น ซึ่งทุกคนสามารถคิดคอนเทนต์ (Content) ในการนำเสนอตัวเองหรือสินค้าที่จะนำเสนอได้ง่ายยิ่งขึ้น

3. ยุค 3.0 : Data เป็นยุคของการใช้ข้อมูลหรือ Data โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลประมวลผลข้อมูลหรือสารสนเทศที่ถูกนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยใช้ระบบคลาวด์ (Cloud Computing) มาช่วยอำนวยความสะดวก จัดเก็บข้อมูล ทำให้สามารถพัฒนาแอปพลิเคชันจำนวนมากมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ผ่าน Social Media ทำให้เกิดการขยายตัวในการทำธุรกรรมขององค์กรได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น มีการสร้างแพลตฟอร์ม (Platform) ต่าง ๆ เพื่อให้บริษัทหรือบุคคลภายนอกนำสินค้าหรือบริการมาไว้บนแพลตฟอร์ม ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถซื้อขายสินค้าและบริการบนแพลตฟอร์มได้ เช่น Facebook, Youtube เป็นต้น ซึ่งในยุคนี้ใครมีข้อมูลมากก็จะมีอำนาจทางการตลาดมาก

4. ยุค 4.0 : Machine to Machine เป็นยุคที่การพัฒนาเทคโนโลยีทำให้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ มีความฉลาดสามารถติดต่อสื่อสารและสั่งการให้ทำงานเองได้อย่างอัตโนมัติ สามารถเปิด-ปิด หรือสั่งงานผ่านแอปพลิเคชันได้โดยไม่ต้องกดสวิตช์ที่ตัวอุปกรณ์ การสั่งงานด้วยคำพูดในโทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน ให้ถ่ายภาพหรือ

เขียนข้อความอัตโนมัติ ในยุคนี้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Mobile Platform. AI หรือปัญญาประดิษฐ์. 3D Printing. Internet of Things. Fintech จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้มากขึ้นเรื่อย ๆ

ภาพที่ 2 วิวัฒนาการยุคดิจิทัล

ที่มา : ยุค Digital 4.0 เมื่อโลกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี. ออนไลน์. 2561

ยุคดิจิทัลแบบพอเพียง

ความเข้าใจของคนทั่วไปเกี่ยวกับยุคดิจิทัลคือเป็นยุคที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถสนองความต้องการของคนให้มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันง่ายขึ้น โดยสิ่งที่คนส่วนมากเข้าถึงและใช้กันเป็นประจำในชีวิตประจำวันก็คือโซเชียลมีเดีย (Social Media) ซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มสังคมบนโลกออนไลน์ที่มีหน้าที่เป็นแหล่งสื่อสารสมัยใหม่และเป็นแหล่งพบปะพูดคุยกันของผู้คนผ่านอุปกรณ์อย่างเช่น Smart Phone. Tablet. PC Computer และ Laptop Computer เป็นต้น การมีสื่อโซเชียลที่มีข้อมูลรวดเร็วหลากหลายรูปแบบ รายงานทันต่อสถานการณ์เพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการความรวดเร็วในยุคสมัยใหม่ โดยข้อมูลเหล่านั้นที่นำเสนอผ่านโซเชียลส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้กลั่นกรอง ไม่รู้ว่าเป็นข่าวจริงหรือข่าวลวง ผู้บริโภคมีหน้าที่กลั่นกรองข่าวด้วยตนเอง ซึ่งจะเลือกเชื่อหรือไม่เชื่อไปแล้วแต่ความสะดวกหรือตามข้อมูลของแต่ละคนมีอยู่ในการตัดสินใจเชื่อ ซึ่งสิ่งที่ปรากฏให้เห็นเป็นประจำก็คือการแบ่งเป็น 2 ฝ่าย และมีการ

ได้เพียง ด้วยการหาข้อมูลต่าง ๆ มาเสนอเพื่อเอาแพ้อาชนะกันไปข้างหนึ่ง ซึ่งภาษาสมัยใหม่เรียกว่า “คอมเมนต์ล่อเป้า เพื่อให้ทัวร์ลง”

ยุคดิจิทัลภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งขับเคลื่อนด้วยระบบทุนนิยมให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกมากกว่าปัจจัยภายในหรือจะเรียกว่า ให้ความสำคัญกับวัตถุนอกกายมากกว่าให้ความสำคัญด้านจิตใจ ต้องการสิ่งที่จับต้องได้ทันที ตื่นเต้น ตื่นตา ไร่ใจ และที่สำคัญสามารถซื้อขายได้ โดยมีเงินในรูปแบบใดก็ได้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (จุมพล พูลภัทรชีวิน. 2560) จุดมุ่งหมายของคนส่วนใหญ่คือการหาประโยชน์สูงสุดส่วนตน ประสบความสำเร็จโดยใช้ทางลัด ใช้ทุนน้อยในการลงทุนแต่ได้กำไรมาก มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยไม่สนใจเรื่องคุณธรรม ความถูกต้องที่ฝังามที่เป็นปัจจัยภายใน เช่น แชร์ลูกโซ่แม่แม่ณี เมจิกสกิน กาแฟลดหุ่น เป็นต้น

การติดกับดักความอยากมี อยากได้ อยากเป็น แบบเร่งรีบในยุคดิจิทัล ทำให้คนส่วนมากมีความคิดว่า “ทำน้อยต้องได้มาก ด้วยวิธีการโกง รับสินบน คอร์รัปชั่น ฯลฯ เป็นการลดเวลารวย เพิ่มเวลาโลภ” การได้ใช้ความร่ำรวย ความสะดวกสบาย กินหรืออยู่แพง ฯลฯ ต่อสาธารณะบนโลกออนไลน์ในยุคดิจิทัลเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่นิยมทำกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งถือว่าเป็นบรรทัดฐานและการใช้ชีวิตของคนสมัยนี้ การโหล่งสิ่งของต่าง ๆ ที่มีความหรูหรา ราคาแพง ทำให้คนใกล้ชิดบางคนอิจฉา ไม่ต้องการให้คนอื่นได้ดีกว่า จึงเกิดความโลภซึ่งเป็นที่มาของการคดโกง คอร์รัปชั่น และการไปเบียดเบียนผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จเร็วขึ้น ซึ่งหากไม่มีการพัฒนาภายในคือด้านจิตใจให้มีความพอเพียง รู้จักพอดี ไม่โลภ ไม่อิจฉา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น สังคมรอบข้างก็จะน่าอยู่และดีขึ้น

การใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่บนโลกโซเชียลในยุคดิจิทัล ท่องอยู่บนโลกอินเทอร์เน็ต รับรู้ข้อมูลข่าวสารบนเว็บไซต์ทั่วโลก ทำธุรกิจซื้อขายผ่านออนไลน์ ซื้อมีงผ่านแอปพลิเคชันรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจากรายงานของกูเกิล เอเชีย และ เทมาเสกของสิงคโปร์ภายใต้หัวข้อ “e-Conomy Southeast Asia Spotlight 2017” ปรากฏว่าประเทศไทยมีผู้ใช้สมาร์ตโฟนเพื่อการออนไลน์เฉลี่ยคนละ 4.2 ชั่วโมง/วัน (ไทยรัฐออนไลน์. 2560) ซึ่งถือว่าเป็นประเทศที่มีผู้คนใช้เวลาบนโลกอินเทอร์เน็ตนานที่สุดในอาเซียน ความพอเพียงในยุคดิจิทัลที่จะช่วยระงับความอยากได้ อยากมี อยากประสบความสำเร็จ ต้องระงับจากภายใน นั่นคือ “จิตใจ” การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีซึ่งเป็นห่วงที่ 3 ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นให้รู้เท่าทันสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เตรียมตัวเตรียมใจให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความพอประมาณ คือ ห่วงที่ 1 ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นความพอดี ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป พอประมาณ ต้องใช้ปัญญาในการตัดสินใจ และใช้สติควบคุมการตัดสินใจ เพราะในยุคดิจิทัลการทำกิจกรรมและการซื้อขายมีความรวดเร็ว ที่คนส่วนใหญ่เรียกว่า “แค่ขยับนิ้วก็ทำให้โลกเล็กลงได้” นั้นหมายความว่า เงินในกระเป๋าของเราจะไปอยู่กระเป๋าของคนอื่นได้รวดเร็วหากแค่เราขยับนิ้ว ซึ่งนั่นก็เป็นความจริง เพราะในปัจจุบันผู้คนนิยมซื้อสินค้าผ่านออนไลน์ แค่ท่องโลกอินเทอร์เน็ต เลื่อนหน้าจอโทรศัพท์ไปเรื่อย ๆ ก็สามารถทำให้เราจ่ายเงินออกจากกระเป๋าโดยไม่รู้ตัว เป็นต้น ดังนั้น ความพอประมาณ พอดี ที่เป็นหลักสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นสิ่งที่คนทุกยุคทุก

สมัยพระเจ้าอยู่หัวเสมอ เพราะหากไม่มีความพอดีแล้ว จะทำให้ความโลภเข้าครอบงำ ส่งผลทำให้ตัวเอง ครอบครอง และผู้อื่นเดือดร้อนได้เสมอ

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในยุคดิจิทัล

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าวิถีดำเนินการไปสู่เป้าหมายตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ก็คือ การใช้สาม ห่วงและสองเงื่อนไข ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้ที่นำไปประยุกต์ใช้จะใช้อยู่ในด้านใด เช่น ด้านการพัฒนาประเทศ ด้านสังคมและ วัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการครอบครัวและชุมชน เป็นต้น ในสังคมยุคดิจิทัลการตัดสินใจและการ ฉกฉวยโอกาสที่รวดเร็วเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ หรือบางครั้งอาจนำไปสู่ความล้มเหลวและความหายนะของ ชีวิตก็ได้เช่นกัน เพราะความรวดเร็วของการติดต่อสื่อสารและข้อมูลข่าวสารทำให้คนส่วนใหญ่ตัดสินใจเร็วเกินไป โดยไม่ได้คิดไตร่ตรองหรือพิจารณาให้รอบครอบเสียก่อนจึงค่อยลงมือทำ เช่น กรณีคดีแชร์แม่หมณี ที่ลูกแชร์ได้หลงเชื่อ คำโฆษณาจำนวนมาก จากปากต่อปาก จากโฆษณาชวนเชื่อ โดยมี “เงิน” เป็นสื่อล่อใจทำให้อยากได้ อยากรวย ลงทุนน้อย ได้กำไรตอบแทนสูง ไม่ต้องเหนื่อย ซึ่งผลที่ได้ก็คือการถูกหลอกหลวง ทำให้สูญเสียทรัพย์สินที่สะสมมาได้ทั้งหมด ไปจากความโลภที่เกิดขึ้นเพียงชั่วครว เป็นต้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับทุกยุคทุก สมัย ถ้าหากสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวิถีความเป็นอยู่หรืองานที่ทำอยู่จะก่อให้เกิดความสุขและการ ดำเนินงานเรียบง่าย ไม่เบียดเบียนและเดือดร้อนตนเองและผู้อื่น ฉะนั้น การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้ในสังคมยุคดิจิทัลจึงไม่มีอะไรที่แปลกใหม่หรือแตกต่างกับการนำไปประยุกต์ใช้การเหตุการณ์อื่น ๆ นั่นคือ การดำเนินการตาม “สามห่วงสองเงื่อนไข” นั่นเอง ซึ่งพอจะอธิบายได้ดังนี้

ห่วงที่ 1 ความพอประมาณ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “มัญญัญญา” คือ รู้จักประมาณในการผลิต และการบริโภค (ตโรณ พงศ์มพัฒน์. 2559: 105) ความรู้จักพอประมาณในการผลิตเกิดจากการใช้เทคโนโลยีที่ เหมาะสม การลงทุนไม่แพงเกินไปจนเป็นหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่แสวงหาผลประโยชน์หรือกำไรจนเกินควร ไม่ผลิตสิ่งที่ มอมเมาประชาชนในทางลบต่อสังคม พัฒนานวัตกรรมเพื่อความอยู่ดีกินดีต่อคนหมู่มาก เป็นต้น ความรู้จัก พอประมาณในการบริโภคเกิดจากการใช้หรือเสพสื่อออนไลน์หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่หลงเชื่อคำเชิญชวนให้ ลงทุนเพื่อผลตอบแทนที่มากเกินไป ไม่เกิดความโลภจากโฆษณาจูงใจ ไม่กดซื้อป๊อปปูล่าออนไลน์จนเกินกำลังใช้จ่ายของ ตนเอง เป็นต้น

ห่วงที่ 2 ความมีเหตุผล การมีสติยังรู้ความเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยต่าง ๆ สังคมยุคดิจิทัลอยู่บนความเสี่ยง ของการเปลี่ยนแปลง (Disruption) ต้องมีสติและความพร้อมอยู่เสมอ พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เพราะ มนุษย์เป็นสัตว์ที่ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เร็ว การพัฒนาเทคโนโลยียุคดิจิทัลมีความทันสมัยมากขึ้น ทำให้มนุษย์ ทำงานน้อยลง มีการพัฒนาหุ่นยนต์ (Robot) เพื่อการผลิตมากขึ้น ทำให้ผู้ผลิตลดจำนวนแรงงานคนและเพิ่มจำนวน หุ่นยนต์มากขึ้น ซึ่งนั่นหมายความว่า คนจะตกงาน ไม่มีงานทำ ไม่มีเงิน ไม่มีรายได้ ถ้าหากมีสติยังรู้และ เตรียมพร้อมอยู่เสมอ จะทำให้สามารถเตรียมมือรับรองสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ เพราะงานบางอย่างหุ่นยนต์ไม่

สามารถทำงานแทนมนุษย์ได้ เช่น งานที่เป็นแนวออกแบบสร้างสรรค์ งานที่เป็นความรู้เชิงจิตวิญญาณ ศิลปวัฒนธรรม ความรู้วิธีการออกแบบท่าทาง เป็นต้น

ภาพที่ 3 หุ่นยนต์สำหรับการผลิตสินค้าในอุตสาหกรรมยุคดิจิทัล
ที่มา : ตันแลนด์ ดินแดนแห่งความสุข. ออนไลน์. 2558

ห่วงที่ 3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความไม่ประมาทในการใช้ชีวิต หลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น การใช้ชีวิตแบบไม่ประมาทและลดความเสี่ยงในสังคมยุคดิจิทัลจำเป็นต้องระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง “ตาต้องไว ใจต้องกล้า ใช้สติและปัญญาพิจารณาให้รอบคอบ” เพราะดิจิทัลทำให้ผู้ที่มีจิตใจอ่อนไหวคล้อยตามได้ง่าย เชื่อง่าย และนำมาสิ่งที่เห็นผ่านสื่อออนไลน์มาปฏิบัติตาม เช่น พฤติกรรมการโง่โง่เพื่อการช่วยเหลือต่าง ๆ ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นข่าวจริงหรือข่าวปลอมก็ยังไม่ทราบแน่ชัด แต่ด้วยความสงสัยและสังคมพฤติกรรมเลียนแบบก็ทำการโอนเงินให้พวกมิจฉาชีพที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์ ทำให้เสียเงินโดยใช่เหตุ เป็นต้น

เงื่อนไขที่ 1 ความรู้ การรู้เท่าทันดิจิทัลและเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและพัฒนาประเทศเพื่อความเป็นเลิศ การอยู่ดีกินดีของประชาชน เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาหาความรู้ เพื่อให้รู้กระบวนการการเปลี่ยนแปลงและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเข้ากับตำราปรัชญาของขงจื๊อที่ว่า “รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง”

เงื่อนไขที่ 2 คุณธรรม สิ่งที่น่ากลัวของสังคมยุคดิจิทัล คือการไม่รู้จักกันมาก่อนของกลุ่มสังคมออนไลน์หรือการสนทนากลุ่มออนไลน์ ซึ่งไม่รู้ว่าใครมีจิตใจเป็นเช่นใด มีพฤติกรรมและนิสัยใจคอเป็นอย่างไร การประเมินพฤติกรรมเชิงกายภาพขาดหายไป ส่วนใหญ่เป็นการวัดดวง วัดใจ ซึ่งกันและกัน เช่น การซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าออนไลน์ โดยใช้วิธีการโอนเงินให้ก่อนแล้วค่อยส่งของให้ ซึ่งบางครั้งก็ได้สินค้าตามที่ต้องการ หรือบางครั้งอาจจะได้

สินค้าที่ไม่พึงประสงค์ก็ได้ อาทิ สั่งซื้อโทรศัพท์ แต่ได้รับบล็อกผลไม้ เป็นต้น การมีคุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาจากด้านใน พัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพตัวเอง มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของตัวเอง โดยเฉพาะการทำอาชีพการค้าขายออนไลน์ จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ เพราะนั่นคือเครดิตความเชื่อถือของร้านค้า นั่นเอง เช่น ลูกค้าสั่งซื้อโทรศัพท์จากร้านผ่านออนไลน์ ก็ต้องส่งโทรศัพท์ให้กับลูกค้า หากมีปัญหาที่พร้อมเคลมประกันให้กับลูกค้า เป็นต้น

สรุป

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่เราเรียกว่า “Disruption” เป้าหมายของมนุษย์คือ “ความสุข” ไม่ว่าจะเป็นความสุขทางกาย เช่น สุขเพราะมีรถคันหรู สุขเพราะมีบ้านหลังใหญ่ สุขเพราะได้กินหรืออยู่สบาย สุขเพราะมีเพื่อนร่วมงานที่ดี ฯลฯ และความสุขภายในหรือความสุขที่ยั่งยืน ซึ่งเกิดจากจิตใจที่มีความสุข ยินดีด้วยเมื่อผู้อื่นได้ดี ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น รู้จักพอเพียง พอประมาณ ไม่โลภมากเกินไป รู้จักพอ เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดความสุขได้เสมอ การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันในสังคมยุคดิจิทัลถือว่าเป็นเรื่องท้าทาย โลกของทุนนิยมที่บริโภควัตถุ สิ่งอำนวยความสะดวกทางกาย บุขาวัตถุนิยมเป็นใหญ่ ให้ความสำคัญกับเงิน (Money) ที่เปรียบเสมือนพระเจ้า สามารถแลกและบันดาลความสุขทางกายให้ได้ตามคำขอ (หากมีเงิน) สังคมก็จะพึ่งพากันในรูปแบบการว่าจ้าง เป็นเจ้านายกับลูกน้อง เป็นนายทุนกับคนขายแรงงาน ไม่ใช่เพื่อนร่วมโลกที่ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน นั่นแสดงว่า หากไม่มีเงินก็จะไม่มีความสุข แต่ถ้าหากมีเงินความสุขก็จะเกิดขึ้น นั่นคือสุขที่สังคมยุคดิจิทัลสื่อให้เห็นผ่านโลกออนไลน์ซึ่งเราก็เห็นกันจนชินตาในปัจจุบันนี้ สุดท้ายแล้วสุขที่แท้จริง คือ สุขทางใจ ความสุขที่ยั่งยืน ที่เกิดจากจิตใจที่เป็นกุศล คิดดี ทำดี รู้จักพอประมาณตามหลักโภชนาณมัตถยัตถุตา เดินทางสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ไม่ต้องจนเกินไป ไม่หย่อนจนเกินไป ให้พอประมาณอยู่บนทางสายกลาง ซึ่งนั่นก็คือการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามอัตภาพตามยุคตามสมัย ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะเลือกประยุกต์ใช้ในมิติใด เวลาใด สถานที่ใด และงานแบบใด

Reference

- ณฐวัฒน์ คณารักษ์สมบัติ. (2561). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบ Real-Time Marketing ในยุคประเทศไทย 4.0. : 144-145). วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน.
- คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2558). เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โฟกัสมีเดีย แอนด์ พับลิชชิง จำกัด.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2562). ความสุขที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: หจก. สามลดา.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2560). จิตวิวัฒน์ : ความสำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างมิติภายในกับมิติภายนอก : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจดิจิทัล. สืบค้น 13 เมษายน 2564. จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_561861

- Siraprapa Puwong. (2560). **แฟ้มสะสมงานออนไลน์ เศรษฐกิจพอเพียง**. สืบค้น 10 เมษายน 2564. จาก http://portblackcat.blogspot.com/p/blog-page_14.html
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). **คนไทยใช้มือถือออนไลน์นานที่สุด**. สืบค้น 14 เมษายน 2564. จาก <https://www.thairath.co.th/news/tech/1154602>
- ปิ่นททัต กาญจนะวสิต. (2560). **โลกยุค 4.0**. สืบค้น 15 เมษายน 2564. จาก [http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/m8455/8455โลกยุค% 204.0.pdf](http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561/PDF/m8455/8455โลกยุค%204.0.pdf)
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **ยุค Digital 4.0 เมื่อโลกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี**. สืบค้น 15 เมษายน 2564. จาก <http://www.ops.moe.go.th>
- Oknation. (2558). **ต้นแลนด์ ดินแดนแห่งความสมดุล**. สืบค้น 15 เมษายน 2564. จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/wanwichakaewbubpha/2015/04/23/entry-1>
- Subbrain. (2019). **Important people in Digital Era**. Retrieved 16 April 2021. From <https://www.sub-brain.com/marketing/important-people-in-digital-era/>
- ธีรณ พงศ์มพัฒน์. (2559). **เศรษฐศาสตร์เพื่อความสุข**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

การจัดการสวัสดิการเพื่อคุณภาพชีวิตของข้าราชการไทย
Welfare management for the quality of life of Thai government officials

มาลินี เกลิ้งล้ำ

Malinee Klianglam

กรรมการบริหาร บริษัท พี แอนด์ พี อิเล็คทรอนิกส์ เทคโนโลยี จำกัด

Executive Director P&P Electronic Technology Co.,Ltd.

malinee.k@ppetech.com

บทคัดย่อ

คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งปรารถนาของข้าราชการไทยไม่ว่าจะปฏิบัติหน้าที่อยู่ในองค์กรรัฐใด หน่วยงานใด หรือตำแหน่งหน้าที่การงานใดก็ตามย่อมเป็นหน้าที่ของระบบราชการที่ดูแลและตอบสนองต่อความต้องการของ ข้าราชการในสังกัดที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ. 2551 ในมาตรา 34 บัญญัติ ไว้ว่า “การจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนต้องเป็นไปเพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ และความ คุ่มค่า โดยให้ข้าราชการปฏิบัติราชการอย่างมีคุณภาพ คุณธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ” ที่สามารถสร้างความ ภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานภายใต้บริบทที่ตอบสนองต่อภารกิจหลักของภาครัฐทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการ สภาพแวดล้อมสถานที่ทำงาน ความสุขในการทำงาน ค่าตอบแทน การรักษาพยาบาลและสุขภาพ ค่าเล่าเรียนบุตร วันหยุดพักผ่อน การลดความเครียด เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาที่เป็นกัลยามิตร และความก้าวหน้าต่ออาชีพ เป็นต้น ถึงแม้ปัจจุบันข้าราชการจะมีสวัสดิการมากมายแต่ด้วยข้อจำกัดและรูปแบบการบริหารองค์กรยังไม่สามารถ รองรับความต้องการของข้าราชการได้มากนักจึงต้องมีการสวัสดิการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่าง สูงสุดจนสามารถสร้างความสุขตามลักษณะคุณภาพชีวิตที่ควรจะต้องจัดสวัสดิการ ดังนี้ 1.การจัดการสภาพแวดล้อมให้ เหมาะสม 2.ปรับวิธีการทำงานที่ช่วยลดความเครียดลงไป 3.ปรับใช้องค์กรแห่งความสุขให้กลายเป็นวัฒนธรรม องค์กร 4. ปรับรูปแบบการทำงานให้มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจ 5.เพิ่มสมรรถนะจิตบริการ 6.การสร้างขวัญ และกำลังใจให้กับข้าราชการ

คำสำคัญ : การจัดการสวัสดิการ, คุณภาพชีวิตข้าราชการไทย.

Abstract

Good quality of life is the desire of Thai government officials, regardless of whether they work in any government organization, organization, or position in any job position, it is the duty of the bureaucratic system to take care of and respond to the needs of the relevant government

officials. Acquired with the Civil Service Act BE 2551 in Section 34 stipulated that "the organization of civil servants must be in order to achieve the mission of the state. Efficiency And value By allowing government officials to perform public service with quality, morality and good quality of life "that can create pride in their performance in a context that responds to the main missions of all government sectors Whether it is the welfare, the environment, the workplace Pleasure at work, compensation, medical care and health Child tuition fee Vacation Stress reduction Colleague Friendly bosses And career advancement, etc. Even though the civil servants now have many benefits, but with the limitation and the organizational management model is still unable to support the needs of the civil servants, there must be welfare that can meet the needs. Can The maximum that can create happiness according to the quality of life that should be provided the following welfare. 1. Management of the environment to suit. 2. Adjust a way of working that helps reduce stress. 3. Adopt the happy organization into corporate culture 4. Adjust the working style to be flexible and decentralized. 5. Enhance the mental performance of services. 6. Mechanisms for building the morale of government officials

Key words: Welfare Management, Quality of life of Thai civil servants.

บทนำ

“ข้าราชการพลเรือน” คือบุคลากรหลักของหน่วยงานราชการ ผู้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแต่ละหน่วยงานที่ต้องประสานกับประชาชนโดยตรงรัฐบาลจะประสบความสำเร็จ ในการนำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากประชาชน และประชาชนจะให้การสนับสนุนรัฐบาลหรือไม่ นั้นขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานราชการ (วรวิเศษ ทองขานา และคณะ, 2560 : 206) และเพื่อให้ข้าราชการสามารถปฏิบัติดูแลประชาชนขององค์กรรัฐก็ได้จัดสวัสดิการให้กับข้าราชการในฝ่ายอันเป็นไปตามกรอบของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ. 2551 ในมาตรา 34 บัญญัติไว้ว่า “การจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนต้องเป็นไปเพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพ และความคุ้มค่า โดยให้ข้าราชการปฏิบัติราชการอย่างมีคุณภาพ คุณธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี” รวมทั้ง มาตรา 72 บัญญัติว่า “ให้ส่วนราชการมีหน้าที่ดำเนินการให้มีการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญ เพื่อให้ข้าราชการพลเรือนสามัญมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม คุณภาพชีวิต มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ” แต่จากรายงานผลการวิจัยบางส่วนกลับพบว่า ข้าราชการมีระดับคุณภาพชีวิตการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง (สุภารัตน์ สีสั่ง, 2560) นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของข้าราชการเกี่ยวกับ เงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการต่างๆ ไม่เพียงพอต่อสถานะเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน วัสดุ อุปกรณ์ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอหรือไม่เอื้อต่อการปฏิบัติงานในยุคปัจจุบัน เช่น Internet Wifi เป็นต้น รวมไปถึง ปริมาณงาน

ภาระหน้าที่ที่หน่วยงานต้องดำเนินการตามนโยบายและงานของหน่วยงานอื่น นอกเหนือจากงานประจำตามอำนาจหน้าที่ ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการต้องไปปฏิบัติงานตามภารกิจพิเศษ ส่งผลทำให้เกิดความไม่สมดุลค่าตอบแทนที่ได้รับ ทำให้บุคลากรต้องแบกรับภาระที่เพิ่มขึ้น เกิดภาระหนี้สิน (กนกวรรณ ชาเหลา, 2560 : 13) จึงทำให้องค์กรภาครัฐบางแห่งปรับบทบาทไปสู่การดูแลข้าราชการให้มีคุณภาพชีวิตที่มากขึ้นด้วยการส่งเสริมให้ส่วนราชการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมาะสม เสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และอำนวยความสะดวกให้ข้าราชการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ส่วนราชการดำเนินการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้ข้าราชการมีสุขภาพที่ดีเสริมสร้างให้ข้าราชการมีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่นและเข้มแข็งมีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมกับลักษณะงานในแต่ละส่วนราชการ ให้ข้าราชการมีความเชื่อถือและไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน ให้มีจิตสาธารณะ มีความรัก และความสามัคคีภายในองค์กร เสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการออม และการบริหารจัดการด้านการเงินให้แก่ข้าราชการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และสร้างความสุขให้แก่ข้าราชการ (องค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก, 2564 : 2-6)

เพราะฉะนั้น จากสภาพปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการขององค์กรภาครัฐเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของข้าราชการอาจจะต้องทบทวนบริบทการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน ขั้นกลางและขั้นสูงสุดที่เปิดโอกาสให้ข้าราชการได้แสดงความต้องการแต่ละส่วนบุคคล ผ่านการรวบรวมและจัดการข้อมูลแห่งชาติที่ไปสู่การปรับระบบการบริหารจัดการสวัสดิการที่ส่งผลต่อการบริการประชาชนหรือประสิทธิภาพขององค์กรภาครัฐในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นประเด็นสภาพสิ่งแวดล้อมภายใน การทำงานที่ช่วยลดความเครียด การสร้างวัฒนธรรมความสุขใหม่ๆ การทำงานที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น การกระจายอำนาจต่อการตัดสินใจ รวมไปถึงความมีจิตบริการและการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับข้าราชการ ซึ่งอาจจะตอบโจทย์คุณภาพชีวิตของข้าราชการในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้ไม่มากนัก

คุณภาพชีวิตของข้าราชการไทยในปัจจุบัน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการไทยในปัจจุบันอยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย 3 มาตราหลักๆ ได้แก่ มาตรา 34 บัญญัติไว้ว่า “การจัดระเบียบข้าราชการพลเรือนต้องเป็นไปเพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่าโดยให้ข้าราชการปฏิบัติราชการอย่างมีคุณภาพคุณธรรมและมีคุณภาพชีวิตที่ดี” มาตรา 13 วรรค 8 บัญญัติไว้ว่า “ให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ส่งเสริม ประสานงาน เผยแพร่ ให้คำปรึกษาแนะนำ และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการ และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสำหรับทรัพยากรบุคคลภาครัฐ และมาตรา 72 ให้ส่วนราชการมีหน้าที่ดำเนินการให้มีการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้าง แรงจูงใจแก่ข้าราชการพลเรือนสามัญ เพื่อให้ข้าราชการพลเรือนสามัญมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม คุณภาพชีวิต มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ

เมื่อสังเกตว่าพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ. 2551 มีเจตนารมณ์ที่จะดูแลข้าราชการที่ให้เกิดความผูกพันการปฏิบัติงานองค์กรที่มีความเชื่อมโยงไปด้วยคุณภาพชีวิตการทำงานไว้ 2 แนวทางคือ 1) คุณภาพชีวิตการทำงานเป็นกระบวนการที่องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคลากรทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เช่น ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การบังคับบัญชา แบบประชาธิปไตย สภาพการทำงานที่ปลอดภัย และ 2) คุณภาพชีวิตการทำงานกับความต้องการความก้าวหน้า และความสามารถพัฒนาความสามารถในฐานะที่เป็นทรัพยากรบุคคลในองค์กร (วรชยา ศิริวัฒน์, 2561 : 147) ซึ่งได้มอบหมายให้กับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้คิดค้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ. 2554 – 2556 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลักๆ ได้แก่ 1.ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการด้านการทำงานโดยมุ่งให้ข้าราชการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีขวัญกำลังใจและแรงจูงใจใน การสร้างสรรค์และสมอบผลงานที่มีคุณภาพแก่ประชาชน และเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญใน การพัฒนาประเทศ 2.ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการด้านส่วนตัวโดยมุ่งให้ข้าราชการมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง มีความสุข มีความสมดุล ระหว่างชีวิตการทำงานกับชีวิตส่วนตัว 3.ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการด้านสังคมโดยมุ่งให้ข้าราชการทุกระดับมีความสัมพันธ์ และความเข้าใจอันดีต่อกัน มีความสามัคคีมีความรักและความภาคภูมิใจในองค์กร และ 4.ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการด้านเศรษฐกิจ โดยมุ่งให้ข้าราชการมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (เบญจวรรณ สร้างนิทร, 2553 : 1-7)

จะเห็นว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการพลเรือนสามัญ พ.ศ. 2554 – 2556 สามารถเชื่อมโยงคุณภาพชีวิตที่มีองค์ประกอบของดัชนีคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นตัวชี้วัดทางสังคมที่สำคัญจำแนกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย (Objective Wellbeing) เกี่ยวข้องรายได้ของชาติหรือครัวเรือนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆกับกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ และตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-being) เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจ ความรู้สึก ทศนคติ และความเข้าใจในระดับบุคคล (Newman, 1975; Horley and Little, 1985; Hankiss, 1983; Baster, 1985, อ้างใน ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2555 : 18-19) ซึ่งจะเห็นว่า ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพชีวิตการทำงานหรือคุณภาพชีวิตตามลักษณะมักจะมียามไปในทิศทางเดียวกันที่สามารถจะเสนอและสนองต่อความต้องการให้กับข้าราชการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในฐานะผู้ที่ทำงานให้กับประชาชนทั่วทั้งประเทศโดยสามารถบ่งชี้ได้ 3 แนวทางหลัก ๆ ประกอบด้วย 1) สิ่งชี้บอกคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ได้แก่ ปัจจัยสี่ สุขภาพอนามัย สิ่งอำนวยความสะดวก ภาวะแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะ ทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิต การคมนาคม สะดวก โอกาสทางการศึกษา การประกอบอาชีพเท่าเทียมกัน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 2) สิ่งชี้บอกคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ เช่น การพักผ่อนหย่อนใจที่มีคุณภาพประโยชน์ การแสดงอารมณ์ที่เป็นผลจากความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน ความรักในหมู่คณะ และ 3) สิ่งชี้บอกคุณภาพชีวิตด้านความคิดจิตใจ เช่น ความมีระเบียบวินัย ค่านิยมทาง วัฒนธรรม ความรู้และสติปัญญา ความสามารถป้องกัน แก้ไขปัญหาในปัญหา ระดับบุคคล ครอบครัว และชาติ การสร้างความสำเร็จและการมีเป้าหมายชีวิต ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอื้ออารีต่อ

กัน ความกตัญญู การเสียสละ การจงรักภักดี ความศรัทธาในศาสนา และการละเว้นอบายมุข เป็นต้น (ฤดี กรุดทอง, 2540 : 25-26)

สรุปได้ว่า การยกระดับหรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการเป็นบทบาทหน้าที่ของสำนักงานข้าราชการพลเรือนที่ต้องจัดทาระบบกลไก แนวทางและยุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อให้ข้าราชการมีความสุขในการทำงานมากขึ้นทั้งสมรรถนะการทำงาน คุณภาพชีวิตการทำงาน และคุณภาพชีวิตส่วนตัวก็ตามย่อมต้องได้รับการตอบสนองต่อความต้องการอย่างสูงสุดเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและสังคมต่อไป หากข้าราชการขาดซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะไม่สามารถจะดูแล ปกป้องและสร้างความสุขให้กับประชาชนได้เช่นกันซึ่งหลักการก็คือ หากข้าราชการมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพตามไปด้วย ดังนั้น คุณภาพชีวิตที่ดีไม่ว่าจะเป็น สังคมเชิงภาวะวิสัย และสังคมเชิงอัตวิสัยก็ตามที่นำไปใช้ประกอบตัวงซึ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่ายๆ 3 แนวทาง ได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย คุณภาพชีวิตด้านอารมณ์ และคุณภาพชีวิตด้านความคิดจิตใจ สามารถทำให้ข้าราชการไทยมีความสุขมากขึ้นเพื่อทำงานให้กับประชาชนต่อไป

การจัดสวัสดิการให้กับข้าราชการไทยในปัจจุบัน

จากการวิเคราะห์และสำรวจประเด็นการจัดการสวัสดิการของข้าราชการไทยในปัจจุบันยังมีปัญหา ค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ไม่เหมาะสม ข้าราชการมีรายได้ค่าตอบแทนค่อนข้างต่ำเมื่อ เทียบกับบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในภาคต่าง ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากภาครัฐการเป็นองค์การขนาดใหญ่ ทำให้การปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการทำได้ค่อนข้างลำบาก เนื่องจากภาครัฐต้องใช้งบประมาณดำเนินการ เป็นจำนวนมาก รวมถึงค่าตอบแทนที่ได้รับไม่สอดคล้องกับกลไกตลาด ทำให้รายได้ของข้าราชการอยู่ในระดับต่ำและไม่สัมพันธ์กับภาวะค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา (ธนเดช สอนสะอาด, 2560 : 45) ทำให้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการไม่ได้มีนโยบายพยายามสร้างระบบแนวทางการแก้ไขปัญหารวมไปถึงยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่เอื้อต่อคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ข้าราชการในสังกัดทั้งหมด ซึ่งสวัสดิการ คือ ค่าตอบแทนที่ทางราชการจัดให้แก่ราชการในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์กร เพื่อช่วยให้มีความมั่นคงในชีวิต ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้ข้าราชการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผล โดยสวัสดิการของข้าราชการพลเรือนสามัญมีทั้งที่กำหนดให้เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งค่าตอบแทนที่ข้าราชการได้รับจากทางราชการ นอกเหนือจากเงินเดือนซึ่งเป็นการตอบแทนให้ตามค่าของงานในแต่ละตำแหน่งแล้ว ยังมีสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลต่างๆ อีกด้วยโดยสวัสดิการเป็นการให้ค่าตอบแทนเพื่อช่วยให้ข้าราชการมีความรู้สึกสะดวกสบายและมีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ส่วนประโยชน์เกื้อกูลนั้น เป็นการให้ค่าตอบแทนเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน โดยทั้งสวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้ข้าราชการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผล ตลอดจนจงใจให้ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาบริหารราชการและรักษาบุคคลเหล่านั้นให้อยู่ในระบบราชการ

(สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน,ออนไลน์) ที่มีระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรี ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี พระราชกฤษฎีกา พระราชบัญญัติมากมายออกมาเพื่อการจัดสวัสดิการให้กับข้าราชการอย่างต่อเนื่อง โดยมีข้าราชการประเภทข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการครู ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการทหาร พนักงานของรัฐ พนักงานราชการและลูกจ้างในส่วนราชการอื่น ๆ และบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เหมาะสมในภาวะปัจจุบัน เช่น สิทธิการลา เงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล เงินสวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรเงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานประจำสำนักงานในพื้นที่พิเศษ เครื่องราชอิสริยาภรณ์บำเหน็จบำนาญ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ค่าเช่าบ้าน เงินตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ราชการ และโทรศัพท์ของทางราชการที่อนุมัติให้ใช้เป็นรายบุคคล เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานอาจจะจัดสวัสดิการอื่นๆ ได้อีกตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการ พ.ศ.2547 ระบุไว้ 10 ประการ ได้แก่

- 1) การออมทรัพย์
- 2) การให้กู้เงิน
- 3) การเคหะสังเคราะห์
- 4) การฌาปนกิจสงเคราะห์
- 5) การกีฬาและนันทนาการ
- 6) การให้บริการของร้านค้าสวัสดิการ
- 7) การฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อเสริมรายได้หรือลดรายจ่ายให้แก่สมาชิก
- 8) การสงเคราะห์ข้าราชการในด้านอื่นๆ เช่น เงินช่วยค่าอาหาร เงินช่วยค่าเดินทาง เงินช่วยค่าเครื่องแบบหรือเครื่องแต่งกาย เงินทุนการศึกษา หรือเงินสงเคราะห์ผู้ประสบภัย เป็นต้น
- 9) กิจกรรมหรือสวัสดิการภายในส่วนราชการประเภทอื่นตามที่เห็นสมควร

การจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการทั้ง 10 ประการที่กล่าวจะมีแนวทางการจัดสวัสดิการสามารถแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) กลุ่มสวัสดิการเกี่ยวกับตนเอง 2) กลุ่มสวัสดิการด้านครอบครัว 3) กลุ่มสวัสดิการด้านเงินทุน และ 4) กลุ่มสวัสดิการที่มีความยืดหยุ่น (จุฑามาศ สะอาดเอี่ยม และคณะ, 2562 : 116-117) เพราะฉะนั้นการจัดการสวัสดิการให้กับข้าราชการจึงเป็น การบริการหรือกิจกรรมใด ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดทำขึ้นเพื่อให้ข้าราชการ พนักงาน หรือผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรนั้น ๆ ได้รับความสะดวกสบายในการทำงาน มีความมั่นคงในอาชีพ มีหลักประกันที่แน่นอนในการดำเนินชีวิต หรือได้รับประโยชน์อื่นใดนอกเหนือจากเงินเดือน หรือค่าจ้างที่ได้รับอยู่เป็นประจำทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจที่ดีเพื่อจะได้ใช้กำลังกายกำลังใจและสติปัญญาความสามารถของตนในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ไม่ต้องวิตกกังวล ปัญหายุ่งยากทั้งในส่วนตัวและครอบครัวทำให้มีความพอใจในงาน มีความรักและตั้งใจที่จะทำงานนั้นให้ดีที่สุด(ดารณี คงเอียด, 2554 : 11)

จะเห็นได้ว่า การจัดสวัสดิการให้กับข้าราชการไทยในปัจจุบันเป็นบทบาทหน้าที่ขององค์กรรัฐที่เป็นต้นสังกัดของข้าราชการที่สามารถได้รับสิทธิประโยชน์จากระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรี ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

พระราชกฤษฎีกา พระราชบัญญัติต่างๆ ที่ระบุไว้ในส่วนของหน่วยงานภายในที่พยายามดูแลและให้ประโยชน์แก่ผู้ดูแลแก่ข้าราชการโดยหวังอย่างแรงกล้าที่จะสร้างให้ข้าราชการไม่ต้องไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุจริตคอร์รัปชันงบประมาณของรัฐ อีกทั้งช่วยเหลือกิจกรรมการบริการประชาชนในฐานะผู้เสียภาษีให้กับข้าราชการเพื่อการพัฒนาสังคม ซึ่งสวัสดิการดังกล่าวเป็นลักษณะสิทธิประโยชน์ที่ข้าราชการควรจะได้รับ เช่น การลาราชการ การรักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียนบุตร เงินสำหรับการปฏิบัติในพื้นที่พิเศษ เครื่องราชอิสริยาภรณ์บำเหน็จบำนาญ ค่าเช่าบ้าน ค่าเดินทาง รดราชากร เป็นต้น ที่สามารถเอื้ออำนวยให้ข้าราชการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและป้องกันข้อผิดพลาดทางจริยธรรมข้าราชการและให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่มากขึ้นให้เป็นตามลักษณะความต้องการของมนุษย์ในองค์กรภาครัฐ

แนวทางการจัดการสวัสดิการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการไทย

ประเทศไทยมิได้เป็นรัฐสวัสดิการอย่างตามแบบโลกตะวันตกหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะงบประมาณและการพัฒนาประเทศที่ยังมีประชาชนยากจนจำนวนมากและยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิของตนเองหลายประการ อีกทั้งความเหลื่อมล้ำในหลายๆ ประเด็นทำให้ประเทศยังคงเป็นประเทศกำลังพัฒนาต่อไป แต่ถึงอย่างไรก็ตามการเป็นรัฐสวัสดิการดูจะไม่เป็นเรื่องง่ายด้วยงบประมาณมีอยู่อย่างจำกัดทำให้ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถได้รับประโยชน์จากสวัสดิการแห่งรัฐได้อย่างเพียงพอ ซึ่งคงไว้แต่ข้าราชการทั้งหลายที่สามารถจะได้รับประโยชน์แต่เมื่อดูจากผลงานวิจัยหลายเรื่องก็ยังไม่สามารถจัดสรรสวัสดิการให้กับข้าราชการอย่างเพียงพอที่มีอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น จึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตของข้าราชการตกต่ำไปตามสภาพที่รัฐจัดสรรเท่าที่มีอยู่ และแน่นอนว่า หากจะพูดถึงการจัดสวัสดิการให้กับข้าราชการโดยมากมักจะมองถึงค่าตอบแทนหรือเงินค่าใช้จ่ายต่างๆ ก็ดูเหมือนว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งเพียงเท่านั้นที่สามารถจะยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับข้าราชการได้ แต่หากจะมองอีกมิติของการสวัสดิการที่นอกเหนือจากค่าตอบแทนและสิ่งที่เป็นอยู่นั้นคือ ความรู้สึกในการทำงานของข้าราชการที่องค์กรภาครัฐอาจจะต้องให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นด้วยการเสริมสร้างความสุขและการปฏิบัติที่มีแรงจูงใจเพื่อการบริการประชาชนโดยมีประเด็นดังต่อไปนี้

1. การจัดการสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม การปรับสภาพแวดล้อมเป็นประเด็นเชิงกายภาพที่ต้องใช้งบประมาณและการจัดการเข้าไปมีส่วนในการพลิกฟื้นสิ่งแวดล้อมให้ทำงานมากขึ้น ซึ่งส่วนมากหากจะมองรูปแบบขององค์กรที่จัดการทำงานเป็นห้องๆ เป็นแผนกๆ ที่มีโต๊ะทำงาน และสิ่งขัดขวางจำนวนมาก อีกทั้งเอกสารมากมายที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากและที่สำคัญแอดไปด้วยข้าราชการที่ต้องนั่งทำงานอย่างเบียดเสียดกันจนกลายเป็นภาพติดตาที่ยากต่อการสร้างความรู้สึกอยากทำงานแม้ว่าจะเป็นห้องแอร์ก็ตาม ไม่สามารถนำไปสู่แรงจูงใจในการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพได้ ดังนั้น การจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมระหว่างชีวิตในการทำงานมีความสัมพันธ์อย่างมากต่อคุณภาพชีวิตการทำงานไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมที่ดี และแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (วรินทร์ ทรงเกียรติศักดิ์, 2559 : 1) อีกทั้งสภาพแวดล้อมด้านจิตใจและสภาพแวดล้อมด้านสังคมสามารถสร้างความพอใจในการทำงานได้ (วศุภลักษณ์ พรหมศร, 2558 : 1-2) ซึ่งหากจะมองตามความเป็นจริงการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีที่สามารถเอื้อต่อการ

ทำงานภายใต้บริบทความสับสนห่อหุ้มทางความรู้สึกให้กลายเป็นความตื่นตัวและสดชื่นน่าจะเป็นสิ่งที่ควรกระทำและจัดรูปแบบต่างๆ ให้หลากหลายกลายเป็นสิ่งใหม่ในสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น การจัดมุมนั่งเล่นสำหรับข้าราชการที่สามารถพูดคุยกันได้ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ทำงาน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยองค์กรนั้นๆ สามารถจัดสรรงบประมาณบางส่วนไว้สำหรับปัจจัยเอื้อให้กับข้าราชการ

2. การปรับวิธีการทำงานที่ช่วยลดความเครียดลงได้ ปัจจุบันการปฏิบัติงานของข้าราชการเกิดความเครียดในหลายระดับเพราะความขัดแย้งและความคาดหวังจากองค์กรเอง จากหัวหน้างานบ้าง จากประชาชนบ้าง แต่จำเป็นต้องปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ แต่บางสถานการณ์ก็ยากเกินเยียวยา งานวิจัยบางเรื่องพบว่าข้าราชการในสังกัดมีระดับความเครียดมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ ครอบครัวมีความขัดแย้งกัน ในเรื่องเงินหรือเรื่องงานในบ้าน เงินไม่พอใช้จ่าย ความเจ็บป่วย และรู้สึกเป็นกังวลกับเรื่องต่างๆ (ภัชชญา สนธิงาม, มปป. : 6) งานวิจัยบางเรื่อง พบว่า อายุของข้าราชการมีผลต่อความเครียดด้วย (สงวนลักษณ์ แซ่เง้า, 2558 : 20) งานวิจัยอีกเรื่องก็พบว่า ความก้าวหน้าในสายอาชีพในการทำงาน โครงสร้างบรรยากาศในองค์กร บทบาทและหน้าที่ในองค์การ ลักษณะงานที่ปฏิบัติมีอิทธิพลต่อการเกิดความเครียดของข้าราชการ ร้อยละ 59 (ตรีรินทร์ คนจริง, มปป. : 1) จะเห็นว่า ความเครียดกับการปฏิบัติงานของข้าราชการในองค์กรภาครัฐย่อมสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างเด่นชัดมาก ดังนั้น องค์กรรัฐควรจะช่วยข้าราชการลดความเครียดได้ด้วยการปรับวิธีการทำงานด้วยการเพิ่มบรรยากาศการทำงานของเพื่อนร่วมงานแบบยืดหยุ่น คาดหวังกับผู้ใต้บังคับบัญชาให้น้อยลง ส่งเสริมความสำเร็จในอาชีพให้มากขึ้น นำองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้งมาปรับใช้ ลดความกังวลในเรื่องค่าใช้จ่ายในครอบครัวด้วยการจัดตั้งกองทุนเพื่อบุคลากร สร้างบทบาทหน้าที่ตามความถนัดและเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งอาจจะก่อรูปเป็นบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่นแบบครอบครัวมากขึ้นก็ได้

3. ปรับใช้องค์กรแห่งความสุขให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่ได้รับการนำไปประโยชน์ใช้ในหลายองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ และองค์กรอื่นๆ ซึ่งมีองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ Happy Body (ร่างกายแข็งแรงดี) Happy Heart (น้ำใจงาม) Happy Relax (การผ่อนคลาย) Happy Brain (การหาความรู้) Happy Soul (มีคุณธรรมจริยธรรม) Happy Money (ใช้เงินเป็น) Happy Family (ครอบครัวดี) และ Happy Society (องค์กรและสังคมดี) (ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, และคณะ, 2556 : 12-13) ซึ่ง HAPPY 8 ความสุขแปดประการ คือแนวคิดของการจัดสมดุลชีวิตของมนุษย์ผ่านความสุขในโลกสามใบที่ทับซ้อนกันอยู่โลกส่วนตัวของมนุษย์ โลกครอบครัวของมนุษย์ และโลกสังคมของมนุษย์เพื่อที่จะมองความสุขของมนุษย์ทั่วไปว่าองค์ประกอบอะไรบ้างและจะจัดการได้อย่างไร โดยชี้ตัวรอบที่ตัวคน แล้วก้าวรอบของครอบครัวแล้วก้าวรอบของสังคม ซึ่งในส่วนของสังคมเราแบ่งเป็นส่วนสังคมภายในองค์กรกับนอกองค์กร มองความสุขเป็นสามส่วนคือ ความสุขของตัวเอง ความสุขของครอบครัว ความสุขขององค์กรและสังคม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552 : 3) ซึ่งการนำหลักการสร้างองค์กรแห่งความสุขจึงเป็นมอภัสวสดีการที่ทรงคุณค่าของข้าราชการให้มีการทำงานที่ก่อให้เกิดความสุขได้แต่กระนั้น การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ขับเคลื่อนในเชิงวัฒนธรรมก็มิได้เป็นเรื่องง่ายๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยทันที เพราะจะมองถึงความเข้มแข็งทางวิชาการแต่ความรู้สึกของบุคลากรยังเข้าไม่ถึงแก่นแท้ของ

ความหมายมากนักเพราะการใช้คำศัพท์ในการสื่อสารอาจมองถึงบริบทวิถีปฏิบัติทางวัฒนธรรมกับองค์กรที่มีลักษณะกลมกลืนทางความรู้สึกมากกว่าซึ่งน่าจะเป็นคำว่า ครอบครั (องค์กร) แห่งความสุขให้คุณค่าด้านอัตลักษณ์ขององค์กรนั้น ๆ (สามารถ บุญรัตน์, 2559 : 172) เพราะฉะนั้น การปรับใช้แนวคิดองค์กรแห่งความสุขให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรจึงเป็นที่เห็นคุณค่าของคนทำงาน ของข้าราชการที่แบกรับภาระการแบ่งเบาปัญหาของประชาชน หากคนทำงานไม่มีความสุข คนที่ได้รับการช่วยเหลือจะมีความสุขได้อย่างไร แต่ต้องจัดตั้งแนวคิดนี้ให้อยู่ในระดับของแผนยุทธศาสตร์ขององค์ภาครัฐเพื่อการเสริมพลังการทำงานอย่างมีความสุขต่อไป

4. การปรับรูปแบบการทำงานให้มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจ การจัดระบบการทำงานให้มีความยืดหยุ่นเป็นการมองถึงประเด็นระบบแรงกดดันจากผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานให้มีความเหมาะสมกับภาระงานที่มากเกินไปด้วยการกำหนดช่วงเวลาในการทำงาน และไม่มาทำงานช่วงไหนเพื่อการพัฒนาตนเองในการพัฒนาการศึกษาแบบต่อเนื่องก็ได้ การเลิกงานแบบยืดหยุ่นแต่ต้องแจ้งหัวหน้างานให้ทราบ เพราะบางคนก็มีสถานที่ทำงานไกลจากบ้านอาจจะเลิกก่อนและเข้างานก่อน หรือแม้กระทั่งการเลือกวันในการทำงานอาจจะตรงกับวันเสาร์อาทิตย์และอาจหยุดในวันธรรมดาก็ได้ เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามอาจส่งผลกระทบต่อระเบียบปฏิบัติทางราชการอาจจะต้องมีการปรับและให้โอกาสแก่องค์กรภาครัฐนั้นในการปฏิรูปวัฒนธรรมองค์กรใหม่ได้ จากลักษณะการทำงานแต่ละแบบข้างต้น จะเห็นแนวโน้มชัดเจนว่า จะเป็นการทำงานที่มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ไม่มีการกำหนดเวลาตายตัว และมีการให้ข้าราชการสามารถที่จะบริหารจัดการตนเองได้ว่าจะทำงาน หรือไม่ทำงานเวลาใด สถานที่ใด (ประคัลภ์ ปิณฑพลังกูร,ออนไลน์) นอกจากนี้ยังการให้ความสำคัญต่อข้าราชการที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กรรัฐด้วยกระจายอำนาจให้แก่ข้าราชการมากขึ้นผ่านการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าขององค์กรก็ถือว่า การกระจายเป็นหลักแห่งความยืดหยุ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีมองเห็นศักยภาพของข้าราชการซึ่งส่วนมากมักจะในลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เน้นการกระจายอำนาจแต่สามารถจะขับเคลื่อนรูปแบบดังกล่าวได้ในระบบราชการทั่วไปที่ขัดแย้งกับระบบการบริหารราชการแบบรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจึงละเลยบริบทของข้าราชการและประชาชน (วุฒิสารัตนไชย, 2557 : 3) เพราะฉะนั้น ทั้งความยืดหยุ่นและการกระจายอำนาจเป็นการให้คุณค่าและความสำคัญต่อข้าราชการให้มีสิทธิในการช่วยเหลือองค์กรของตนเองให้มากขึ้น สิ่งที่ยังบกพร่องก็สามารถเสนอแนะหัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในองค์กรรัฐนั้นให้เกิดการรับฟังและดึงข้าราชการทั้งหลายให้เข้ามามีบทบาทการพัฒนาองค์กรได้

5. การเพิ่มสมรรถนะจิตบริการ งานด้านการบริการเป็นคุณสมบัติและสมรรถนะหนึ่งในหลายๆ สมรรถนะที่ข้าราชการจำต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปี แต่กระนั้นระบบการประเมินดังกล่าวส่งผลต่อความรู้สึกของข้าราชการส่วนมากที่ส่วนใหญ่ยอมขึ้นอยู่กับหัวหน้างานที่มองว่าสมรรถนะข้าราชการในสังกัดผ่านระบบการประเมินหรือมีสมรรถนะหรือไม่ ซึ่งบางครั้งอาจจะส่งผลกระทบต่อแรงกดดันของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความขัดแย้งกับหัวหน้างานจนไม่สามารถได้รับความดีความชอบในปีนั้นๆ ที่ไม่เป็นไปตามความเป็นจริง ดังนั้น ระบบการประเมินผลการบริการที่ดีจะต้องใช้ประชาชนเป็นเกณฑ์การประเมินโดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากกว่า หัวหน้างานที่ประชาชนสามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมการแสดงออกถึงความตระหนักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ความ

รับผิดชอบที่ต้องตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า (ทั้งภายในและภายนอกองค์กร) โดยทั่วไปหลายองค์กรกำหนดให้มีการมีจิตสำนึกในการบริการนั้นเป็นความสามารถหลัก (Core Competency) โดยคาดหวังให้ข้าราชการทุกคนแสดงพฤติกรรมที่ดีต่อประชาชน (กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน, มปป. : 6) ดังนั้น การเพิ่มสมรรถนะจิตบริการของข้าราชการภายในเป็นการแสดงถึงสมรรถนะหลักที่ประชาชนสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการบ่งชี้ถึงแนวโน้มการจัดการสวัสดิการให้แก่ข้าราชการได้บ้าง ว่ามีสมรรถนะอย่างไร ไม่ว่าจะเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง หรือเพิ่มเงินเดือนก็ตามให้เป็นลักษณะขององค์กรมิใช่เพียงแต่มองภาพรวมเท่านั้น

6. การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับข้าราชการ องค์กรภาครัฐมีข้าราชการเป็นกลไกสำคัญในการที่จะปฏิบัติงานเพื่อนำองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้องค์กรจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดูแลเอาใจใส่และเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ข้าราชการ เช่น การขาดงานหรือการลางาน การลาออกหรือการโยกย้ายงาน ด้านสวัสดิการทางการเงิน ด้านสวัสดิการทางการเงิน ด้านสิทธิพิเศษ อื่นๆ และด้านสิทธิ พิเศษอื่นๆ เป็นต้น (วชรกานต์ นุ่นเกลี้ยง, 2552 : 44-46) รวมทั้งด้านสถานะอาชีพ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านการได้กรยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง ด้านความมั่นคงในการทำงาน ด้านการปกครองบัญชาและด้านค่าตอบแทน (วัชรระ ยี่สุนทร และคณะ, 2562 : 1) หรืออาจจะใช้หลักธรรมมาใช้ในการส่งเสริมขวัญและกำลังใจได้เพื่อการส่งเสริมบุคลากร เรียกว่าหลักสังฆะวัตรธรรม ที่นำมาสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรประกอบด้วย การจัดการสวัสดิการ (ทาน) ให้กับบุคลากร การจัดการสื่อสาร (ปิยวาจา) กันในองค์กร การบริหารแบบวัฒนธรรมครอบครัว (อัตถจริยา) และการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ (สมานัตตตา) (สามารถ บุญรัตน์, 2559 : 42) เพราะฉะนั้น การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับข้าราชการเป็นอีกหนึ่งภาระใหญ่ขององค์กรภาครัฐที่ต้องดูแลเอาใจใส่สวัสดิภาพของข้าราชการทั้งในส่วนในองค์กรหรือส่วนการปฏิบัติหน้าที่ภาคสนาม ยังมีความเสี่ยงมากเท่าไรจะต้องยังจัดสวัสดิการให้มากขึ้นเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป

การจัดการสวัสดิการเพื่อคุณภาพชีวิตของข้าราชการไทยเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของข้าราชการไทยทั้งหมดที่พยายามสร้างประโยชน์สุขและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนทั่วทั้งประเทศ หากข้าราชการขาดซึ่งสวัสดิการต่างๆ จะส่งผลต่อปัญหาในสังคมมากมาย เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน การรีดไถประชาชน การเบียดบังหรือถือเอาทรัพย์สินทางราชการ คุณภาพชีวิตของประชาชนตกต่ำ และปัญหาอื่นๆ เป็นต้น ก็เพราะผู้ปฏิบัติงานขาดความหวังและโอกาสในการดูแลตนเอง ดูแลครอบครัวให้เป็นสุขได้จึงต้องเอาตัวรอดด้วยวิธีการต่างๆ มากขึ้น นั่นก็คือ การกระทำความผิดในลักษณะต่างๆ แต่ด้วยบริบทดังกล่าวมิได้เป็นเช่นนั้นเพราะการจัดสวัสดิการให้แก่ข้าราชการในปัจจุบันเป็นไปตามระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรี ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี พระราชกฤษฎีกา พระราชบัญญัติ เพื่อการจัดสวัสดิการให้กับข้าราชการอย่างต่อเนื่องโดยมีข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย ข้าราชการฝ่ายอัยการ ข้าราชการครู ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการทหาร พนักงานของรัฐ พนักงาน

ราชการและลูกจ้างในส่วนราชการอื่น ๆ และบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสามารถทำให้คุณภาพชีวิตของข้าราชการดีขึ้นด้วยองค์การภาครัฐได้กำหนดขึ้นทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เช่น ความก้าวหน้า ในหน้าที่การงาน การบังคับบัญชา แบบประชาธิปไตย สภาพการทำงานที่ปลอดภัย และคุณภาพชีวิตการทำงานกับความต้องการ ความก้าวหน้า และความสามารถพัฒนาความสามารถในฐานะที่เป็นทรัพยากรบุคคลในองค์กร ดังนั้น การจัดสวัสดิการให้แก่ข้าราชการมีผลต่อความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมาก

แนวทางการจัดการสวัสดิการเพื่อคุณภาพชีวิตของข้าราชการไทยในปัจจุบันได้กลายเป็นประเด็นเรียกร้องในเชิงโครงสร้างและกระบวนการจัดสวัสดิการอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง แต่บางส่วนก็ต้องยอมรับว่า ยังขาดแคลนโอกาสในหลายๆประเด็นที่ต้องการสวัสดิการมากขึ้นซึ่งงานวิจัยระบุว่าสวัสดิการยังต้องมีการดูแลให้มากขึ้น รวมทั้งให้เกิดความเท่าเทียมและครอบคลุมไม่ว่าองค์กรรัฐนั้นจะตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือในเขตชนบทก็ตามต้องเป็นไปตามกรอบระเบียบ เพราะฉะนั้น บทความนี้จึงมุ่งที่จะเสนอแนวทางหนึ่งที่มีมองเห็นว่าหากสามารถจัดสวัสดิการให้แก่ข้าราชการไม่เพียงค่าตอบแทนหรือสวัสดิการที่ได้รับอยู่ก็จะช่วยเสริมสร้างระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพขึ้นด้วยการจัดการสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมโดยเฉพาะบรรยากาศสถานที่ทำงาน การปรับวิธีการทำงานที่ช่วยลดความเครียดลงได้โดยเฉพาะการลดความขัดแย้งในองค์กร การปรับใช้องค์กรแห่งความสุขให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กร การปรับรูปแบบการทำงานให้มีความยืดหยุ่นและกระจายอำนาจเพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น การเพิ่มสมรรถนะจิตบริการโดยการปรับวิธีการประเมินให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นและ การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับข้าราชการตามบริบทในองค์กรนั้นๆ

Reference

- กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. (มปป.). **จิตสำนึกการให้บริการประชาชน(Service Mind)**. กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน.
- กนกวรรณ ชาเหลา. (2560). **คุณภาพชีวิตในการทำงานของข้าราชการฝ่ายปกครอง กรณีศึกษา สำนักงานเขตพญาไท. รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.**
- ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์, จุลยวรรณ ดั่งโคตะและนพพร ทิแก้วศรี. (2556). **มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ**. นนทบุรี : บริษัท สองชาครีไอซ์ จำกัด.
- จุฑามาศ สะอาดเอี่ยม และคณะ. (2562). **การจัดสวัสดิการที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐแห่งหนึ่ง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ (ฉบับเสริม ธันวาคม) : 116-1171.**
- ฤดี กรุดทอง (2540). **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.**
- ธนเดช สอนสะอาด. (2560). **ความสุขในการทำงานของข้าราชการไทย. วารสารสารสนเทศ. ปีที่ 16. ฉบับที่ 2. (กรกฎาคม – ธันวาคม). : 45.**

- ดารณี คงเอียด. (2554). คุณภาพการให้บริการด้านสวัสดิการต่อบุคลากร : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. **ปริญญาการบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี,
- ตรีรินทร์ คนจริง. (มปป.). ปัจจัยด้านการงานที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของข้าราชการกรมสรรพากร กรณีศึกษา ข้าราชการในสังกัดสำนักงานสรรพากรภาค 2. **หลักสูตรทวิปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารธุรกิจ** มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เบญจวรรณ สร้างนิทร. (2553). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการพลเรือนสามัญ**. สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ประคัลภ์ ปันทพลังกูร. **การทำงานแบบยืดหยุ่น แนวโน้มที่กำลังมาแรง (Flexible Working)**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://prakal.com/2019/01/17/การทำงานแบบยืดหยุ่น-แนว/> [19 พฤษภาคม 2564].
- ภัชชญา สนธิงาม. (มปป.). ระดับความเครียดของข้าราชการตำรวจ: กรณีศึกษาข้าราชการตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน. **โครงการหลักสูตรมหาบัณฑิต** (สาขาผู้นำภาครัฐและภาคเอกชน) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรวิชา ทองขานา พระครูสุธีคัมภีร์ญาณ, สุวิน ทองปั้น และประพัฒน์ ศรีกุล. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการพลเรือนตามหลักพุทธธรรมในจังหวัดพิจิตร. **วารสารวิชาการธรรมทศน์**. ปีที่ 17. ฉบับที่ 3. (กันยายน – ธันวาคม) : 206.
- วัชระ ยี่สุนเทศ ทศพร มะหะหมัด และจอมขวัญ ถิ่นใหญ่. แรงจูงใจที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ. **วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชน**. ปีที่ 1. ฉบับที่ 3. (กันยายน – ธันวาคม). (2562). : 1.
- วศุภลักษณ์ พรหมศร. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงาน การรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำของพนักงาน ความผูกพันในงานกับความพึงพอใจในงาน. **ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรกานต์ นุ่นเกลี้ยง. (2552). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการในจังหวัดปัตตานีภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารวิทยบริการ**. ปีที่ 20. ฉบับที่ 2. (พฤษภาคม-สิงหาคม) : 44-46.
- วรินทร์ ทรงเกียรติศักดิ์. (2559). ปัจจัยสภาพแวดล้อม ปัจจัยความปลอดภัย และปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของพนักงานโรงงานและหน่วยสนับสนุนของโรงงานน้ำตาล สหเรือ จำกัด จังหวัดมุกดาหาร. **ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วรรษยา ศิริวัฒน์(2561). องค์การและนวัตกรรมในองค์กร. **เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนวิชา PAD 6201 โครงการรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- วุฒิสาร ตันไชย. (2557). **การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต เฉลิมพล แจ่มจันทร์ กาญจนา ตั้งชลทิพย์ และจรัมพร โห้ล่ายอง.(2555). **คุณภาพชีวิต การทำงาน และความสุข**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส จำกัด.
- สามารถ บุญรัตน์. (2559). กลยุทธ์การพัฒนองค์กรแห่งความสุขตามแนวพระพุทธศาสนา. **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ “การบริหารการพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร”** วันที่ 9 กรกฎาคม 2559. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า).
- _____. (2559). การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักสังคหัตถุธรรม. **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 (ฉบับที่ 1) : 42**. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. **สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูลของข้าราชการ**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://www.ocsc.go.th/compensation/สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูล> [19 พฤษภาคม 2564].
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). **คู่มือมาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ**. แผนงานสุขภาพองค์กรภาคเอกชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดสวัสดิการภายในส่วนราชการ พ.ศ. 2547** ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 121 ตอนพิเศษ 104 ง วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2547.
- สงวนลักษณ์ แซ่เง้า. (2558). การศึกษาความเครียดในการทำงานและความยืดหยุ่นผู้พันต่อองค์การ:กรณีศึกษา ครูโรงเรียนสตรียะลาและครูโรงเรียนคณะราษฎรบำรุง จังหวัดยะลา. **วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. ปีที่ 26. ฉบับที่ 2. (พฤษภาคม-สิงหาคม) : 20.
- สุดารัตน์ สีสั่ง. (2560). **คุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการตำรวจ ตำรวจภูธรจังหวัดฉะเชิงเทรา**. **หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการสาธารณะ**. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. (2564). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการ Quality of Work life และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2562-2564**. สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก.

การสร้างและการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรรัฐสมัยใหม่
Creation and development of a modern government organization culture

วราพร องกะลอย

Waraporn Ongkaloy

ผู้ชำนาญการประจำตัวสมาชิกวุฒิสภา

Specialist attached to Member of the Senate

waraporn.ongkaloy@gmail.com

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมองค์กรของรัฐมีพลวัตที่ค่อยข้างแข็งช้าเพราะขาดการให้ความสำคัญและความจริงจัง อีกทั้งองค์กรรัฐที่มีขนาดใหญ่ทำให้ขบวนการพัฒนาวัฒนธรรมมีลักษณะแยกส่วนจนกลายเป็นความเคยชินและเย็นต่อทิศทางการปรับเปลี่ยนบริบทเข้าหาความเข้มแข็งที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากนัก อีกทั้งวัฒนธรรมการบริหารจัดการอำนาจที่มีโครงสร้างจากบนลงล่างคอยรับฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเป็นหลัก รวมทั้งระบบเข้าขุนมูลนาย ระบบอุปถัมภ์นิยม การทุจริตในวงราชการ การเอื้ออำนาจช่วยเหลือในทางกฎหมายของผู้กระทำความผิด จนกลายเป็นสิ่งที่ประชาชนรับรู้ได้กลายเป็นวัฒนธรรมเน่าในตามระบบราชการที่เป็นลักษณะอย่างนี้มาอย่างยาวนาน ซึ่งการสร้างวัฒนธรรมองค์กรรัฐเป็นหัวใจสำคัญของการหล่อหลอมพฤติกรรม และทัศนคติของข้าราชการหน่วยงานรัฐที่สามารถทำให้เกิดการปฏิบัติงานได้มีคุณภาพภายใต้กรอบคิติดิจิทัลวิญญานการบริการสาธารณะแก่ประชาชนทั่วไป ได้แก่ 1. องค์กรรัฐที่พร้อมรับใช้ประชาชน 2. องค์กรรัฐที่เน้นการบริการอย่างมีอาชีพ 3. องค์กรรัฐที่มองเห็นคุณค่าของมนุษย์ 4. องค์กรรัฐภายใต้ขีดความสามารถของข้าราชการไทย 5. องค์กรรัฐผ่านระบบคุณธรรม และจริยธรรม 6. องค์กรรัฐความรู้สึกเป็นเจ้าร่วมกัน 7. องค์กรรัฐมุ่งสู่ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งองค์กรรัฐอาจต้องใช้เวลาเพื่อแสวงหาเป้าหมายและปรับวัฒนธรรมไปสู่ความทันสมัย

คำสำคัญ : การสร้างและการพัฒนา, วัฒนธรรมองค์กรของรัฐ, รัฐสมัยใหม่.

Abstract

The corporate culture of the state is slow to dynamic because of a lack of focus and sincerity. Moreover, large government organizations have made the cultural development

movement so fragmented that it has become habituation and slow down to the direction of changing the context of nine-to-five that cannot meet the needs of the people much. Moreover, the culture of power management is structured from top to bottom, mainly listening to the command of the commander. It includes the hierarchy system, patronage system, corruption in the government, providing legal assistance for offenders that have becoming the characteristics that the people perceive and has become a rotten culture in the bureaucratic system for a long time. The creation of a state corporate culture is the key to shaping behavior and attitudes of government officials, government agencies that can lead to quality performance under the concept of spirit of public service to the general public namely: 1. government organization which is ready to serve the people. 2. government organization that focuses on professional service. 3. government organization that emphasizes human value. 4. government organization under the competence of Thai government officials 5. government organization through a system of morality and ethics 6. government organization that has a common sense of belonging 7. government organization that aims to be responsible for the public. It may take time for government organizations to pursue goals and adjust their culture to modernization.

Key words: Creation and Development, Corporate culture of the government organization, Modern State.

บทนำ

วัฒนธรรมองค์การเป็นตัวบอกถึงความเป็นเอกเทศขององค์การ มีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวด้านการบริหารงานของผู้บริหารอีกด้วย นั้นเพราะวัฒนธรรมองค์การ ถูกสร้างขึ้นจากค่านิยม ความเชื่อ ความเข้าใจและวิถีความคิด ถูกนำมาใช้ร่วมกันโดยสมาชิกขององค์การและถ่ายทอดต่อไปยังสมาชิกใหม่จนกลายเป็นพฤติกรรมของบุคคลในองค์การและสามารถ ส่งผลกระทบบ่อยอย่างมากต่อประสิทธิภาพขององค์การ (Worarat Sangmanee, 2011 : 9) ซึ่งสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์การได้ 2 แบบ คือ แบบแรก Inside-out หมายถึงการทำให้ข้อตกลงภายในองค์กรแล้วทำการสื่อสารให้คนภายในและภายนอกองค์กรทราบ และแบบที่สองคือ outside-in หมายถึง การสำรวจมุมมองของคนภายนอกองค์กรที่มีต่อตัวองค์กร ที่มีส่วนการพัฒนาองค์กรช่วยในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ ช่วยในการประสมประสานภายในจะ

เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์การรวมกลุ่ม ช่วยหล่อหลอมให้คนในองค์กรมีและเข้าใจกฎกติกาในการอยู่ร่วมกัน ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้โดยง่าย รวมทั้งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งขององค์กร ดังนั้น วัฒนธรรมองค์กรเป็นสิ่งที่ทำให้บุคลากรเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตน กระบวนการแนวทางในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน สามารถนำมาใช้พิจารณาเมื่อเกิดปัญหาในองค์กรได้ส่งผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กรได้ ซึ่งองค์กรควรสร้างความชัดเจนและความเข้าใจกับบุคลากรทุกคนให้ทุกคนมีส่วนร่วม รวมทั้งบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้นำควรส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมที่ดีในองค์กรเพื่อความก้าวหน้าขององค์กร (ยุทธชัย เทียรทอง, 2561 : 1-5) เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมองค์กร เป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้บุคลากร เกิดความรู้สึกนึกคิดจนเกิดเป็นค่านิยมและพฤติกรรม การทำงานร่วมกัน เช่น วัฒนธรรมการปรับตัว วัฒนธรรมการ มุ่งความสำเร็จในงาน และการทำงานต่างๆ ที่เกิดจาก กฎ ระเบียบ ข้อบังคับตามสายการบังคับบัญชางานทั้งนี้ วัฒนธรรมองค์กรที่ดีก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานรูปแบบวัฒนธรรมองค์กร (สมภาพ ภูวิจิตร และคณะ, 2557 : 73)

วัฒนธรรมองค์กรเป็นส่วนที่ช่วยให้เกิดการยึดโยงระหว่างองค์กรรัฐกับตัวข้าราชการ รวมทั้งวิสัยทัศน์ พันธกิจ และบทบาทหน้าที่ต่างๆ ที่บุคลากรปฏิบัติงาน หากวัฒนธรรมไม่เข้มแข็งจะส่งผลให้องค์กรรัฐไม่เข้มแข็งตามไปด้วย ยิ่งโลกปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการมากมายที่หน่วยงานรัฐอาจจะ การสร้างและการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรรัฐบนฐานการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของข้าราชการให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้นด้านการบริการที่ดี การบริการแบบมืออาชีพ ปรับทัศนไปสู่มุมมองใหม่ คุณลักษณะทางด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้นผ่านความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน

วัฒนธรรมองค์กรรัฐสมัยเก่าและปัจจุบัน

การพัฒนาองค์กรภาครัฐในปัจจุบันมีความท้าทายในระบบอย่างมากโดยเฉพาะวัฒนธรรมองค์กรภาครัฐซึ่งจำเป็นต้องอาศัยวิธีคิด วิธีทำงานแบบใหม่ในระบบราชการยุคใหม่ (New Public Management) ให้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยมีการยึดโยงให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดแบบแยกส่วน ควรมีการเชื่อมโยงในหลายมิติ วิเคราะห์เชิงลึกตามความเชี่ยวชาญในหน้าที่หันมาคิดในแบบองค์รวมหรือบูรณาการอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น การปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน แบบรวมศูนย์อำนาจทำงานตามหน้าที่รับผิดชอบโดยควบคุมกำกับตามลำดับขั้นตอนบังคับบัญชาเป็นการทำงาน มุ่งภารกิจเชิงรุกโดยยึดหลัก “คน” แทน “เศรษฐกิจ” เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาและกำหนดแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการในทุกมิติ (อณิษฐา หาญภักดีนิยามและจิตสุภา แกมทับทิม, 2561 : 350)

วัฒนธรรมองค์กรเป็นแบบแผนค่านิยมความประพฤติการปฏิบัติสามารถเข้าใจความรู้สึกของข้าราชการในองค์กรรัฐมีรากฐานมาจากค่านิยม ความคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ที่สมาชิกมีส่วนร่วมการได้เห็น ได้เรียนรู้ จากสิ่งที่เกิดขึ้นในองค์กรการเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในองค์กร มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจว่าบุคลากร เป็นวิถีชีวิตที่คน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมากลายเป็นนิสัย และความเคยชินเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีวิถีประเพณี ปฏิบัติความเชื่อค่านิยมภาษาวัตถุสิ่งของต่างๆวัฒนธรรมทำให้คนรวมตัวกันเป็นสังคม มีการอยู่ร่วมกันอย่าง มีระเบียบ (สมภาพ ภูวิจิตร และคณะ, 2557 : 76) จะลักษณะวัฒนธรรมองค์กรราชการยุคใหม่ 4 ประการ (ไฉ ชีรัมย์ และคณะ, 2563 : 185) ได้แก่

1. วัฒนธรรมมุ่งผลงาน (Result – Based Culture) การที่ข้าราชการทั้งหลายมุ่งไปที่ผลการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่างานบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดเพราะการทำงานของข้าราชการเป็นการสร้างความรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองในการเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการไทยอันแสดงถึงศักยภาพและบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อันเป็นสิ่งที่ระบบราชการคาดหวังเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งหากองค์กรรัฐใดไม่สามารถสร้างคุณค่าในเชิงสังคมและประเทศได้ การดำรงของหน่วยงานนั้นจะด้อยคุณค่าในระบบการบริหารจัดการองค์กรและไม่สามารถดำรงอยู่ได้ แต่องค์กรรัฐใดสามารถผลิตผลงานออกมาอย่างต่อเนื่อง เป็นธรรมและมองเห็นคุณค่าของประชาชนจะทำให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้

2. วัฒนธรรมแบบทีมงาน (Team Culture) ซึ่งสภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่มีการยกย่องการทำงานเป็นระบบทีมงาน รวมทั้งสำนักงานข้าราชการพลเรือนก็กำหนดกรอบการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพให้มากขึ้นที่ส่งผลไปยังภารกิจหลักขององค์กร แม้ว่าจะมีระบบการทำงานเป็นในสังคมไทยจะมีความยุ่งยากในการพัฒนาให้เกิดขึ้นได้แต่ด้วยการบริหารสมัยใหม่ ข้าราชการทั้งหลายต้องปรับตัวไปตามกรอบทิศทางการพัฒนาสังคมผ่านการทำงานเป็นทีมมากขึ้นเพื่อเพิ่มความสามารถในการคิดและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการจัดกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่มีความเชี่ยวชาญแต่ละด้านที่จำเป็น สำหรับการทำงานอย่างหนึ่งให้สำเร็จ โดยมุ่งความสำเร็จตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย สมาชิกในทีมจะยึดมั่นที่จะต้องร่วมมือกันปฏิบัติงานให้ลุล่วง ความสำเร็จหรือล้มเหลวที่เกิดขึ้นถือเป็นความรับผิดชอบของทุกคน

3. วัฒนธรรมความสามารถ (Competency Culture) องค์กรภาครัฐในปัจจุบันมีข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถมากมาย รวมทั้งข้าราชการมีจำนวนมากสามารถจะส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในหลายด้านๆ ได้ แต่ด้วยบางสถานการณ์ทำให้ข้าราชการไม่สามารถจะแสดงผลงานให้ประจักษ์ได้ก็ด้วยระบบที่ไม่เอื้อความสามารถดังกล่าวได้ เพราะ “วัฒนธรรมห้ามข้ามหน้าข้ามตา”

อันเป็นวัฒนธรรมที่กระตุ้นการพัฒนาองค์กรและข้าราชการ ดังนั้น การปล่อยวางของผู้บริหารหรือผู้นำ และสร้างระบบการส่งเสริมคนดีคนเก่งให้มากขึ้นก็อาจจะทำให้ผลงานขององค์กรภาครัฐมีภาพลักษณ์ทางความสามารถได้มากขึ้น โดยเน้นไปที่ผลงานและความสามารถของบุคคลอย่างแท้จริง รวมทั้งการแสวงหาบุคลากรที่มีคุณภาพมาร่วมงานมิใช่การปลุกกลุ่กลานของตนเองให้เข้ามาสู่ระบบราชการมากขึ้นแต่ใช้ระบบการแข่งขันการเข้ามาสู่ระบบจะส่งผลต่อความสามารถขององค์กรรัฐได้

4. วัฒนธรรมการเรียนรู้และปรับตัว (Learning and Adaptive Culture) การเรียนรู้ช่วยให้บุคคลและองค์กรมีความฉลาดขึ้น ความรู้มีการพัฒนาตลอดเวลา จึงเป็นความจำเป็นที่องค์กรจะต้องเพิ่มความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันสมัยและล้ำหน้า และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม (Innovation) นวัตกรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) และผลักดันให้องค์กรมีความก้าวหน้าและพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง

นอกจากนี้ยังวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ในส่วนประกอบวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการปรับปรุงสมรรถนะขององค์กรถึง 17 ประการ ได้แก่ 1) มุมมองเชิงระบบ 2) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ (การนำด้วยวิสัยทัศน์ แรงบันดาลใจ และบุรภาพ) 3) ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นลูกค้า (การเพิ่มคุณค่าสำหรับลูกค้า) 4) การพัฒนาขีดความสามารถขององค์กร 5) การให้คุณค่าแก่คน (สู่ความสำเร็จด้วยความชาญฉลาดของคน) 6) การเรียนรู้ขององค์กร 7) การจัดการด้วยความไว้วางใจ 8) การสร้างอนาคตที่ยั่งยืน (9) การมุ่งเน้นความสำเร็จ 10) การเก็บเกี่ยวความคิดสร้างสรรค์ 11) การบริหารจัดการนวัตกรรม 12) การบริหารด้วยข้อเท็จจริง 13) การบริหารความเสี่ยง 14) ความรับผิดชอบต่อสังคม 15) จริยธรรมและความโปร่งใส 16) คุณค่าและผลลัพธ์ที่บังเกิด และ 17) คงความยั่งยืนของผลลัพธ์ที่ได้รับการยอมรับทั่วไป (สุรยุทธ บุญมาทด, 2562 : 159-160)

ทั้งหมดที่กล่าวทำให้เห็นว่า ระบบราชการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางจะสามารถทำลายวัฒนธรรมแบบเดิม ๆ ที่มุ่งเน้นระบบราชการแบบดั้งเดิมลักษณะแนวดิ่งจากบนลงล่าง หรือแนวนอน คือ นโยบายของระบบราชการเกิดจากความร่วมมือของระบบราชการทั้งระบบ เช่น การให้บริการแบบ one-stop Service หากข้าราชการบริการลูกค้าได้ดีจนสร้างความพึงพอใจให้กับ ลูกค้าได้ ข้าราชการก็จะรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานของตนและเป็นผลให้พนักงานปรับระดับการให้บริการให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ หากรัฐให้บริการประชาชนอย่างเป็นเลิศก็จะได้รับความเลื่อมใสศรัทธาจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ ประชาชน มีความพยายามแก้ปัญหาของระบบราชการแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงในด้านประสิทธิภาพและการให้บริการประชาชน ซึ่งหัวใจสำคัญของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ก็คือ การปฏิรูประบบ ราชการนั่นเอง (อณิษฐา หาญภักดินิยมและจิตสุภา แกมทับทิม, 2561 : 350) เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมองค์กรรัฐสมัยเก่าและปัจจุบันที่มีการยึดอำนาจไว้ที่ส่วนกลางมากเกินไป หรือการสั่งการแบบจากบนลง

ล่าง เน้นคำสั่งมากกว่าความคิดเห็นจากส่วนล่าง และยึดระบบอุปถัมภ์มากเกินไปจนไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้มากนักในโลกแห่งความจริงในปัจจุบัน หากองค์กรรัฐสามารถจะปรับเปลี่ยนไปสู่วิถีตามระบบราชการยุคใหม่จะทำให้สังคมไทยและการบริการเป็นที่พึงพอใจมากยิ่งขึ้นด้วยการเน้นไปที่ ยึดเอาประชาชนเป็นศูนย์กลางการทำงาน เน้นการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่นและพื้นที่ให้มากขึ้น เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และยึดเอาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรมอย่างแท้จริงจะช่วยองค์กรภาครัฐมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายของประชาชน

การสร้างและการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรรัฐสมัยใหม่

วัฒนธรรมองค์กรภาครัฐเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละองค์กรรัฐที่แพร่เป้าหมาย ทศนคติ มาตรฐาน และความร่วมมือกันของสมาชิก ซึ่งวัฒนธรรมที่ดีไม่ได้หมายถึงการที่ข้าราชการทุกคนต้องมีทุกอย่างเหมือนกัน แต่' วัฒนธรรมองค์กร คือ ความหลากหลายที่อยู่ร่วมกันได้อย่างลงตัวซึ่งจะเอื้อต่อการพัฒนาองค์กรให้เติบโตมากยิ่งขึ้น (ชาล เจริญพันธ์, ออนไลน์) หากมองในแง่เป้าประสงค์ขององค์กรภาครัฐที่สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จะประกอบด้วย 7 ประการใหญ่ ได้แก่ เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการและมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ เพราะฉะนั้น การสร้างและการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรรัฐสมัยใหม่อาจจะเป็นโจทย์ที่สำคัญต่อการสร้างแผนที่ของความคิดหวังของประชาชนที่ส่งมอบความสุขเพื่อสังคมในยุคปัจจุบันผ่านตัวแปรเชิงวัฒนธรรมองค์กรสมัยใหม่ดังต่อไปนี้

1. องค์กรรัฐที่พร้อมรับใช้ประชาชน ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 หมวด 6 มาตรา 76 โดยใจความระบุว่า รัฐต้องเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ....ต่อประชาชนทุกคนโดยไม่เลือกว่าผู้นั้นจะเป็นใคร มีตำแหน่งอย่างไร มีการศึกษาสูงต่ำอย่างไร นับถือศาสนาใด รวยหรือจนก็ต้องรับใช้ประชาชนอย่างเท่าเทียมเสมอภาคกัน ซึ่งการสร้างและการพัฒนาวัฒนธรรมขององค์กรรัฐอาจจะยึดหลักรัฐธรรมนูญที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าในฐานะข้าราชการต้องปฏิบัติหน้าที่ คือ รับใช้ประชาชนซึ่งมีขั้นตอนและแนวทางการปฏิบัติเป็นไปตามกรอบการปฏิบัติงานอยู่แล้วจึงไม่ยากมากนัก แต่กระนั้น การตรวจสอบและการประเมินผลการรับใช้ประชาชนอาจจะต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ มาทำหน้าที่ในการตรวจสอบและประเมินผลงานดังกล่าวหรืออาจจะตั้งองค์กรภาคประชาสังคมเข้ามาทำ

หน้าที่ในการตรวจสอบและประเมินผลร่วมกันหน่วยงานประกันคุณภาพการปฏิบัติงานภาครัฐให้มากขึ้นเพราะหากองค์กรรัฐมีการตรวจสอบองค์กรรัฐด้วยจะทำให้ขาดความน่าเชื่อถือได้ ดังนั้น การสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมข้อนี้ อาจจะกำหนดไว้เฉพาะขององค์กรรัฐทุกหน่วยงานให้เป็นกรอบใหญ่ในบทบาทหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่มีเจตนารมณ์และสอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชน

2. องค์กรรัฐที่เน้นการบริการอย่างมืออาชีพ เพราะปัจจัยความสำเร็จขององค์กรภาครัฐและเอกชนเอกชนก็ตามย่อมขึ้นต้นด้วยการบริการที่ดีทั้งหมดเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ของกลุ่มลูกค้า หากเป็นเอกชนจะช่วยให้ลูกค้าเกิดความประทับใจกลับมาใช้บริการมากขึ้นและสร้างกำไรได้มากจากการบริการขององค์กร หากเป็นองค์กรภาครัฐจะช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือ ประชาชนมีความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรนั้นๆ เพราะฉะนั้น การบริการของข้าราชการ คือ การให้ความช่วยเหลือหรือการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น การบริการที่ดี ผู้รับบริการจะได้รับความประทับใจและเกิดความชื่นชมองค์กร อันเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กร เบื้องหลังความสำเร็จของทีมงาน มักจะมีงานบริการเป็นเครื่องมือในการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นงาน ประชาสัมพันธ์งานบริการวิชาการต่างๆ ตลอดทั้งความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับซึ่ง จะต้องช่วยกันขับเคลื่อนพัฒนางานบริการให้มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพจนเกิดเป็น “การบริการที่ดี” (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ, 2555 : 2) จะเห็นได้ว่า งานการบริการถือว่ามีสำคัญในระดับสูงสุดที่สามารถยกระดับศักยภาพขององค์กรภาครัฐให้มีคุณภาพตามความพึงพอใจของประชาชนแต่กระนั้น การสร้างและพัฒนาการบริการที่ดีอาจจะต้องมีการเน้นย้ำของผู้บริหารองค์กรหรืออาจจะต้องกำหนดไว้เป็นนโยบายในส่วนของบทบาทหน้าที่ของข้าราชการว่า ต้องมีมาตรการการบริการที่ดีอีกด้วย

3. การสร้างและพัฒนาองค์กรรัฐที่มองเห็นคุณค่าของประชาชน เพราะคุณค่าของงาน คือ ประโยชน์จากเนื้องาน การสร้างคน และการสร้างสังคมที่ดีงามร่มเย็นเป็นสุข เช่น งานทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำเพื่อค้นพบความรู้และสร้าง สิ่งประดิษฐ์ใหม่ งานทุกงานควรจะสร้างคนให้มีความสามารถ ซื่อสัตย์ มีความรักในงาน รักในผลของงานดีที่เกิดจากงาน และสร้างความสามัคคี สุดท้ายผลงานของแต่ละคนแต่ละองค์กรของภาครัฐ ควรเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียนและเป็นต้นแบบการปลูกปัญญาและความรักความเมตตาให้แก่สังคมไทย (อภิวัฒน์ มุทิรางกูร, มปป. : 2) เพราะฉะนั้น วัฒนธรรมที่เน้นการปลูกความรัก ความมีเมตตาต่อประชาชนในฐานะเพื่อนร่วมสังคมให้เกิดความสุขร่วมกันเท่ากับว่า ข้าราชการได้มุ่งมั่นงานที่เป็นงานด้านการบริการประชาชนด้วยหัวใจที่เปลี่ยนไปด้วยความรู้สึกที่ดีๆ ให้แก่กัน

4. องค์กรรัฐที่มีความสามารถของข้าราชการ หรือที่เรียก สมรรถนะของข้าราชการอันเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่กำหนดเป็นคุณลักษณะร่วมของข้าราชการทั้งระบบที่ต้องมีเพื่อเป็นการหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรม

ที่พึงประสงค์ร่วมกันเพื่อที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินงานได้สำเร็จ ลุ่่งตามวิสัยทัศน์พันธกิจแผนงาน และโครงการต่างๆ ขององค์กรภาครัฐให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน โดยสมรรถนะหลักประกอบด้วย 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2. การยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม 3. ความเข้าใจในองค์กรและระบบงาน 4. การบริการเป็นเลิศ 5. การทำงานเป็นทีม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552 : 7-25) เพราะฉะนั้นความสามารถหรือสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน เป็นความภาพของความสามารถจะอยู่ที่ข้าราชการในระบบทั้งหมดที่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านการเรียนหรือองค์กรจัดสรรระบบการพัฒนาด้วยโครงการพัฒนาต่างๆ ที่มีงบประมาณอย่างมากมายที่ส่งผลการทำงานเพื่อองค์กร เพื่อสังคมและเพื่อประเทศ

5. องค์กรรัฐผ่านระบบคุณธรรมและจริยธรรม พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2562 หมวดที่ 1 ได้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรม ไว้ในมาตราที่ 5 ระบุว่า มาตรฐานทางจริยธรรมคือหลักเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งจะต้องประกอบด้วย 1) ยึดมั่นในสถาบันหลักของประเทศ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดี และรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3) กล้าตัดสินใจและกระทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม 4) คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีจิตสาธารณะ 5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน 6) ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ 7) ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและรักษาภาพลักษณ์ของทางราชการ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562 : 2) ซึ่งเป็นพื้นฐานคุณธรรมและหลักจริยธรรมการบริหารภาครัฐจะขึ้นอยู่กับบริบทปรัชญาวิถีคิดด้านสังคมและ การเมืองที่เป็นกระแสหลักในแนวคิดเสรีนิยมแบบดั้งเดิม หลักจริยธรรมการบริหารสาธารณะผูกติดอยู่กับหลักการแยกการเมืองและการบริหารออกจากกัน การบริหารเน้นรูปแบบและพฤติกรรมของระบบราชการ เป็นรากฐานคุณธรรมและจริยธรรมการบริหารสาธารณะจึงอยู่ในกรอบของเป้าหมายการสร้างประสิทธิภาพ มุมมองการบริหารในแนวธุรกิจเอกชนได้รับความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจที่จะนำมาปรับใช้ในการบริหารภาครัฐ(โกวิทย์ กังสนันท์, มปป. : 18) เพราะฉะนั้น องค์กรภาครัฐอาจจะต้องมีการเข้มงวดมากขึ้นเพื่อตรวจสอบและการขึ้นำคุณธรรมและจริยธรรมให้กลายเป็นวัฒนธรรมที่มีส่วนร่วมปลูกฝังพฤติกรรมในการปฏิบัติในองค์กร

6. องค์กรรัฐที่เน้นความรู้สึกเป็นเจ้าร่วมกัน ซึ่งอาจต้องสร้างความรู้และปรับทัศนคติของข้าราชการให้เกิดการรับรู้ถึงความท้าทายในการทำงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการทำงาน การทำงานเป็นทีม เงินเดือนและสวัสดิการ การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความสัมพันธ์ต่อบังคับบัญชาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ภาวะผู้นำของผู้บังคับบัญชา ความรู้สึกว่าคุณมี

ความสำคัญต่อองค์กรความรู้สึกว่าองค์กรเป็นที่พึ่งได้ (สมจิตร จันทรเพ็ญ, 2557 : 4) รวมทั้งการสร้างความสุขในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ

จะทำให้บุคลากรในที่ทำงานอยากที่จะทุ่มเทในการทำงานลดความเครียดและความขัดแย้งภายในองค์กรซึ่งจะช่วยให้องค์กรเจริญก้าวหน้าและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล (ภัทรดนัย ฉลองบุญ, 2560 : 590) เพราะฉะนั้น ความรู้สึกเป็นเจ้าร่วมกันขององค์กรภาครัฐมิได้สร้างในระยะเวลาสั้นๆ แต่การสร้างระบบที่เอื้อให้กับข้าราชการที่เห็นเป้าหมายและความมั่นคงทางความรู้สึกว่า ตนเองมีคุณค่าในองค์กร สามารถบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ รวมทั้งให้ความสำคัญต่อผู้ปฏิบัติงานมากขึ้นจนกลายเป็นความผูกพันระหว่างองค์กรกับข้าราชการนั่นเอง

7. องค์กรรัฐมุ่งสู่ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความเป็นจริงแล้วภาครัฐเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์ที่มีบทบาทโดยตรงในการให้บริการประชาชน ที่ไม่แสวงหาผลกำไรทำให้ CSR ภาครัฐเป็นเรื่องที่ข้าราชการทุกคนต้องตระหนักและสำนึกว่าตนเองมีบทบาท ความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อตนเอง ต่อองค์กร นอกจากนี้ยังมี CSR ที่สร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชนในพื้นที่เพื่อรวมพลังขององค์กรต่างๆ หรือการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนเพื่อลดปัญหาทางสังคม จึงมิใช่การปฏิบัติเฉพาะภารกิจของตนแยังมีส่วนในการพัฒนาสังคมและ สิ่งแวดล้อมให้ก้าวไปพร้อมกันด้วยที่สะท้อนได้ถึงความรับผิดชอบต่อองค์กรที่มีต่อสังคม ซึ่งย่อมมีผลให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาและไว้วางใจจากประชาชนได้อย่างแท้จริง (ชุติมา เทศศิริ, 2558 : 7) เพราะฉะนั้น สิ่งที่องค์กรจะละเลยมิได้ก็ด้วยสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของงานที่ปฏิบัติอยู่ว่ามีลักษณะความเป็นสาธารณะหรือเพื่อประชาชนโดยตรงที่ควรจะเป็นวัฒนธรรมหนึ่งในองค์กรของรัฐในปัจจุบัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสร้างและการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรรัฐสมัยใหม่ที่เป็นตามความคาดหวังและบทบาทขององค์กรภาครัฐที่สามารถการยอมรับและความพร้อมในการบริการสาธารณประโยชน์ให้เกิดแก่องค์กร แก่ประชาชนทั่วไปแก่สังคมและประเทศให้มีลักษณะองค์ภาพเดียวกันทั้งหมดจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่มีคุณค่าอย่างมหาศาลในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมที่องค์กรรัฐที่พร้อมรับใช้ประชาชน เป็นองค์กรรัฐที่เน้นการบริการอย่างมืออาชีพ เป็นองค์กรรัฐที่มองเห็นคุณค่าของมนุษย์ เป็นองค์กรรัฐภายใต้ขีดความสามารถของข้าราชการไทย เป็นองค์กรรัฐผ่านระบบคุณธรรม และจริยธรรม เป็นองค์กรรัฐความรู้สึกเป็นเจ้าร่วมกัน และเป็นองค์กรรัฐมุ่งสู่ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมามีขีดความสามารถกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ภายใต้บริบทเดิมที่สามารถปรับเปลี่ยนไปจากบริบทมุมมองของประชาชนที่มี

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

อยู่เดิมให้เป็นความรู้สึกใหม่ๆ ก่อให้เกิดการยอมรับและให้ความร่วมมือต่อองค์กรรัฐมากยิ่งขึ้นจนสามารถบรรลุเป้าหมายเชิงภารกิจของรัฐได้ในปัจจุบันและอนาคต

References

- โกวิทย์ กังสนันท์. (มปป.). **จริยธรรมของการบริหารภาครัฐแนวใหม่**. คณะทรัพยากรมนุษย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชุติมา เทศศิริ. (2558). **ความรับผิดชอบต่องานขององค์กร**. ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- ชาล เจริญพันธ์. **Culture Strategy Workshop : วัฒนธรรมองค์กรนั้นสำคัญไฉน?**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://www.hubbathailand.com/hubba-blog/culture-strategy-workshop?gclid=CjwKCAjwe2EBhAhEiwAJI5jg68EPyZqsQPMTbHCZnNjclhDARBLbAjfoNWvIrSzp8K7sozzFGwylBoC6OIQAvD_BwE [13 พฤษภาคม 2564].
- ภัทรนัย ฉลองบุญ. (2560). **ความสุขในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ**. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. (ฉบับพิเศษ เล่มที่ 5) (พฤษภาคม) : 590.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). **พระราชบัญญัติมาตรฐานทางจริยธรรมพ.ศ. 2562**. เล่ม 136 ตอนที่ 50. 16 เมษายน 2562.
- ไว ชีรัมย์ และคณะ. (2563). **วัฒนธรรมองค์กรที่เสริมสร้างการจัดการที่ดีของระบบบริหารราชการไทย**. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์. ปีที่ 5. ฉบับที่ 2. (กรกฎาคม-ธันวาคม) : 185.
- ยุทธชัย เทียรทอง. (2561). **วัฒนธรรมองค์กร**. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.).
- สมจิตร จันทรเพ็ญ. (2557). **ความผูกพันต่อองค์กรของเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารพัฒนาสังคม). คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมาพร ภูวจิตร และคณะ. (2557). **รูปแบบวัฒนธรรมองค์กรที่มีประสิทธิภาพ**. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา. ปีที่ 9. ฉบับที่ 1. (มกราคม-มิถุนายน) : 73.
- สุรยุทธ บุญมาทัด. (2562). **วัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมกับยุคไทยแลนด์ 4.0 : ส่วนประกอบวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการปรับปรุงสมรรถนะขององค์กร**. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ. ปีที่ 6. ฉบับที่ 2. (กรกฎาคม – ธันวาคม) : 159-160.

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน (2555). **คู่มือหลักการการให้บริการที่ดีภายใต้ กระบวนการจัดการความรู้**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). **คู่มือสมรรถนะหลัก : คำอธิบายและตัวอย่างพฤติกรรมบ่งชี้**.
นนทบุรี : บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.

อณิษฐา หาญภักดีนิยมและจิตสุภา แกมทับทิม. (2561). **วัฒนธรรมองค์กรของระบบราชการไทย**.วารสารวิทยาลัย
สงฆ์นครลำปาง. ปีที่ 7. ฉบับที่ 1. (มกราคม 2561 – มิถุนายน) : 350.

อภิวัดน์ มุทิตรางกูร. (มปป). **การเห็นคุณค่าที่แท้จริงของงาน (ด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) คือก้าวแรกที่คน
ไทยจะสร้างแผ่นดินของเราให้เป็นแผ่นดินทอง**. คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Woranat Sangmanee. (2011). **Organization and Organizing (3 nd ed)**. Bangkok: Rabeangthong
Printing.

การสะท้อนและข้อคิดเห็นต่อการบริการประชาชนของหน่วยงานรัฐ
Reflection and opinions on the public service of government agencies

ณฐพนธ์ คงศิลา

Nathapon Kongsila

ประธานกรรมการ บริษัท เอส อินเตอร์เทรดดิ้ง แอนด์ ทรานสปอร์ต จำกัด

Chief Executive Officer S Inter trading and Transport Co.,Ltd.

kongsila_s@hotmail.com

บทคัดย่อ

ภาพลักษณ์ของหน่วยงานรัฐทั้งในอดีตและปัจจุบันมิได้รับการพัฒนาองค์ไปสู่จุดสูงสุดในความรู้สึกของประชาชน อีกทั้งความรู้สึกยังสะท้อนถึงความเป็นเจ้านายมากกว่า ผู้ให้บริการในฐานะลูกจ้างทั้งนี้เพราะค่านิยมที่ถูกปลูกฝังอันยาวทำให้ประชาชนเป็นเพียงความเลื่อมลางของความจริงตามกรอบคิดเชิงประชาธิปไตยในสังคมไทย แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะมีงบประมาณสำหรับการพัฒนาภาคความรู้ ทักษะ ศักยภาพ รวมไปถึงการระบบการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และกลยุทธ์การพัฒนาข้าราชการก็ตาม แต่ภาพความเหลื่อมล้ำระหว่างรัฐกับประชาชนมิได้ดีขึ้นจากยุคอดีตที่ผ่านมา ทำให้เห็นว่า หัวใจหลักของหน่วยงานรัฐอยู่ที่การบริการประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศ ในฐานะผู้เสียภาษี และในฐานะเจ้านายข้าราชการไทยแม้กระทั่งรัฐบาลก็ตาม ย่อมต้องให้ความสำคัญต่อประชาชนให้มากขึ้นด้วยข้อปฏิบัติเหล่านี้ ได้แก่ 1.การบริการประชาชนด้วยหัวใจของลูกจ้างที่ดี 2.การบริหารจัดการงบประมาณอย่างคุ้มค่าและโปร่งใสที่ประชาชนสามารถรับรู้ได้ 3.การยกระดับการพัฒนาคุณชีวิตเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมระหว่างคนจนกับคนรวย 4. ความสามารถของหน่วยงานที่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ 5.สร้างบรรทัดฐานอย่างเท่าเทียม และ6.สร้างภาพลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจให้กับประชาชน

คำสำคัญ : การสะท้อนและข้อคิดเห็น, การบริการประชาชน, หน่วยงานรัฐ.

Abstract

The image of government agencies, past and present, has not been developed to the highest point in people's feelings. In addition, their feelings reflect a greater sense of mastery. The service provider as an employee, because the long-established values of the people are merely

the fuzzyness of truth in accordance with the democratic conception of Thai society. Although the government sector has a budget for the development of knowledge, skills, potential, as well as good management systems in accordance with the principles of good governance. And strategies for developing civil servants But the image of the inequality between the state and the people has not improved from the past, suggesting that the core of the government is serving the people as the owners of the country. As a taxpayer And as a boss of Thai government officials, even the government Must give more importance to the people with these practices: 1. Serving the people with the heart of a good employee. 2. Budget management in a cost-effective and transparent manner that people can perceive. 3. Enhancing the quality of life development to reduce the gap between the poor and the rich 4. The ability of the organization to solve the problems of the people. 5. Establish equal norms. And 6. Create a proud image for the people.

Key words: Reflections and opinions, service of the people, government agencies.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันมีความรวดเร็วอย่างมากต่อการกระบวนทัศน์ ที่มีผลต่อการการบริหารจัดการภาครัฐ โดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชน มาปรับใช้กับการบริหารงานภาครัฐ เช่น การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์การบริหารงานแบบ มีอาชีพ การคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า การจัดการโครงสร้างที่กะทัดรัดและเป็นไปในแนวราบ การเปิดโอกาส ให้เอกชนได้เข้ามาแข่งขัน การให้บริการสาธารณะ การให้ความสำคัญต่อค่านิยม จรรยาบรรณวิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดทั้งการมุ่งเน้น การให้บริการประชาชนโดยคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์, 2561 : 31) แต่การบริการที่ดีก็มักจะมีอุปสรรคอยู่บ้างเช่น ข้อจำกัดด้านกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อจำกัดที่เกิดจากลักษณะของบริการ ความเป็นแบบแผนเดียวกันของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และแบบฟอร์มเอกสารคำขอต่าง ๆ และปัญหาด้านโครงสร้างและอัตรากำลัง (วิจิตต์ เอี่ยมสมบูรณ์, 2559 : 2) ทำให้ภาครัฐพยายามพัฒนาระบบการบริการให้ดีขึ้นมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งคุณภาพของหน่วยงานภาครัฐมักเรียกว่า สมรรถนะขององค์กรหรือสมรรถนะของข้าราชการ ที่สามารถบ่งบอกถึงคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นในองค์กร ได้แก่ สมรรถนะหลัก สมรรถนะทางการ

บริหาร และสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ อันเป็นพฤติกรรมที่กำหนดเป็นคุณลักษณะร่วมของข้าราชการพลเรือนทั้งระบบเพื่อเป็นการหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน โดยสมรรถนะหลักในภาคราชการ พลเรือน ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) บริการที่ดี 3) การส่งมอบความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ 4) การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และ 5) การทำงานเป็นทีม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552, หน้า 3-4)

โดยเฉพาะสมรรถนะการบริการที่ดีเป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้กำหนดไว้ที่เมืองค้ประกอบได้แก่ การให้บริการอย่างเสมอภาค (equitable service) การให้บริการที่ตรงเวลา (timely service) การให้บริการอย่างเพียงพอ (ample service) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (continuous service) และ การให้บริการอย่างก้าวหน้า (progressive service) ล้วนเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้องค์การมีคุณภาพการให้บริการที่ดี (แก้วตา ผู้พัฒนพงศ์และนิคม เจียรจินดา, 2561 :11-12) เพราะฉะนั้น การบริการที่ดีของหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อประชาชนเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงที่ระบุถึงความพร้อมและศักยภาพของหน่วยงานรัฐว่าจะสามารถทำงานด้านการบริการที่ดีผ่านจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อประชาชนได้หรือไม่อย่างไรที่สะท้อนถึงความเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศและเป็นที่ยิ่งของประชาชนได้

สมรรถนะการบริการของหน่วยงานรัฐ

บุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดต่อองค์กร และมีความสำคัญต่อประเทศชาติเนื่องจากบุคลากรจะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการสินทรัพย์ให้เป็นผลผลิต ไม่ว่าจะเป็นสินทรัพย์รูปแบบ การบริการที่ดี ดังนั้น หากองค์กรรัฐสามารถดำเนินการพัฒนาและธำรงไว้ซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณสมบัติสอดคล้องเหมาะสมกับงานทรัพยากรมนุษย์หรือบุคลากรเหล่านี้ย่อมมีศักยภาพที่จะปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลและสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพให้กับทุกองค์กรได้ และสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ได้ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน มุ่งสู่ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 137)

ทรัพยากรในองค์การภาครัฐที่ดีและมีคุณภาพนั้น การให้บริการดีหรือไม่ให้วัดจากความพึงพอใจในบริการเสมอไป หรือความสามารถที่จะพิจารณาว่า บริการนั้นเป็นที่พึงพอใจหรือไม่โดยวัดจากการให้บริการอย่างเท่าเทียม

คือ การบริการที่มีความยุติธรรมเสมอภาคและเสมอหน้าไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใครการให้บริการรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ คือ การให้บริการตามลักษณะความจำเป็นรีบด่วนและตามความต้องการของผู้รับบริการ การให้บริการอย่างเพียงพอ คือ ความเพียงพอในด้านสถานที่บุคลากรวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการที่มีความก้าวหน้า คือ การพัฒนางานบริการทางด้านปริมาณและคุณภาพให้มีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ (แก้วตา ผู้พัฒนพงศ์และนิคม เจริญจินดา, 2561 :12) ซึ่งโดยหลักการบริการที่ดี คือ การให้ความช่วยเหลือหรือการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น การบริการที่ดีที่ผู้รับบริการ จะได้รับความประทับใจและเกิดความ ชื่นชมองค์กร อันเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กร เบื้องหลังความสำเร็จของทุกงาน มักจะมีงานบริการเป็นเครื่องมือ สนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นงานประชาสัมพันธ์ งานบริการข้อมูลวิชาการต่าง ๆ ตลอดทั้งความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ จากเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ซึ่งจะต้องช่วยกันขับเคลื่อนพัฒนางานบริการให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพจนเกิดเป็น ภาพลักษณ์ “การบริการที่ดี” (สำนักงานคลังจังหวัดนครนายก, 2560 : 1-2) ประกอบด้วยหลักการบริการที่ดีดังนี้

1. บริการที่มีไมตรีจิต
2. ให้ความช่วยเหลือและแสดงไมตรีจิต
3. ต้องมีความรวดเร็วทันเวลา
4. การสื่อสารที่ดีจะสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร
5. การจัดบรรยากาศสภาพที่ทำงาน
6. การยิ้มแย้มแจ่มใส
8. การเอาใจเขามาใส่ใจเรา
9. การพัฒนาเทคโนโลยีเทคโนโลยี
9. การติดตามและประเมินผล

การบริการที่ดีทั้ง 9 ประการที่กล่าวมามีทำให้องค์กรภาครัฐสามารถได้รับการยกย่องเชิดชูทั้งในส่วน ของประชาชนและหน่วยงานรัฐด้วยเพราะเป็นผลการทำงานของหน่วยงานของรัฐเป็นที่ยอมรับและเป็นสิ่งยืนยัน ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการว่าสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถเป็นต้นแบบที่ดี ให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ ได้ด้วยการพัฒนาการให้บริการ ด้วยการสร้างนวัตกรรมจากการนำแนวคิด องค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และเทคโนโลยี มาประยุกต์ พัฒนาหรือสร้างรูปแบบการให้บริการ กระบวนการ/ระบบบริการ รูปแบบใหม่ ๆ ภายใต้การส่งเสริมของผู้นาองค์กร และการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริการที่ดีขึ้นกว่าเดิมอย่างก้าวกระโดด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563

: 4-5) เพราะฉะนั้น สมรรถนะการบริการของหน่วยงานรัฐจึงเป็นหน้าที่ของข้าราชการโดยเฉพาะผู้บริหารองค์กรที่จะต้องจัดทำมาตรฐานการบริการที่ดีให้กับองค์กรที่สามารถสร้างระบบการบริการให้หลากหลายรูปแบบ มีความรวดเร็ว เป็นธรรม มีความเสมอภาพ และเท่าเทียมให้เกิดไม่เลือกปฏิบัติในฐานะผู้ให้บริการจัดเป็นสมรรถนะของข้าราชการในหน่วยงานรัฐอีกทั้งการแสดงความพึงพอใจต่อการรับบริการของประชาชนที่มีต่อการบริการอันแสดงถึงประสิทธิภาพการบริการโดยรวมที่เป็นสมรรถนะหนึ่งของข้าราชการทุกหน่วยงานอยู่แล้ว แต่ถึงอย่างไรก็ตามความพร้อมและการแสดงการเห็นคุณค่ารวมทั้งการมีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่อาจเป็นภาวะหนึ่งของการให้ความใส่ใจต่องานด้านการบริการที่ดีมากขึ้น

ข้อคิดเห็นเชิงบวกต่อการบริการประชาชนของหน่วยงานรัฐ

งานด้านการบริการเป็นภาระหน้าที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนที่จำเป็นต้องพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดแต่เน้นการพัฒนาการบริการที่ต่อจากจะมีเป้าหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐอาจมองในมิติการบริการสาธารณะหรือแก่ประชาชนทั่วไปที่เป็นบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้รับใช้ประชาชน แต่สำหรับองค์กรเอกชนจะแสดงบทบาทหน้าที่การบริการก็ต่อเมื่อประชาชนเป็นลูกค้าของบริษัทของตนเอง รวมไปถึงการรักษาภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ที่มุ่งหวังสัดส่วนของกำไร แต่นั่นงานการบริการไม่ว่าเป็นองค์กรใดก็ตามย่อมต้องมีกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการและสมรรถนะของผู้ให้บริการที่ไม่แตกต่างกันมากนักที่มุ่งไปจุดมุ่งปลายทางเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการนั้นๆ ให้ดีที่สุด เพราะฉะนั้น หน่วยงานภาครัฐที่มีข้าราชการเป็นตัวแทนงานการบริการแก่ประชาชนเป็นบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่เป็นประจำอยู่แล้วย่อมมีประสบการณ์และเป็นไปตามกรอบสมรรถนะที่กำหนดไว้ ถึงแม้ว่าจะงานประจำแต่ยังมีอีกหลายส่วนงานที่ไม่พยายามพัฒนางานไปสู่ความมีคุณภาพให้มากหรือการบริการที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากนักทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อหน่วยงานภาครัฐในหลายๆ ประเด็น แต่ถึงอย่างไรก็ตามหน่วยงานภาครัฐสามารถพลิกทัศนคติและความรู้สึกที่ไม่ดีเหล่านั้นได้ด้วยการพัฒนางานด้านการบริการเพื่อสร้างความรู้สึกเชิงบวกให้กับประชาชนได้ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การบริการประชาชนด้วยหัวใจของลูกจ้างที่ดี เป็นที่ทราบดีว่า หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการบริการประชาชนตามพันธกิจของตนเองที่มีต่อมีจิตสำนึกอยู่ตลอดเวลาว่าข้าราชการ คือ ผู้รับใช้หรือเป็นลูกจ้างของประชาชนในฐานะผู้เสียภาษีต้องรักษางานด้านการบริการด้วยความตั้งใจและใส่ใจในงานที่จะให้งานออกมาดี สามารถทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย โดยที่ไม่ต้องการควบคุมหรือเป็นผู้ที่สามารถทำงานตามเป้าหมายได้ด้วยตนเอง งานที่มาจากความตั้งใจจึงมักจะออกมาดีเสมอ เพราะการทำงานด้วยความเต็มใจจะส่งผลถึงระบบการทำงานทั้งหมดทุกส่วนภายในองค์กร มีการประสานงานที่ีระหว่างเพื่อนร่วมงาน ลดการเอาเปรียบกันซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว ให้

ความช่วยเหลือเต็มใจและช่วยให้การทำงานเป็นไปด้วยความราบรื่น (จารุวรรณ กะวิเศษ, มปป. : 52) ดังนั้น การมีจิตสำนึกถึงผู้ถึงผู้ที่เกี่ยวข้องและตนเองได้รับเงินเดือนจากประชาชนควรปฏิบัติบทบาทหน้าที่ให้ดีที่สุดด้วยหัวใจบริการให้สมกับความคาดหวังของประชาชนอย่างสูงสุดในฐานลูกจ้างของประชาชน

2. การบริหารจัดการงบประมาณอย่างคุ้มค่าและโปร่งใสที่ประชาชนสามารถรับรู้ได้ ความคุ้มค่าและความโปร่งใสเป็นหลักของธรรมาภิบาลที่รัฐกำหนดไว้เป็นมาตรฐานการบริหารทั่วไปที่สนับสนุนให้เกิดการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่า ตอบสนองหรือแก้ไขปัญหาของประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้จ่ายงบประมาณ สามารถป้องกันการใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่คุ้มค่า หรือใช้ไปในทางที่ผิด ให้เกิดความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน หรือมีคำกล่าวที่ระบุว่า “การเปิดกว้างอย่างเต็มที่ให้ประชาชนได้ทราบที่มา และการใช้จ่ายงบประมาณ” นำไปสู่การใช้จ่ายงบประมาณที่มีเหตุผล เหมาะสม และคุ้มค่า (สำนักงบประมาณของรัฐบาล, 2563 : 1) ดังนั้น การใช้จ่ายงบประมาณของรัฐที่มาจากภาษีของประชาชนย่อมมีสิทธิเข้าถึงข้อมูลได้ และรับรู้ถึงกระบวนการใช้งบประมาณต่างๆ ได้อย่างเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลอย่างชัดเจนที่สามารถสะท้อนความจริงและช่วยลดการทุจริตคอร์รัปชันของหน่วยงานรัฐมากขึ้นจนนำไปสู่ทัศนคติที่ดีของประชาชน

3. การยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับคนรวย เพราะสังคมไทยที่ผ่านมาแม้ว่ารัฐจะมีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำก็ตามแต่ไม่ลดได้มากนักเมื่อเทียบกับต่างประเทศ ระบบภาษีไทยยังมีช่องว่างให้คนรวยเสียภาษีน้อยกว่าความสามารถมาก ไม่ว่าจะเป็นการขาดภาษีที่เก็บบนฐานทรัพย์สิน การหลีกเลี่ยงภาษีหลากหลายประเภท ดังนั้น หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องอาจต้องทบทวนความจริงบนสถานการณ์ที่เกิดขึ้นปัจจุบันเพราะรัฐไทยได้ลงทุนไปกับระบบเศรษฐกิจมิใช่น้อยแต่ผลโดยรวมก็ยังไม่ดีขึ้น ซึ่งต้องหาจุดสมดุลระหว่างการดูแลประชาชนอย่างทั่วถึง ผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน และความยั่งยืน หนึ่งในกระแสปฏิรูปสากลที่ไทยควรคำนึงถึงคือระบบสวัสดิการที่ดีควรมีลักษณะของ ‘การลงทุนทางสังคม (social investment)’ ที่เป็นการทำหายของระบบสวัสดิการของไทย คือ ต้องเร็ว ทั่วถึง และครบถ้วน สินค้าและบริการต่างๆ ต้องไม่แพง มีประสิทธิภาพที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้จริง โดยการให้น้ำหนักกับการลงทุนด้านสังคม มีการขับเคลื่อนนโยบายอย่างเหมาะสมกับบริบทสังคม การเมืองไทยจนเกิดการปฏิรูประบบการบริหารและต้องเร่งสร้างประชาคมสวัสดิการ (สมชัย จิตสุชน, 2558 : 1) เพราะฉะนั้น การลงทุนทางสังคมสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนดีขึ้นโดยมองไปที่ตัวปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมที่ส่งผลให้ระหว่างคนรวยกับคนจนมีชีวิตที่ไม่เท่าเทียมไม่เสมอภาค เสียโอกาสการพัฒนาตนเอง รวมไปถึงข้อจำกัดด้านสิทธิเรื่องต่างๆ อีกมากมาย

4. ความสามารถของหน่วยงานที่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ ซึ่งพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงมีพระราชดำรัสว่า “...ประเทศชาตินั้น ประกอบด้วยผืนแผ่นดินกับประชาชน และผืนแผ่นดินนั้นเป็นที่เกิดที่อาศัยที่อำนวยประโยชน์สุข ความมั่นคงร่มเย็นแก่ประชาชนให้สามารถอยู่ร่วมกันเป็นปึกแผ่นของชาติได้ ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศจึงมีได้ อยู่ที่การปกป้องรักษาแผ่นดินไว้ด้วยแสนยานุภาพแต่เพียงอย่างเดียวหากจำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีความผาสุกปราศจากทุกข์ยากเข็ญ...(เครือข่ายกาญจนาภิเษก, ออนไลน์) เพราะฉะนั้น การแก้ไขปัญหาของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของหน่วยงานรัฐที่มีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสุดความสามารถเพื่อเป้าหมายหลักนั้นก็คือการทำให้ประชาชนมีความสุขปราศจากความทุกข์ยากในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งหากจะตั้งคำถามว่า ที่ประชาชนเป็นทุกข์อยู่ทุกวันนี้ก็เพราะขาดความสามารถของรัฐไม่มีหรือไม่ หรือเป็นเพราะสิ่งใดที่ทำให้ประชาชนคนไทยมีความยากจน ทุกข์ได้ยากอยู่ แต่ถึงอย่างไรก็ตามเชื่อว่า หากหน่วยงานรัฐใช้ความสามารถอย่างสูงสุดแล้วก็จะสามารถแก้ปัญหาทั้งหลายภายในสังคมไทยได้อย่างแน่นอนด้วยวิธีการที่หลากหลายและตรงกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น

5. สร้างบรรทัดฐานอย่างเท่าเทียม เป็นกระบวนการทางสังคมที่จัดขึ้นเพื่อควบคุมสมาชิกให้มีความสัมพันธ์กันภายใต้แบบแผนและกฎเกณฑ์เดียวกันเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม สาเหตุที่ต้องจัดระเบียบทางสังคมก็เพื่อให้การติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคมเป็นไปอย่างเรียบร้อย (Piyakamon Mahiwan Wattanachai Kwalamthan and Pornamrin Promgird, 2016 : 1523) ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ระบุไว้ในมาตราที่ 4 ไว้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน..ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง หรือเพศอย่างไหนก็ตาม หรือด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง ย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งหมด ซึ่งหน่วยงานรัฐจะเลือกปฏิบัติมิได้ หากหน่วยงานภาครัฐสามารถกำหนดทิศทางอย่างนี้ได้ก็เชื่อว่า จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่น่าอยู่โดยไม่มีการแบ่งแยกกว่าคนจนหรือคนรวย ลูกจ้างหรือนายจ้าง ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ข้าราชการหรือประชาชน เป็นต้น หากมีการล่วงละเมิดผู้อื่นๆ ย่อมได้รับการลงโทษเฉกเช่นเดียวกัน มีกฎหมายฉบับเดียวกัน มีมาตรฐานเดียวกัน ให้ความสำคัญต่อประชาชนเท่าเทียมกัน เป็นต้น จะทำให้เกิดความรักความสามัคคีกันในสังคมไทย

6. สร้างภาพลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจให้กับประชาชน เป็นภาพที่สะท้อนถึงการบริหารและการดำเนินงานขององค์กรทั้งในแง่ระบบการบริหารจัดการ ข้าราชการ ความรับผิดชอบต่อสังคม และการทำประโยชน์แก่สาธารณะ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้และเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ซึ่งอาจเปลี่ยนจากภาพลักษณ์ที่ดีเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดีหรือเปลี่ยนจากไม่ดีกลายเป็นดีก็ได้ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาที่เกิดขึ้นทีละน้อยและสะสมเพิ่มพูนมากขึ้นจนสามารถฝังรากฐานมั่นคงแน่นหนา อยู่ในจิตใจและทัศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดของประชาชน (จินตวิริ์ เกษมสุข, ออนไลน์) ดังนั้น การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของหน่วยรัฐเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างมากในฐานะหน่วยงานที่ทำงานให้กับประชาชนซึ่งส่งผลต่อความเชื่อถือในหลายๆ เรื่องและสามารถเป็นที่พึ่งพาได้เพราะหากหน่วยงานรัฐไม่มีภาพลักษณ์ที่ดีหรือไม่สามารถเป็นที่พึ่งของประชาชนได้ก็เท่ากับว่า สังคมไทยจะขาดความสุขในสังคมอีกยาวนานและจะเกิดความขัดแย้งตามมา เพราะฉะนั้น ภาพลักษณ์ที่ดีของหน่วยงานรัฐจะสามารถสร้างความภูมิใจให้กับประชาชนได้มีที่พึ่งพิงในยามที่เดือดร้อนจากปัญหาต่างๆ และให้ความร่วมมือที่สร้างจะสังคมแห่งความเอื้ออาทรต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภารกิจของหน่วยงานทุกหน่วยงานย่อมต้องการที่จะทำงานให้กับประชาชนทุกคนแต่ด้วยความหลากหลายและความซับซ้อนทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้หน่วยงานรัฐเกิดการปรับตัวอย่างเชื่องช้าและไม่ทันต่อสังคมที่มีการปรับตัวไปในทิศทางแบบโลกสมัยใหม่มากขึ้นทำให้ระหว่างหน่วยรัฐในทัศนะและมุมมองของประชาชนไม่สู้กันเกิดที่มาของคำว่า การเหลื่อมล้ำในทุกบริบทสังคม อีกทั้งความรู้สึกที่ไม่ดีต่อหน่วยงานเป็นปัญหาทางค่านิยมที่มักพูดกันเคยชินว่า หน่วยงานรัฐบริการรับใช้แต่คนรวย คนมีฐานะ และคนที่มีอำนาจ เป็นต้น ทำให้ความรู้สึกต่อยของคนไทยยิ่งสับสนและคนสอนให้ลูกหลานอยากเป็นข้าราชการที่มียศศักดิ์ใหญ่ดังเช่นค่านิยมในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งความสับสนดังกล่าวเป็นบทสะท้อนทางความรู้สึกของคนไทยที่มีต่อหน่วยงานรัฐในฐานะเจ้านายเสมอมากและประชาชนต้องแบกรับภาระอันจำนนต่อค่านิยมดังกล่าวจนกลายเป็นความเห็นแก่ตัวเพื่อเอาตัวรอดให้ได้ในฐานะที่คอยเสียภาษีเพื่อเงินเดือนของข้าราชการและการทุจริตงบประมาณรัฐที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องที่ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบได้ แท้ที่จริงแล้วค่านิยมและความรู้สึกกดทับเหล่านั้นเคยเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่ดีอย่างมากในยุคอดีต แม้กระทั่งในปัจจุบันภาพลักษณ์ยังแทงใจประชาชนอย่างนั้นถึงแม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม

ภารกิจหลักของหน่วยงานทุกหน่วยย่อมมีบทบาทหน้าที่จะรับประชาชนที่เรียกว่าการบริการที่ดี มี ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ระเบียบ กฎเกณฑ์และแนวทางมากมายที่ระบุว่าหน่วยงานรัฐต้องบริการประชาชนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตด้วยใจที่เป็นธรรมลดความไม่เป็นธรรมในการบริการในสังคมจนนำไปสู่ความสุข และลดความทุกข์ที่เกิดขึ้นให้กับประชาชนอย่างเท่าเทียมด้วยการ .การบริการประชาชนด้วยหัวใจของลูกจ้างที่ดี การบริหารจัดการ

งบประมาณอย่างคุ้มค่าและโปร่งใสที่ประชาชนสามารถรับรู้ได้ การยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนกับคนรวย ความสามารถของหน่วยงานที่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ สร้างบรรทัดฐานอย่างเท่าเทียม และการสร้างภาพลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจให้กับประชาชน ประเด็นทั้งหลายที่กล่าวมาเป็นการสะท้อนและข้อคิดเห็นที่ดีต่อการบริการของประชาชนในสังคมไทยที่มองเห็นศักยภาพและบทบาทว่าหน่วยงานรัฐสามารถพลิกวิกฤติศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้จนนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาสังคมไทยต่อไป

References

- แก้วตา ผู้พัฒนพงศ์และนิคม เจียรจินดา. (2561). สมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานกับคุณภาพการให้บริการขององค์การ. **วารสารเกษมบัณฑิต**. ปีที่ 19. (ฉบับพิเศษ) (กันยายน – ตุลาคม). :12.
- เครือข่ายกาญจนาภิเษก. พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชนานแห่งท้าวพระยาแห่งเกล้ารักษาพระองค์ในพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตน และสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า พระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดีที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2547. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : https://king.kapook.com/kingrama9/royal_words_person_05.php [15 พฤษภาคม 2564].
- จารุวรรณ กวีเศษ. (มปป.). **คุณสมบัติและคุณลักษณะที่ดีของผู้ให้บริการ**. วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี.
- จินตวีร์ เกษมสุข. **การสร้างภาพลักษณ์องค์กร**, [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <https://edupol.org/eduOrganize/eLearning/generalStaff/doc/group10/04/01.pdf> [15 พฤษภาคม 2564].
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์. (2562). **เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการวิชาการนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, โครงการ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
- วิจิตต์ เอี่ยมสมบูรณ์. (2559). **การพัฒนาการให้บริการภาครัฐกรณีศึกษา : ศูนย์ประสานการบริการด้านการลงทุน. รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชัย จิตสุชน. (2558). **ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: แนวโน้ม นโยบายและแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย**. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สำนักงบประมาณของรัฐบาล. (2563). **แนวทางการเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการงบประมาณ**. สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559)**. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2554.

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2564

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). **คู่มือสมรรถนะหลัก : คำอธิบาย และตัวอย่าง พฤติกรรม บ่งชี้**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). จังหวัดนนทบุรี: บริษัท พี.เอ.สียิ่ง จำกัด

_____. (2563). **หลักเกณฑ์การพิจารณารางวัลบริการภาครัฐประจำปี พ.ศ. 2563**. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.

กรวิก ช.สรพงษ์และคณะ (2560). **คู่มือมาตรฐานการให้บริการ**. นครนายก : สำนักงานคลังจังหวัดนครนายก.

Piyakamon Mahiwan Wattanachai Kwalamthan and Pornamrin Promgird. (2016). The study of a Constitution for Living through the concept of social organization. **Proceeding of 12th International Conference on Humanities & Social Sciences 2016 (IC-HUSO 2016)**. 14-15 November 2016. Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand. : 1523.

5G : การบริหารองค์กรภาครัฐในโลกอนาคต

5G: the Administration of Government Organizations in the Future

ธำรงเกียรติ อุทัยสาธิต

Thamrongkiat Uthaisang

รองกรรมการผู้จัดการ บริษัท เปเปอร์เมท (ประเทศไทย) จำกัด

Deputy Managing Director Papermate (Thailand) Co.,Ltd.

tk@papermate.co.th

บทคัดย่อ

หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมหรือประเทศขึ้นอยู่กับหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐเป็นสำคัญ หากองค์กรภาครัฐมีความอ่อนแอทั้งในเชิงโครงสร้าง ระบบอุปถัมภ์นิยม ขาดเทคนิคในการบริหารจัดการองค์กร การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่เป็นฐานรองอำนาจ การทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการไทย ผู้บริหารองค์กรที่ยึดเอาความคิดความเห็นของตนเป็นใหญ่ เป็นต้น จะทำให้ประเทศด้อยการพัฒนาลงไปเรื่อย ๆ เพราะองค์กรภาครัฐเป็นเครื่องมือที่บ่งบอกว่า สังคมหรือประเทศจะก้าวหน้าหรือถอยหลัง ซึ่งโลกยุคใหม่มีเทคนิคมากมายที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารองค์กรภาครัฐให้มีคุณภาพผนวกกับบริบททางสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะโลกยุค 5G ที่ก่อให้เกิดการปรับตัวอย่างรุนแรงแบบก้าวกระโดดทั้งในด้านวิทยาการสมัยใหม่ ระบบการเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ ทั้งระบบการตัดสินใจในการบริหารองค์กรภาครัฐ สามารถก่อให้เกิดความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาของประชาชนบนฐานเทคนิคการบริหารองค์กรภาครัฐด้วยเทคนิค SUPER ได้แก่ 1.Studious หมายถึง ความรอบคอบ 2. Underlie หมายถึง การรองรับ 3. Precipitate หมายถึง การเร่งรัด 4. Expeditious หมายถึง ความรวดเร็ว และ 5. Responsible หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคม

คำสำคัญ : การบริหารองค์กร, องค์กรภาครัฐ, องค์กรรัฐยุค 5G.

Abstract

The key to driving social or national development is largely dependent on government agencies or organizations. If government organizations are structurally weak Popular patronage system Lack of organizational management techniques Human resource management as a secondary power base Corruption in the Thai government Organizational administrators who take their opinions and opinion are the ones that will make the country less developed because government organizations are a tool that indicates that Society or country will progress or go

back. In the modern world, there are many techniques that can be used to manage the government organization with quality, combined with the rapidly changing global social context, especially in the 5G era that causes radical adaptation both in terms of Modern science System of linking science Including decision-making systems in the management of public organizations It can cause speed in solving people's problems based on the techniques of government organization administration with SUPER techniques, namely 1.Studious means prudence 2. Underlie means support 3. Precipitate means accelerated 4. Expeditious means Speed and 5. Responsible means social responsibility.

Key words: Corporate Administration, Government Organizations, Government Organizations in the 5G era.

บทนำ

องค์กรภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวง ทบวง กรม หรือรัฐวิสาหกิจต่างๆ ถือเป็นองค์กรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ผู้บริหารองค์กรภาครัฐขณะเดียวกัน องค์กรภาครัฐมักถูกมองว่าอึดอัด เชื่องช้า เนื่องจากระบบ ระเบียบ วิธีการปฏิบัติ หรือวิธีการทางเอกสารมีมากมาย ทำให้ต้องมีกระบวนการทางเอกสารและขั้นตอนค่อนข้างมาก จนบางครั้งไม่สามารถดำเนินการได้ทันตามกำหนดนัดหมาย หรือไม่ทันกำหนดเวลาของงานดังนั้น คนส่วนใหญ่ที่เป็นลูกค้าซึ่งรับบริการจากองค์กรภาครัฐในปัจจุบัน เมื่อมองจากภายนอก จึงคาดหวังคุณภาพและความรวดเร็วของบริการในระดับเดียวกันกับคุณภาพและความรวดเร็วจากองค์กรธุรกิจเอกชนด้วย หากองค์กรภาครัฐไม่สามารถปรับตัวให้สามารถดำเนินการได้รวดเร็วเหมือนภาคเอกชน จะทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันด้อยกว่าเมื่อเทียบกับองค์กรประเภทเดียวกันในภาคเอกชน ในกรณีเช่นนี้องค์กรอาจจำเป็นต้องนำเข้าหรือ Import ผู้บริหารระดับสูงจากภาคเอกชนเข้ามาผสม เพื่อให้องค์กรมีการปรับแนวคิดการทำงานให้เกิดความรวดเร็วเพิ่มขึ้น (สัมมา คีตสิน, มปป, 9-11) ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ยุคแห่งการปฏิรูประบบราชการแบบสมัยใหม่ซึ่งเริ่มเกิดขึ้นภายหลังจาก ที่ประเทศไทยประสบกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ แต่การปฏิรูปครั้งนั้นมีลักษณะเป็นเพียง การปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้างโดยผ่านกระบวนการทางกฎหมายโดยผ่านพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (พิธีสิทธิ์ คำนวนตศิลป์และธัชเฉลิม สุทธิพงษ์ประชา, 2559 : 39)

การปฏิรูประบบราชการในปัจจุบันเน้นการสร้างการบริหารจัดการระบบราชการ 4.0 ประเทศไทยมุ่งสู่ไทยแลนด์ 4.0 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภาครัฐต้องปรับตัวให้สามารถอำนวยความสะดวกด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ยุคดิจิทัลท่ามกลางความที่รวดเร็วและไม่สามารถคาดเดาได้จึงต้องมุ่งเน้นความคล่องตัวภารกิจพิเศษ (Agenda – Based) และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาพาราชการสู่ Government 4.0 (ปริญา บุญดีสกุลโชค, 2560 : 4) แต่ด้วยวิทยาการทางด้านเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนระบบอย่างรวดเร็วทำให้องค์กรภาครัฐเกิดความ

จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนระบบการบริหารราชการไปสู่ยุคที่มีความรวดเร็วมากขึ้นด้วยการนำเทคนิคการบริหารระบบราชการยุค 5G มาปรับใช้ให้เกิดความพร้อมและประสิทธิภาพในเชิงการบริหารจัดการมากขึ้นโดยมีลักษณะที่สำคัญ เช่น การส่งผ่านของข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนที่ได้ปกปิดข้อมูลต่อประชาชนอีกต่อไป การบริหารสาธารณะที่มีความรวดเร็วมากขึ้น การบริการประชาชนได้มากขึ้น ครอบคลุมมากขึ้นไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม การตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหา และช่วยเหลือประชาชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเกิดความครอบคลุมที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ อีกทั้งการสร้างจิตสำนึกร่วมพัฒนาสังคมระหว่างองค์กรภาครัฐกับประชาชนภายใต้บริบทอย่างรอบคอบ รองรับ เร่งรัด รวดเร็ว และรับผิดชอบ

เทคนิคการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่

การบริหารองค์กรนั้น นอกจากผู้บริหารที่มีบทบาทสำคัญในองค์กรแล้ว สมาชิกหรือ บุคลากรในองค์กร ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรก้าวหน้าไปได้ด้วยดี แต่ในปัจจุบันความ เจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้มีมากขึ้น ทำให้สภาพแวดล้อมองค์กรมีการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี รวมถึงนวัตกรรมใหม่ๆ ส่งผลให้การบริหารต้องเผชิญกับความไม่ แน่นนอน นอกจากนี้เทคโนโลยีและองค์ความรู้ด้านการจัดการ รวมถึงนวัตกรรมสมัยใหม่ทำให้ การบริหารต้องเผชิญกับการ แข่งขัน จึงทำให้การบริหารต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง (อนุรัตน์ อนันทนาธร และปาริฉัตร ป้องโลห์, 2558 : 1) ไม่เพียงแต่เป็นการกระทำเพื่อองค์กรเท่านั้น แต่เป็นการกระทำที่ตอบสนองต่อความต้องการ ของผู้บริหารในระดับ ต่างๆการจัดการเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในโลกสมัยใหม่โดยเป็นการ ติดต่อกันอย่างใกล้ชิดด้วย ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการจัดการสมัยใหม่จึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงาน ขององค์กรประสบความสำเร็จ อย่างยั่งยืน และต้องควบคู่เข้ากับความสามารถหลัก(Core Competency) ที่เป็น เครื่องมือหนึ่งในการแปลงกลยุทธ์ วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายองค์กร (ธันวาคม วิมลชัยฤกษ์, 2560 : 89) มากขึ้นเรื่อย ๆ

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐในยุคปัจจุบันต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีดิจิทัลที่กำลังเปลี่ยนโลกในเวลานี้ทำให้หน่วยงานภาครัฐต้องเร่งปรับตัวรองรับประกอบกับนโยบายและวิสัยทัศน์ของ รัฐบาลชุดปัจจุบันต้องการพลิกโฉมประเทศภายใต้โมเดลเศรษฐกิจใหม่ “ไทยแลนด์ 4.0” ก้าวข้ามกับดักรายได้ปาน กลางสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ระบบราชการไทยจึงจำเป็นต้อง พัฒนาเพื่อยกระดับวิสัยคิด การทำงานเพื่อก้าวสู่การเป็นระบบราชการ 4.0 ด้วยการจัดระบบระเบียบการให้บริการ ประชาชนให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยปรับเปลี่ยนและปฏิรูปการ ทำงานให้สอดคล้องกับนโยบาย และ วิสัยทัศน์ดังกล่าว เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีการพัฒนา องค์กรไปสู่ “ระบบราชการ 4.0” ตามนโยบายของ รัฐบาล โดยมีคุณลักษณะสำคัญ 10 ประการ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2563 : 1) ประกอบด้วย

- 1) ทำงานอย่างเปิดเผย โปร่งใส เอื้อให้บุคคลภายนอก และประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้
- 2) ทำงานเชิงรุกแก้ไขปัญหาตอบสนองความต้องการของประชาชน และสร้างคุณค่า
- 3) แบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงานเชื่อมโยงการทำงานซึ่งกันอย่างเป็นเอกภาพเบ็ดเสร็จในจุดเดียว

4) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ มีฐานข้อมูลที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนการวางแผนยุทธศาสตร์ และการตัดสินใจในการทำงาน

5) ปรับรูปแบบการทำงานให้คล่องตัว รองรับการประสานงานแนวระนาบและในลักษณะเครือข่าย

6) ทำงานอย่างเตรียมการไว้ล่วงหน้าตอบสนองต่อสถานการณ์ ทันเวลา มีการวิเคราะห์ความเสี่ยงทั้งในระดับองค์กรและในระดับปฏิบัติการ

7) เปิดกว้างให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วม ถ่ายโอนภารกิจไปดำเนินการแทนได้

8) ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรม ความคิดริเริ่ม และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการ ทำงานที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

9) บุคลากรทุกระดับพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตัวเอง สู่องค์กรที่มีความทันสมัยและ มุ่งเน้นผลงานที่ดี

10) ให้ความสำคัญกับบุคลากร ดึงดูดบุคลากรที่มีศักยภาพสูง พัฒนอย่างเหมาะสมตามบทบาท หน้าที่ สร้างความผูกพัน สร้างแรงจูงใจ มีแผนเชิงรุกรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากร

นอกจากนี้ การบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ได้ร่วมกับ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติจัดทำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA) เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยราชการใช้ในการ ประเมินตนเองเพื่อก้าวไปเป็นองค์กรสมรรถนะสูงที่ มุ่งเน้นในการบริหารจัดการที่ดีใน 7 มิติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). 2558 : 9 – 21) ประกอบด้วย

1. การนำองค์กร โดยผู้บริหารของส่วนราชการที่มีการกำกับดูแลองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม
2. การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ โดยมีการจัดทำยุทธศาสตร์ และการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติ
3. การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีสารสนเทศผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสร้างความผูกพัน

4. การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ โดยมีการวิเคราะห์และการปรับปรุงผลการดำเนินการของ ส่วนราชการ และการจัดการความรู้สารสนเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศ

5. การมุ่งเน้นบุคลากร มีการจัดสภาพแวดล้อมด้านบุคลากร และความผูกพันของบุคลากร

6. การมุ่งเน้นระบบปฏิบัติการ มีกระบวนการทำงานและประสิทธิผลการปฏิบัติการ

7. ผลลัพธ์การดำเนินการ มีผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลและการบรรลุพันธกิจ ผลลัพธ์การให้ความสำคัญ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ผลลัพธ์ด้านการนำองค์กรและการกำกับดูแล ผลลัพธ์ด้านงบประมาณ การเงิน และการเติบโต ผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลของกระบวนการและการจัดการห่วงโซ่อุปทาน

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ทั้ง 7 ประการเป็นเครื่องมือการพัฒนาองค์กรตาม ยุทธศาสตร์หลักในการยกระดับคุณภาพระบบราชการไทยให้มีศักยภาพและขีดความสามารถเทียบเท่าระดับสากล โดยในการปรับระบบการจัดการขององค์กรให้คล่องตัวนั้น ในองค์กรต้องมีความรู้ 2 ด้าน คือ ความรู้เฉพาะด้าน

(Specialist) และความรู้ด้านการบริหารงาน (Generalist) เป็นความรู้ที่มององค์รวมในการบริหารงานทั้งระบบต้องนำแนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ เพื่อการวิเคราะห์ ติดตาม คาดการณ์แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอก เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาเพื่อปรับการบริหารงานภายในให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงภายนอกดังกล่าว โดยเป็นการจัดระบบให้เกิดความเป็นทีม คนในองค์กรต้องเรียนรู้ร่วมกัน มีความเข้าใจร่วมกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562 : 1)

เพราะฉะนั้น การปรับเปลี่ยนบริบทการบริหารจัดการภาครัฐในรูปแบบใหม่ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในขั้นสูงสุดอาจเป็นความหวังที่ส่งผลไปยังองค์กรภาครัฐให้มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ แต่กระนั้น การขยับและการขับเคลื่อนแนวคิดดังกล่าวแม้ว่าจะได้ดำเนินไปแล้วหลายปีคำถามยังคงตั้งต้นขึ้นเรื่อย ๆ หรืออาจจะเป็นเพียงกระดาษคำตอบที่ถูกต้องและต้องเก็บไว้ในลิ้นชักที่รอวันที่นำมาปิดฝุ่นแห่งความหวังของประชาชนต่อไปหรือไม่ หรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังมีอุปสรรคปัญหาที่ยังคงแก้ไขยังไม่สำเร็จ จึงทำให้องค์กรภาครัฐในปัจจุบันยังคงไม่แตกต่างไปจากการบริหารในอดีตมากนัก หรือต้องอาศัยระยะเวลาที่เนิ่นนานมากขึ้นจึงจะทำให้องค์กรภาครัฐมีประสิทธิภาพตามที่สังคมคาดหวังให้เป็นในฐานะเจ้าของประเทศ แต่ถึงอย่างไรก็ตามเทคนิคการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่ที่มีหลักการเก่าในยุค 2000 ที่ถูกนำมาพลิกโฉมใหม่ได้บ้างแต่หากไม่รู้จักการนำมาใช้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องการบริหารองค์กรภาครัฐในยุค 5G ที่มีความรวดเร็ว ว่องไวต่อการจัดการกับปัญหาที่อาจจะทำองค์กรภาครัฐกลายเป็นปัญหาของสังคมไทยไปโดยมีรัฐตัว ดังนั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารองค์กรภาครัฐในยุค 5G อาจต้องทบทวนบริบทเชิงเทคนิคมากขึ้นที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการองค์กรที่สามารถนำพาสังคมไทยให้ทัดเทียมกับระบบราชการในประเทศที่พัฒนาแล้วต่อไป

เทคนิคการบริหารองค์กรภาครัฐในยุค 5G

ความพร้อมของระบบราชการในปัจจุบันน่าเป็นห่วงอย่างมากถึงแม้ประเทศจะเข้าสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 แล้วก็ตามหรือยุคการบริหารแบบ 5G ที่มีปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้เกิดเทคโนโลยีสำคัญอย่างมากซึ่งมาจากการผลักดันทางการเมือง เศรษฐกิจของโลกภายใต้การแข่งขันอย่างเท่าเทียม ประเทศใดที่มีเทคโนโลยีดังกล่าวจะทำให้มีความได้เปรียบเทียบในทุกช่องทางเพราะสามารถมีเทคโนโลยีมีความรวดเร็วในการรับ-ส่งข้อมูลจำนวนภายในไม่กี่วินาทีหรือความเร็วมากกว่า 4G ถึง 20 เท่า(เทอดพงษ์ แดงสีและพิสิฐ พรพงศ์เตชะวณิช, 2562 : 162) ด้วยความเร็วรวดดังกล่าวเป็นผลทำให้องค์กรราชการในปัจจุบันต่างก็ต้องปรับตัวเพื่อเรียนและการทำงานให้เร็วขึ้น แต่มีความสะดวกขึ้นไปตามด้วยเพราะใช้แรงงานข้าราชการน้อยลง รวมทั้งมีประสิทธิภาพสูงสุดในโลกปัจจุบัน แต่กระนั้น หากจะมองถึงบริบทองค์กรรัฐแม้ว่าจะมีปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการเพื่อการบริการมากขึ้นเพียงใด บทบาทภาครัฐก็ยังมีได้เปลี่ยนแปลงมานะทำให้ภาคเอกชนเกิดการปรับตัวอย่างรุนแรงภายใต้สังคมที่มีการแข่งขันหรือเพื่อการอยู่รอดของบริษัทของตนเอง แต่กระนั้นความเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับเอกชนจึงดูแตกต่างในด้านการบริหารองค์กร แต่ถึงอย่างไรก็ตามภาครัฐที่มีบทบาทสนับสนุนภาคเอกชนกลับทำหน้าที่ไม่เต็มนักทำให้ความผันผวนทั้งเชิงสังคมและเศรษฐกิจไม่สอดคล้องกับกิจกรรมต่าง ๆ จนกลายเป็นว่าหากภาครัฐไม่ปรับตัวและขาดเทคนิคการพัฒนาความพร้อม

ขาดเทคนิคในยุค 5G จะทำให้ภาครัฐกลายเป็นองค์กรที่เชิงซ้ำไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนผู้เสียภาษีได้ ดังนั้น องค์กรภาครัฐจึงควรเห็นมิติทางโอกาสที่จะสามารถใช้ศักยภาพทั้งหมดเพื่อการเรียนรู้และปรับใช้จากประโยชน์จากระบบ 5G ด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

1. การปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบที่ไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชน (Studios) ซึ่งเป็นความพยายามที่จะปฏิบัติงานให้ถูกต้องครบถ้วนตลอดจนลดข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงการควบคุมตรวจตราให้งานเป็นไปตามแผนที่วางไว้อย่างถูกต้องชัดเจน มีละเอียดถี่ถ้วนในการปฏิบัติตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน กฎ ระเบียบที่วางไว้ อันเป็นการแสดงอุปนิสัยรักความเป็นระเบียบเรียบร้อยทั้งในงานและในสภาวะแวดล้อมรอบตัว อาทิ จัดระเบียบโต๊ะทำงาน และบริเวณหน่วยงานที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ริเริ่มหรือร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่อความเป็นระเบียบของสถานที่ทำงาน อาทิ กิจกรรม 5 ส. ด้วยความสมัครใจ กระตือรือร้น ฯลฯ สามารถลดข้อผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้นแล้วจากความไม่ตั้งใจ (องค์การบริหารส่วนตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร, 2562 : 18) แม้ว่าคุณลักษณะการปฏิบัติงานจะอยู่ในยุค 5G มีความรวดเร็วมากก็ตามแต่ด้วยบริบทการปฏิบัติงานขององค์กรภาครัฐที่ระวังเรื่องความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ง่ายเช่นกัน ดังนั้น การปฏิบัติงานด้วยความรอบคอบจึงเป็นการลดผลกระทบและสร้างประโยชน์สูงสุดให้เกิดขึ้นต่อประชาชนไม่ให้เกิดความเดือดร้อนที่สร้างความผิดพลาดนั้นๆ ด้วยการเฝ้าระวังและสังเกตการณ์ทั่วไปให้ละเอียดมากที่สุดที่สำคัญจะเป็นสมรรถนะหลักของข้าราชการในองค์กรภาครัฐด้วย

2. การรองรับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวต่อการปฏิบัติให้ทันสมัย (Underlie) ในยุค 5G องค์กรภาครัฐจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตัวเองไปสู่กิจกรรมการพัฒนานวัตกรรมใหม่ที่สามารถให้บริการประชาชนได้มากขึ้น (พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณและณัฏยาณี บุญทองคำ, 2563 : 287) มีการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน เน้นการให้บริการที่ใช้ผู้เชี่ยวชาญในการวางแผนและควบคุมระบบเทคโนโลยี ปรับเปลี่ยนระบบโครงสร้างขององค์กรในด้านระบบการติดต่อสื่อสารวัฒนธรรมองค์กรภายในที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการปรับกระบวนการบริหารให้เป็นลักษณะการบริหารแบบยืดหยุ่น (พัชรนันท์ กลั่นแก้ว, 2550: 41) โดยมีฐานคิดหลักสำคัญ คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” เปลี่ยนจากภาคอุตสาหกรรม ไปสู่เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเปลี่ยนจากการเน้นภาคการผลิตสินค้าไปสู่การเน้นภาคบริการมากขึ้น เช่น การทำเกษตรแบบดั้งเดิมในปัจจุบันไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกร ต้องร่ำรวยขึ้น มีลักษณะเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่เป็นอยู่เดิม และรัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลาไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startup บริษัทเกิดใหม่ ที่มีศักยภาพสูงเปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่ High Value Services และเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำ ไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง (พงศ์เทพ ไข่มุกด์, 2563 : 7-8) ดังนั้น การเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งวิธีการส่งเสริมการจัดการสมัยใหม่ที่มีความผสมผสานกับกิจกรรมทางสังคมเดิมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะนำไปสู่นวัตกรรมทางการบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง

3. การเร่งรัดการตอบสนองต่อความต้องการให้ครอบคลุม (Precipitate) โดยการเร่งพัฒนาและปรับกระบวนการระบบบริหารและบริการประชาชนให้เป็นดิจิทัลมากขึ้นเพื่อรองรับพฤติกรรมของประชาชนที่กำลังจะ

เปลี่ยนไป ทั้งด้านบริการภาครัฐ ต้องมีความสะดวก รวดเร็ว และตอบโจทย์ชีวิตประชาชน ข้อมูลภาครัฐมีมาตรฐาน ทันสมัยและเชื่อมโยงกัน ก้าวสู่รัฐบาลดิจิทัล โครงสร้างองค์กรภาครัฐต้องกะทัดรัด สามารถปรับตัวได้เร็วและระบบงานมีผลสัมฤทธิ์สูง ส่วนกำลังคนภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมและมีสมรรถนะสูงพร้อมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ อีกทั้งระบบบริหารงานบุคคลที่สามารถดึงดูดสร้าง และรักษาคณิศคนเก่งไว้ในภาครัฐ และการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ คล่องตัว โปร่งใสและมีกลไกป้องกันการทุจริตทุกขั้นตอน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564 : 4) เพราะการเร่งรัดการพัฒนาองค์กรภาครัฐอาจจะความหวังของประชาชนที่เข้าไปสู่กิจกรรมการบริการได้หลากหลายช่องทางมากขึ้นและช่วยลดกำลังคนไปได้มากที่เกิดการปฏิรูประบบราชการในหลายยุคที่ผ่านมาไปสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 และเข้าในยุคการบริการในยุค 5G ต่อไป

4. ความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนครอบคลุมและต่อเนื่อง (Expeditious) เพราะบริบทการเปลี่ยนแปลงมีความรวดเร็วอย่างมากไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาของประชาชนที่ซับซ้อนตามไปด้วยทำให้องค์กรภาครัฐที่มีหน้าที่ในการดูแลแก้ไขปัญหาประชาชนจำต้องเท่าเทียมและเตรียมความพร้อมในการพัฒนาระบบการให้บริการโดยนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนเพื่อให้บริการประชาชน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางตอบสนองความต้องการและให้บริการอย่างสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส โดยภาครัฐต้องทำงานร่วมมือ และประสานพลังในการปฏิบัติหน้าที่ มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน มีความพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564 : 10) เพราะฉะนั้นองค์กรภาครัฐมีโจทย์ความท้าทายอย่างมากที่จะกระตุ้นระบบการพัฒนาไปสู่กิจกรรมการให้บริการและตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาของประชาชนได้มากขึ้นจึงไม่ควรนิ่งนอนใจในการรอสถานการณ์การเปลี่ยนภายใต้ฐานบริบทใหม่ที่จะช่วยให้เกิดความมั่นใจต่อเข้าถึงวิถีทางการแก้ไขที่สลับซับซ้อน จึงต้องความรวดเร็วของการทำงานใหม่ปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ที่สามารถเพิ่มระดับความพึงใจให้กับประชาชนได้มากก็ด้วย มีความรวดเร็ว และครอบคลุมพื้นที่ให้ที่สุด

5. การสร้างมิติความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันระหว่างองค์กรภาครัฐและประชาชน(Responsible) ซึ่งมิใช่ลักษณะการยอมรับทั้งผลที่ไม่ดีและผลที่ดีในกิจการที่ได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของกิจการนั้นๆ ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมกล่าวอาจะดูได้จากการองค์กรภาครัฐใดที่มี Productivity สูงๆ และมีความรับผิดชอบต่อการทำงานได้อย่างดีไม่ถูกดึงดูตออกไปจากงานได้ง่ายๆ ก็จะเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จได้สูงกว่า และองค์กรอื่นๆ (ณัฐวัฒน์ ล่องทอง, มปป. : 5) นอกจากนี้องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐาน (International Organization for Standardization : ISO) ได้วางแนวทางในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเพื่อส่งเสริมให้องค์กรสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมระดับทั้งสิ้น 7 ประการ ได้แก่ 1) การกำกับดูแลองค์กร 2) สิทธิมนุษยชน 3) การปฏิบัติด้านแรงงาน 4) สิ่งแวดล้อม 5) การดำเนินงานอย่างเป็นธรรม 6) ประเด็นด้านผู้บริโภคร และ 7) การมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน (ชุตินา เทศศิริ, 2558 : 5) โดยเฉพาะที่ 7 จะเป็นมิติร่วมสมัยที่มีความต้องการของประชาชนในระดับที่สูงมากเพราะเป็นกระบวนการที่รัฐส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน

การตรวจสอบและประเมินผลต่อการทำงานขององค์กรภาครัฐ ว่ามีความถูกต้อง โปร่งใส ดูแลภาษีของประชาชนดีหรือไม่อย่างไร ดังนั้น ใน 5G ที่มีรวดเร็วไปด้วยการรับรู้ข้อมูลต่างๆ จะทำให้องค์กรไม่สามารถปกปิดข้อมูลได้อีก ดังเช่นอดีตที่ผ่านมาจึงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมกันทำงานด้านการพัฒนาชุมชนของตนเองและก่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันในฐานะรัฐกับประชาชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารองค์กรภาครัฐในโลกอนาคตที่มีความรอบคอบ รองรับ เร่งรัด รวดเร็ว และรับผิดชอบต่ออาจจะ เป็นบทบาทใหม่ขององค์กรภาครัฐที่ควรให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรมใหม่ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นเพื่อการพลิกประเทศไปสู่ความทันสมัยได้มากขึ้นผ่านการทำงานด้วยการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อเพิ่มศักยภาพขององค์กรภาครัฐ และช่วยลดทัศนคติของประชาชนในแง่ลบกลายมาเป็นทัศนคติเชิงบวกได้ด้วยองค์ความรู้ที่สำคัญที่ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาของประชาชน บนฐานเทคนิคการบริหารองค์กรภาครัฐ SUPER ได้แก่ Studios ความสามารถขององค์กรภาครัฐที่มีการปฏิบัติ ด้วยความรอบคอบที่ไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชน Underlie องค์กรภาครัฐสามารถสร้างการรองรับการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวต่อการปฏิบัติให้ทันสมัย Precipitate องค์กรภาครัฐมีการเร่งรัดการตอบสนองต่อความต้องการให้ครอบคลุม Expeditious องค์กรภาครัฐมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนครอบคลุมและต่อเนื่อง และ 5. Responsible องค์กรภาครัฐสามารถสร้างมิตินับถือรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกันระหว่างองค์กรภาครัฐและประชาชนได้ ทั้งหากองค์กรภาครัฐสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาระบบต่างๆ ด้วยความทันสมัยจะช่วยให้ภาครัฐสามารถตอบโจทย์ของบทบาทของตนเองได้อย่างแท้จริง

References

- กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2563) **สรุปผลโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA 4.0).** เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2563 ณ โรงแรมเซ็นทารา บาย เซ็นทารา ศูนย์ราชการและคอนเวนชันเซ็นเตอร์ แจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร.
- ชุติมา เทศศิริ. (2558). **ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร.** ศูนย์ส่งเสริมจริยธรรม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- เทอดพงษ์ แดงสีและพิสิฐ พรพงศ์เตชะวนิช. (2562). **5Gเทคโนโลยีการสื่อสารแห่งทศวรรษหน้า. วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม.** ปีที่ 15. ฉบับที่ 2. (พฤษภาคม-สิงหาคม) : 162.
- ณัฐวัฒน์ ล่องทอง. (มปป.). **การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- อันวาร วิมลชัยฤกษ์. (2560). **ความสามารถหลักของผู้บริหารในการจัดการสมัยใหม่. วารสารวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.** ปีที่ 2. ฉบับที่ 4. (กรกฎาคม – ธันวาคม) : 89.

- ปริญญา บุญดีสกุลโชค. (2560). **ระบบราชการไทยในบริบทไทยแลนด์ 4.0**. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- พิธีสิทธิ์ คำวนศิลป์และอิชฌณิ สุทธิพงษ์ประชา. (2559). **พัฒนาการการบริหารภาครัฐไทย: จากอดีตสู่อนาคต**. ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พัชรนันท์ กลั่นแก้ว. (2550). **วิธีปรับตัวขององค์การรองรับความเปลี่ยนแปลง**. วารสาร TPA News : ปีที่ 15. ฉบับที่ 138. : 41.
- พงศ์เทพ ไช้มุกด์. (2563). **การพัฒนาระบบเทคโนโลยีในการใช้บริหารงานปกครองและการบริการประชาชนของกระทรวงมหาดไทย**. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ และณัฏยาณี บุญทองคำ. **การสร้างนวัตกรรมในบริบทภาครัฐไทย**. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น. ปีที่ 6. ฉบับที่ 3. (พฤษภาคม-มิถุนายน). 2563 : 287
- สัมมา คีตสิน. (มปป). **ผู้บริหารองค์กรภาครัฐ**. ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.). **เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2558**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิชั่น พรินท์แอนด์มีเดีย จำกัด, 2557.
- สำนักนโยบายและแผน. (2562). **คู่มือเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). **แผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน**. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อนูรัตน์ อนันทนาธร และปรีดิตร ป้องโลห์. (2558). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารในยุคโลกาภิวัตน์**. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร. (2562). **คู่มือประเมินผลการปฏิบัติราชการของพนักงานส่วนท้องถิ่นตามแบบประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนท้องถิ่น**. องค์การบริหารส่วนตำบลด่านสวี อำเภอสวี จังหวัดชุมพร.

คำแนะนำ

สำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลงในวารสาร มจร. ตรีภุมชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด B5 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนกับด้านซ้าย 2.0 นิ้วครึ่ง ด้านขวากับด้านล่าง 1.5 นิ้ว

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

1.2.1 ขนาดกระดาษ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่องต้นฉบับของผู้เขียน ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

2. เลขหน้า ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา

1.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 12 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง (ในกรณีที่มิอาจารย์ที่ปรึกษาให้ลงชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาด้วย)

1.2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวา ใต้ชื่อผู้เขียน

1.2.6 หัวข้อของบทความย่อไทย/อังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ที่อยู่/หน่วยงานสังกัดของผู้เขียน

1.2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.2.8 หัวข้อของคำคัญเวิร์ด ภาษาไทย ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษใต้บทคัดย่อภาษาไทย

1.2.9 หัวข้อของคำคัญเวิร์ด ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดซ้ายหน้ากระดาษใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

1.2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 14 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย

1.2.13 เนื้อหา ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวประมาณ 8-12 หน้า

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้ หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจ ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อนเนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (title of the article) ควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2.2 ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทย และระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

2.3 ที่อยู่ ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน

2.4 บทคัดย่อ (Abstract) เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 500 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้ สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

2.6 วัตถุประสงค์ (Objective) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2.7 วิธีการศึกษา (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.8 ผลการศึกษา (Results) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางกราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดา ไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางสำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายได้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้ และภาพประกอบ (Figure) และตาราง (Table) ควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพหรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์ได้ภาพหรือตาราง

2.9 สรุปผล (Conclusion) และข้อเสนอแนะ (Recommendation) เป็นการสรุปผลที่ได้จากการวิจัย ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์ และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต หรือ

วิจารณ์ (Discussion) เป็นการอภิปรายผลจากข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการทดลองของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

2.10 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2.11 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) เป็นการแสดงความขอบคุณแก่ผู้ช่วยเหลือให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพียงสั้นๆ (อาจมีหรือไม่ก็ได้)

2.12 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด และแนวทางการอ้างอิงแนวการเขียนตำราของมหาวิทยาลัย และการอ้างอิงคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้ใช้ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยใช้รูปแบบการอ้างอิงตามมาตรฐานสากลมีรูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

การอ้างอิงแบบ APA

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น 1 (ขุ.ชา. (บาลี) 27/855/191).

1.2 หนังสือทั่วไป

(ผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : หน้า). ตัวอย่างเช่น

พระเทพโสมภณ (ประยูร ธมมจิตโต), 2544 : 38).

(Venerable Dr. W. Rahula, 2004 : 69)

2. วารสาร

ผู้เขียน, เล่มที่หรือปีที่ (ฉบับที่): หน้า. ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, 3 (1) : 14-28.

K.N., Jayatileke, 77 (1): 10-15.

3. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้วิจัย, ปีที่พิมพ์. ตัวอย่างเช่น
สามารถ บุญรัตน์, (2557).

4. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี ตัวอย่าง
สัมภาษณ์ พระเทพโสภณ, (18 กรกฎาคม 2557).

5. เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (7 กันยายน 2555).

6. ภาษาอังกฤษ

(Maslow Abraham, 1970 : 58)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือ

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ. (2544). สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) วารสาร

ผู้เขียน. “ข้อบทความ”. ชื่อวารสาร. ปีที่ (ฉบับที่), หน้า ตัวอย่างเช่น

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. (2557). “การกำหนดประเด็นปัญหา การตั้งชื่อ
เรื่องเรื่องและการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัยทางสังคมศาสตร์”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์. 3(1), 67-97

3) วิทยานิพนธ์

สามารถ บุญรัตน์. (2557). “การบริหารการพัฒนาบทบาทสตรีในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ภาคใต้ตอนบน”. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

4) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, (วัน เดือน ปี). ตำแหน่ง ตัวอย่าง

ชวน หลีกภัย. (19 พฤษภาคม 2541). นายกรัฐมนตรี. สัมภาษณ์.

Ross, R. 1980, May 5. Associate Director, Cornell University Libraries. Interview.

5) เว็บไซต์

พระธรรมโกศาจารย์ (ศ.ดร.ประยุร ธมฺมจิตฺโต). (7 กันยายน 2555). *ธรรมประกาศโนบาย*. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา : <http://www.buddhismth.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538970572&Ntype=9>

2. ภาษาอังกฤษ

Maslow Abraham. (1970). *Motivation and Personnality*. New York : Harper and Row Publishers.

3. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสาร มจร หริภุญชัยปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆดังนี้

1. **บทความพิเศษ** บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้นและผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการ/วิชาชีพ

2. **บทความทางวิชาการ** ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชนทั่วไป

3. **บทความวิจัย** (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

4. **บทความปริทรรศน์** (Review article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือและวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

5. **ปกิณกะ** (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

4. การส่งต้นฉบับ

ผู้เขียนส่งต้นฉบับที่พิมพ์ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์ จำนวน 2 ชุด พร้อมแผ่นดิสก์ ส่งด้วยตนเอง หรือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนมาที่

กองบรรณาธิการ วารสาร มจร. ตรีภูมยชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 192 หมู่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000 หรือทาง e-mail: mcuharipunchai@gmail.com กรณีที่บทความได้รับพิจารณาให้ตีพิมพ์ บรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้นิพนธ์ส่งบทความต้นฉบับที่แก้ไขครั้งสุดท้าย พร้อมซีดีรอม (CD ROM) ที่บรรจุเนื้อหาและข้อมูลที่มีอยู่ในบทความทั้งหมดที่ได้แก้ไขแล้ว ทั้งนี้ผู้นิพนธ์ต้องมีส่วนเก็บไว้ด้วยเพื่อการอ้างอิง

5. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอนพร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารก่อน

6. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย ในสาขาวิชานั้นๆ ไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ต่อเรื่อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

7. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร. ตรีภูมยชัยปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่า จะได้รับอนุญาตจากวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน เป็นลายลักษณ์อักษร และเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย ลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์ บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสาร มจร. ตรีภูมยชัยปริทรรศน์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

8. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสาร มจร. ตรีภูมยชัยปริทรรศน์ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

9. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการเป็นสมาชิกวารสาร มจร. ทรินิตีชัยปริทรรศน์ กรุณาติดต่อ “หัวหน้ากองบรรณาธิการวารสาร มจร. ทรินิตีชัยปริทรรศน์” วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 192 หมู่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000 โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105 e-mail : mcuharipunchai@gmail.com อัตราค่าวารสาร กำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 150 บาท ไม่รวมค่าส่ง อัตราค่าสมาชิก ปีละ 200 บาท

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสาร มจร. ทรินิตีชัยปริทรรศน์

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ในระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัด

ทอนมาจากผลงานวิจัยของ

ผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม

4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบคำแนะนำที่กำหนด

5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

(Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ทั้งภายในและภายนอกแล้ว

หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขบทความเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงในวารสาร มจร. ตรีภุชชัยปริทรรศน์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....
2. วุฒิกการศึกษาชั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....
3. สถานภาพผู้เขียน ☐ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน).....
โปรแกรม..... คณะ..... ☐ บุคคลทั่วไป
(ชื่อหน่วยงาน)

4. ขอส่งต้นฉบับ (Original Article) เรื่อง

.....
.....

5. ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี)

.....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวกเลขที่ถนน.....
แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ.....
จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร.....
E-mail

7. สิ่งส่งมาด้วย ☐ แผ่นดิสก์ข้อมูลต้นฉบับ ชื่อแฟ้มข้อมูล.....
☐ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับ จำนวน 2 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้เขียน
(.....)

วันที่...../...../.....

ลงนาม.....อาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)

(.....)

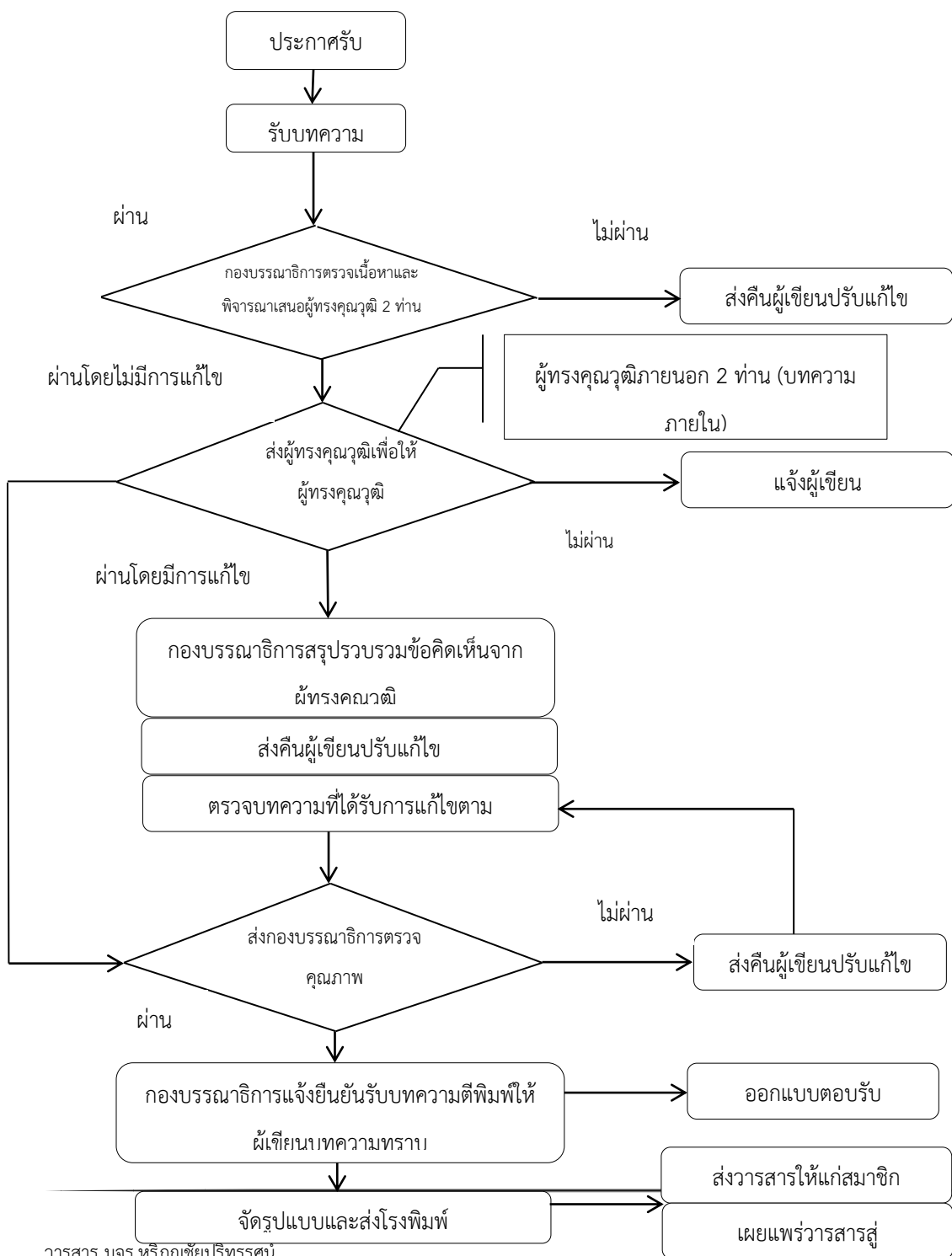
วันที่...../...../.....

กระบวนการจัดทำวารสาร มจร. ทรูญชัยปริทรรศน์

วารสาร มจร. ทรูญชัยปริทรรศน์ เป็นวารสารทางวิชาการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยสาขาวิชา ศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เพื่อให้บริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาแก่สังคม เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้เกิดวารสารทางวิชาการกลางของมหาวิทยาลัย ในการเผยแพร่บทความวิชาการและบทความวิจัยแก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ในมิติทางด้านศาสนา ปรัชญา พระพุทธศาสนา ครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์หรือนักวิจัย ช่วงที่ 1 พ.ย.-ม.ค., ช่วงที่ 2 พ.ค.-ก.ค.
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ รับบทความตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของต้นฉบับและพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน
3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้นๆ อ่านประเมินต้นฉบับไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ต่อเรื่อง
4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบคุณภาพบทความและจัดทำเนื้อหาต้นฉบับวารสาร มจร. ทรูญชัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. กองบรรณาธิการแจ้งยืนยันรับบทความให้ผู้เขียนบทความทราบ
7. ดำเนินการจัดพิมพ์
8. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสารฯ

ขั้นตอนการดำเนินงานของวารสาร มจร. ตรีภูมยปริทรรศน์

ติดต่อประสานงาน

วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน วิทยาเขตเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
192 หมู่ที่ 2 ถนนลำพูน-ป่าซาง ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000
โทรศัพท์ 053 – 563163 ต่อ 100 Fax ต่อ 105
e-mail: mcuharipunchai@gmail.com
ดร.สามารถ บุญรัตน์ ผู้ประสานงานประจำวารสาร ฯ มือถือ 089-2909775

ใบตอบรับการเป็นสมาชิก

ที่.....

วัน.....เดือน.....ปี.....

กราบนมัสการ / เรียน บรรณาธิการวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ)

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้)

.....

E – Mail.....เบอร์โทรศัพท์..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิกวารสาร มจร. หริภุญชัยปริทรรศน์

() สมาชิกประเภทรายปี 300 บาท (จำนวน 2 เล่ม)

() เล่มละ 150 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

() เงินสด

() ธนาณัติ (ส่งจ่าย.....)

() ตัวแลกเงินไปรษณีย์

() เช็คเช็คในนาม.....

โปรดนำส่งวารสารหริภุญชัยปริทรรศน์

สถานที่ติดต่อ [] ที่บ้าน [] ที่ทำงาน [] เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....

..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... รหัส

ไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรศัพท์เคลื่อนที่.....

โทรสาร..... E-Mail.....

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

ค่าบำรุงปี พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

()

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....